

IJPS INTERNATIONAL JOURNAL OF POLITICS AND SECURITY®

PEER-REVIEWED INTERNATIONAL ACADEMIC JOURNAL

Volume: 1, Number: 1-2019 / Cilt: 1 Sayı: 1-2019

Owner and Publisher/Sahibi ve Yayıncısı: Assoc.Prof.Dr. / Doç.Dr. Fikret BİRDİŞLİ

EDITOR IN CHIEF / EDITÖR

Assoc.Prof.Dr. Fikret BİRDİŞLİ

İnönü University, Faculty of Economic and Administrative Sciences, Department of International Relations,
44280, Battalgazi, Malatya/ TÜRKİYE
Phone: +90 422 3774261/4383
e-mail fikret.birdisli@inonu.edu.tr

MANAGING EDITORS / ALAN EDİTÖRLERİ

Political Science Editor/ Siyaset Bilimi Editörü

Prof.Dr. Ahmet Karadağ

İnönü University, Faculty of Economic and Administrative Sciences, Department of International Relations,
44280, Battalgazi, Malatya/TÜRKİYE
Phone: +90 422 3774288
e-mail karadag.ahmet@inonu.edu.tr

International Relations and Security Studies Editor/ Uluslararası İlişkiler ve Güvenlik Çalışmaları Editörü
Assoc.Prof.Dr. Fikret Birdişli

İnönü University, Faculty of Economic and Administrative Sciences, Department of International Relations,
44280, Battalgazi, Malatya/TÜRKİYE
Phone: +90 422 3774261/4383
e-mail fikret.birdisli@inonu.edu.tr

CONTACT INFORMATION / İLETİŞİM BİLGİLERİ

İnönü University, Faculty of Economic and Administrative Sciences, Department of International Relations,
İnönü University, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
44280, Battalgazi, Malatya/ TÜRKİYE
Phone: +90 422 3774261

2019; 1(1) / Volume: 1, Number: 1-2019

OWNER / SAHİBİ

Assoc.Prof.Dr. Fikret BİRDİŞLİ

Managing Editors/ Editörler

Political Science Editor: Ahmet Karadağ

International Relations and Security Studies Editor: Fikret Birdiqli

Editorial Assistance / Editör Yardımcıları

English Language Editors: Christopher Trinh, Emre Baran Pak, Fatmanur Kaçar.

Russian Language Editors: Toğrul İsmail, Nazım Cafersoy, Sedat Çobanoğlu, Emil Qurbanov

Publication Board / Yayın Kurulu

Fikret Birdiqli, Ahmet Karadağ, Emre Baran Pak

Redaction, Research and Development / Redüksiyon,AR-GE

Muhammad Atawulla, Ali Atılgan, Y. Zakir Baskın, Aynur Başurğan, Ferdi Tayfur Güçyetmez, Zeynep Kamalak, Fatih Tekin.

Web Security and Technical Assistance / Örütağ Güvenliği ve Teknik Servis

Mustafa Ceylan

International Advisory Board / Uluslararası Hakem Kurulu

Haluk Alkan, İstanbul University/Turkey
Hamid E. Ali, The American University of Cairo/Egypt
Tayyar Arı, Uludağ University/Turkey
Harun Arıkan, Çukurova University/Turkey
Ersel Aydınli, Bilkent University/Turkey
Pınar Bilgin, Bilkent University/Turkey
Nazım Cafersoy, Azerbaycan Devlet İktisat
University/Azerbaycan
Mesut Hakkı Caşın, Nişantaşı University/Turkey
Bezen Balamir Coşkun, İzmir Policy Center/Turkey
Haydar Çakmak, Gazi University /Turkey
Ayşe Aslıhan Çelenk, Erciyes University/Turkey
Katerina Dalacoura, The London School of Economics and
Political Science/UK
Cengiz Dinç, Osmangazi University/Turkey
Nejat Doğan, Anadolu University/Turkey
Federico Donelli, University of Geneva/Italy
Ertan Efeđil, Sakarya University/Turkey
Saira Farooqi, Kinnaird College For Women/Pakistan
Ayman Zain Hayajneh, Yarmouk University/Jordan

Ali Hüseyinođlu, Trakya University / Turkey
Toğrul İsmail, KSÜ University/Turkey
Altınbek Joldoshov, Turkey-Manas University/Kirghizistan
Ragıp Kutay Karaca, Nişantaşı University/Turkey
Rasem N. Kayed Arab American University/Palestine
Arshi Khan, Aligarh Muslim University/India
Christos G. Kollias, University of Thessaly/Greece
Tarık Oğuzlu, Antalya Bilim University/ Turkey
Haluk Özdemir, Kırıkkale University/Turkey
Sanjay Kumar Pradhan, Pandit Geendeyal Petroleum
University/ India
Yaşar Sarı, Abant İzzet Baysal University/Turkey
Mehmet Şahin, Polis Akademisi/Turkey
İlter Turan, İstanbul Bilgi University/ Turkey
Sibel Turan, Trakya University/Turkey
Kieran E. Uchehara, Hasan Kalyoncu University/ Turkey
Abdul Majid Wadood, Institute of Business Research
Tokyo/Japan
Kristin VandenBelt, Lone Star College, Texas/USA
Can Zeyrek, Philipp-University Malburg/Germany

International Journal of Politic and Security / Uluslararası Politika ve Güvenlik Dergisi

Is a refereed Journal / Hakemli bir dergidir

International Journal of Politic and Security / Uluslararası Politika ve Güvenlik Dergisi

Is currently noted in/ aşağıdaki very tabanlarınca taranmaktadır

ABOUT JOURNAL International Journal of Politics and Security (*IJPS*) is an international peer-reviewed academic journal, which aims to provide a platform for publishing and sharing high quality and original works in the field of politics and security issues with academic community. So, it is purposed to publish articles that provide original and significant advances in the general area of Political Science, International Relations (IR) with National and International Security Studies. Authors who have any question about the appropriateness of a potential submission are encouraged to contact the journal Editors.

SCOPE *IJPS* will be issued as e-journal on every May and October, months in a year, which adopts the Open Access Policy. Submissions will be accepted via Journal Park (Dergipark) platform to which TÜBİTAK (National Science Agency of Turkey) gives hosting service. Each essay will have DOI number provided by our journal costlessly.

Indexes will be proliferated after the first issue and broadened as soon as possible. Our ultimate and indispensable principles in publishing are to have respected, reliable, independent and free academic journal that contributes to the epistemological community. So, we cordially invite, and encourage you to take part in the advisory or referee board of *IJPS* for contribution to the universal scientific development. Please send your requests and suggestions regarding this topic to the Editor fikret.birdisli@inonu.edu.tr / fbirdisli@ijps.info with a brief cv (curriculum vitae) to be evaluated by the Board of Editors.

ONLINE MANUSCRIPT SUBMISSION *IJPS* uses an electronic submissions process that is available on the DergiPark website. Before submitting your Article, first read the Manuscript Requirements.

Spelling Guidelines

Submissions to *IJPS* should follow the style guidelines described in the Chicago Manual of Style. Merriam-Webster's Collegiate Dictionary and "Turk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu" should be consulted for spelling.

REFERENCES Citations should be numbered sequentially in the text using superscripted digits, in accordance with Chicago Manual of Style (16th ed.) guidelines. The first citation of a reference should include full bibliographic information. For subsequent citations, a shortened bibliographic form such as author's name, title and page number should be used. When consecutive citations refer to the same work, "Ibid." should replace the bibliographical information in citations after the first, with page number(s) added if the cited page(s) differ from those included in the immediately preceding citation. Examples of common citation types appear below:

a) Book with Single Author or Editor:

Michael Pollan, *The Omnivore's Dilemma: A Natural History of Four Meals* (New York: Penguin, 2006), 99-100.

b) Book with Multiple Authors:

Geoffrey C. Ward and Ken Burns, *The War: An Intimate History, 1941-1945* (New York: Knopf, 2007), 52.

c) Book with Author Plus Editor or Translator

Gabriel Garcia Marquez, *Love in the Time of Cholera*, trans. Edith Grossman (London: Cape, 1988), 242-55.

d) Chapter in an Edited Book

Glenn Gould, "Streisand as Schwarzkopf," in *The Glenn Gould Reader*, ed. Tim Page (New York: Vintage, 1984), 310.

e) Journal Article

Walter Blair, "Americanized Comic Braggarts," *Critical Inquiry* 4, no. 2 (1977): 331-32.

PUBLISHING Views and opinions in posts which are accepted for publishing whose referee process is positive belong to their authors, so, do not oblige neither the journal nor the referees. *IJPS* is not a carrier of any opinion and realizes publishing in accordance with neutral publishing rules and scientific ethics. However all rights of the manuscripts that are accepted for publication in the journal are deemed to have been transferred to the journal.

We recommend that you keep a copy of the accepted manuscript when your article is accepted for publication. For possible uses of your accepted manuscript, please see our page on sharing your work.

DATA SHARING POLICY This journal encourages authors to share the data obtained because of their research while remaining within the requirements of the universal and legal criteria for the protection of personal rights with scientific ethics and citation rules.

CROSSREF SIMILARITY CHECK Please note that IJPS uses CrossRef Similarity Check™ (Powered by iThenticate) to screen papers for unoriginal material. By submitting your paper to the journal, you are agreeing to originality checks during the peer-review and production processes.

OPEN ACCESS POLICY This journal provides immediate open access to its content on the principle that making research freely available to the public supports a greater global exchange of knowledge. Copyright notice and type of licence : CC BY-NC-ND.

Author Guidelines

IJPS accepts submissions written one of the languages of English, Turkish or Russian. Turkish submission should have English abstract which includes 150-200 words, English ones should have Turkish abstract which includes 150-200 words and is placed after title, Russian ones should have both Turkish and English abstracts which both includes 150-200 words again after title. If and when necessary, English, Turkish and Russian abstracts can be provided by our Editors.

IJPS takes four different types of submissions: research articles, reviews, book/report summaries and letters to the Editor.

Articles and book summaries which were submitted to the Journal to be published should not exceed 30 pages including references with tables and figures. Article titles should be 14 pt. bold and written as flush left in accordance with the normal sentence layout. 150-200-word summaries should follow headings and abstracts in all languages and be written as mono spaced, 10 pt., in the Times New Roman type font and justified. At least five key words, which describe the article, should be included after abstracts.

Main text should be written with 1,5 line spacing by using 12 pt. Time New Roman type font and paragraphs should be prepared without any indent but with 6 nk. Paragraph spacing. Footnotes should be written with 10 pt., the Time New Roman font and single spacing. After the main text, bibliography, which was written with 1,5 line spacing and 11 pt.-type font, should be included.

Articles submitted to the journal for evaluation should not include author(s) and contact information. These information should be included in the manuscript, which is to be prepared additionally.

The cover page should be uploaded to the system in the Word format separately from the main text. After the title of the article is written with 14 pt. Calibri type font in a justified page formation, under the title, name and surname of author(s), ORCID ID(s); under it, institution and department information; under it, contact information should be written.

The main text should start with the section of "Introduction". In this section, importance of the research, summarized information about previous researches on this subject, main problematic or hypothesis of the research and the methodology of the research should be included and mentioned. Main headings after the introduction should be numbered and written in bold type in the normal sentence layout. Sub-headings following main headings should be properly numbered and written in bold and italic type.

Book summaries and reviews in the *IJPS* are short reports of original researches focused on important methodological or empirical contributions. This includes but is not limited to new empirical findings, methodological advances, theoretical arguments, as well as comments and extensions of previous studies, which advance the field.

Letters sent to the *IJPS* and addressed to the Editor are written in a concise form, like articles, and are scientific texts and subject to the same standards as the articles. This kind of texts should not exceed 2-4 pages and 1500-3000 words.

Letters including comments on the articles published in the journal should focus on contributing to the scientific field and avoid unnecessary attacks and violations of personal rights.

All posts addressed to the journal should be uploaded in the Microsoft Word format (not PDF) and given the page number in the middle.

AMAÇ International Journal of Politics and Security (IJPS), politika ve güvenlik çalışmaları alanlarında yüksek kaliteli ve özgün çalışmaları akademik çevreler ile paylaşmak için bir platform oluşturma amacını taşıyan uluslararası hakemli, bilimsel bir dergidir (Scholarly- Peer Reviewed Journal). Bu nedenle IJPS'de Siyaset Bilimi, Uluslararası İlişkiler genel alanı ile Ulusal ve Uluslararası Güvenlik çalışmaları alanında yapılan çalışmalara yer verilmekte olup, özgün ve önemli ilerlemelere katkı sağlayan makalelerin yayımlanması amaçlanmıştır. Potansiyel bir çalışmanın derginin amaçlarına uygunluğu hakkında soruları olan yazarlar, tereddütlerini gidermek üzere derginin editörlerine başvurabilirler.

KAPSAM IJPS, yılda iki defa olmak üzere Mayıs ve Ekim aylarında, Açık Erişim Politikasını benimsemiş bir e-dergi olarak yayımlanmaktadır. Dergi TÜBİTAK (Turkey Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu)'ın ev sahipliğini yaptığı Dergi Park üzerinden makale kabul etmekte ve tüm süreci bu platform üzerinden yürütmektedir.

Dergide yayımlanan her makalenin DOI numarası dergimiz tarafından ücretsiz sağlanacaktır.

Dergimiz ilk sayıdan itibaren alan indekslerine dâhil edilecek olup zaman içinde indeks sayısının artırılması hedeflenmektedir.

Yayıncılıkta nihai ve vazgeçilmez ilkelerimiz; epistemolojik topluluğa katkıda bulunacak saygın, güvenilir, bağımsız ve özgür bir akademik dergiye sahip olmaktır. Bu bağlamda sizi evrensel bilimin gelişimine katkıda bulunmak için IJPS'nin danışma veya hakem heyetinde yer almaya davet ve teşvik ediyoruz. Bu konudaki talep ve önerilerinizi editör kurulunca değerlendirilmek üzere lütfen kısa bir özgeçmiş ile birlikte editöre (fikret.birdisli@inonu.edu.tr / fbirdisli@ijps.info) gönderiniz.

ONLINE MAKALE YÜKLEME IJPS' ye gönderilecek makale, kitap özeti, rapor ve editöre mektuplar Dergi park sitesinde bulunan elektronik gönderim işlemi üzerinden dergiye iletilirler. Makaleler gönderilmeden önce tanıtım sayfasında yer alan yazım ve atıf kuralları dikkatlice incelenmelidir.

YAYIMLANMA Hakem süreci olumlu tamamlanarak yayımlanması kabul edilen gönderilerde yer alan görüş ve düşünceler yazarlarına ait olup dergiyi ve editörleri bağlamamaktadır. IJPS herhangi bir görüşün taşıyıcısı olmayıp, tarafsız yayıncılık ve bilimsel etik kurallarına göre yayım yapmaktadır. Fakat dergide yayımlanmak üzere kabul edilmiş yazıların, kişisel verilerin korunmasına yönelik düzenlenmiş her türlü hakları dergiye devredilmiş kabul edilir.

VERİ PAYLAŞIM POLİTİKASI IJPS, kişilik haklarının korunmasına yönelik evrensel ve hukuksal ölçütler ile bilimsel etik ve atıf kurallarının gereklilikleri içinde kalarak araştırmalarının sonucunda ulaşılan verilerin paylaşılması konusunda yazarları teşvik eder. Bu bağlamda IJPS, Budapeşte Açık Erişim İnisyatifi Bildirisi(2001)'ni benimser (<http://acikerisim.ankos.gen.tr/acikerisimsozluqu.htm>).

İNTİHAL DENETİMİ IJPS orijinal olmayan materyalleri taramak için CrossRef Benzerlik Kontrolü™ (Powered by iThenticate) kullanmaktadır. Makalenizi dergiye göndererek çalışmalarınız üzerinde intihal taramasının yapılmasını kabul etmiş sayılırsınız.

IJPS INTERNATIONAL JOURNAL OF POLITICS AND SECURITY®

PEER-REVIEWED INTERNATIONAL ACADEMIC JOURNAL

2019; 1 (1) / Volume: 1, Number: 1-2019

CONTENT / İÇİNDEKİLER

Editorial / Editörden

Essays / Makaleler

Globalization, Nation State and Radical Right in Western Europe: A Relational Analysis,
Ahmet KARADAĞ, Mehmet Nazım UYGUR..... 1-24

İŞİD'in Hibrit Savaş Stratejileri: Hibrit Savaş Konsepti Perspektifinden Analizi
Mehmet Halil Mustafa BEKTAŞ, Ali Yasin GÜNDOĞDU 25-56

Aegean Disputes Between Turkey and Greece: Turkish and Greek Claims and Motivations in The
Framework of Legal and Political Perspectives
Yusuf AVAR, Yu Chou LIN..... 57-70

Küresel İlişkiler Bağlamında Çin'in Afrika'da ki Ekonomi Politikası: Nijerya, Angola, Sudan ve Demokratik
Kongo Cumhuriyeti Örnekleri
Fatih KILIÇ..... 71-96

Violence and Human Development: A Perspective From Amartya Sen
Gerry Flores ARAMBALA..... 97-110

Book Review / Kitap Özetleri

Atatürk in The Nazi Imagination, by Stefan Ihrig.
Christopher TRINH.....111-113

End of an Era: How China's Authoritarian Revival is Undermining Its Rise, By [Carl Minzner](#)
Maitituoheti ATAWULA114-119

Editorial

We are so excited about to stepping into academic publishing and meeting with readers by first issue of the IJPS.

First issue include five articles and two book reviews. The first article is “Globalization, Nation State and Radical Right: Western Europe: A Relational Analysis” written by Ahmet Karadağ and M.Nazım Uygur.

The second article is about “Analysis of ISIS from the Perspective of Hybrid War Strategies: Hybrid Combat Concept” and written by Mehmet Halil Mustafa Bektaş and Ali Yasin Gündoğdu.

Third article, is entitled with "Legal Aegean Disputes Between Turkey and Greece: Turkish and Greek Claims and Motivations in Turkish and Greek Perspectives” and written by Yusuf Avar, and by Yu Chou Lin.

The fourth article is titled with “China's Political Economy in Africa in the Context of Global Relations: Samples of Nigeria, Angola, Sudan and Democratic Republic of Congo” that is written by Fatih Kılıç.

The fifth article is the last article of the first issue, and it is titled with “Violence and Human Development: A Perspective From Amartya Sen” by Gerry Flores Arambala.

This book contains two review also. The first review by Christopher Trinh about the book titled as “Atatürk in The Nazi Imagination” authored by Stefan Ihrig.

The second book is “End of an Era: How China's Authoritarian Revival is Undermining Its Rise” authored by Carl Minzner and reviewed by Maitituoheti Atawula.

We would like to thanks to the authors and referees who contributed to this issue, and wish good reading.

IJPS Chief Editor

Editörden

Uluslararası Politika ve Güvenlik (IJPS) dergisinin ilk sayısı ile okuyucularımızla buluşmanın ve akademik yayıncılığa adım atmanın heyecanı içindeyiz.

Bu sayıda beş makaleye ve iki kitap değerlendirmesine yer verilmiştir. Sayının ilk makalesi Ahmet Karadağ ve M.Nazım Uygur tarafından kaleme alınan “*Globalization, Nation State and Radical Right in Western Europe: A Relational Analysis*” başlığını taşımaktadır.

İkinci makale Mehmet Halil Mustafa Bektaş, Ali Yasin Gündoğdu tarafından hazırlanmış olan “*İŞİD'in Hibrit Savaş Stratejileri: Hibrit Savaş Konsepti Perspektifinden Analiz*” başlığını taşımaktadır.

Üçüncü makalemiz Yusuf Avar, Yu Chou Lin tarafından hazırlanan “*Aegean Disputes Between Turkey And Greece: Turkish And Greek Claims And Motivations in The Framework of Legal and Political Perspectives*” başlığını taşımaktadır.

Dördüncü makalemiz Fatih Kılıç tarafından hazırlanmış olan “*Küresel İlişkiler Bağlamında Çin'in Afrika'daki Ekonomi Politikası: Nijerya, Angola, Sudan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti Örnekleri*” başlığını taşımaktadır.

İlk sayının son makalesi olan beşinci makalemiz Gerry Flores Arambala tarafından yazılmış olan “*Violence and Human Development: A Perspective From Amartya Sen*” başlığını taşımaktadır.

Bu sayıda iki adet kitap özetine yer verilmiştir. İlk kitap özeti Christopher Trinh tarafından kaleme alınmıştır. İncelemesi yapılan kitap Stefan Ihrig tarafından yazılmış olan “*Atatürk in The Nazi Imagination*” başlığını taşımaktadır.

İkinci kitap ise [Carl Minzner](#) tarafından yazılmış olan “*End of an Era: How China's Authoritarian Revival is Undermining Its Rise*” başlığını taşımaktadır ve Maitituoheti Atawula tarafından incelenmiştir.

Bu sayıya katkı sağlayan yazar ve hakemlerimize teşekkür eder, faydalı olması dileğiyle, iyi okumalar dileriz.

IJPS Editörü

Globalization, Nation State and Radical Right in Western Europe: A Relational Analysis

Ahmet KARADAĞ*, M. Nazım UYGUR**

Abstract

It is clear that the modern world with the new version of the extreme nationalism that has been rejected and condemned after the Second World War is on the agenda of the whole world. It is seen that in this understanding which is weakened by the influence of globalization, simultaneous radical / populist / extreme right is also rising in the present day when the attempts of the initiated integration have also ended with a failure. The most common example of this is seen in European countries. The desire of the radical right-wing parties to leave the European Union, anti-immigrant and anti-foreign rhetoric, and communities with a desire to close into it, clearly show this momentum. These developments, which are interpreted as the result of global crisis and the re-emergence of the nation-state, are worth examining. This framework aims to explain the relevance of the concepts of globalization and nation-state to their historical development and what they express, and to what extent the radical right-wing concept of today's great leap is linked to these concepts by the example of Western European countries.

Key Words: Globalization, Nation, Nation State, Radical Right, Nationalism.

Küreselleşme, Ulus Devlet ve Batı Avrupa'da Radikal Sağ: İlişkisel Bir Analiz

Öz

İkinci Dünya Savaşından sonra reddedilen ve kınanan radikal milliyetçilik anlayışının günümüzde yeni bir biçimi ile tüm dünyanın gündeminde olduğu görülmektedir. Küreselleşme ile birlikte başlatılan bütünleşme girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlandığı yorumları yapılan günümüzde, eş zamanlı olarak radikal/popülist/aşırı sağın da bir yükseliş yaşadığı olgusu birçok çalışmaya konu olmuştur. Bunun en yaygın örneği Avrupa ülkelerinde görülmektedir. Radikal sağ partilerin Avrupa Birliğinden çıkma istekleri, göçmen ve yabancı karşıtı söylemleri ve içine kapanma arzusu taşıyan topluluklar bu ivmeyi net olarak gözler önüne sermektedir. Küresel kriz ve ulus devletin yeniden dönüşü olarak yorumlanan bu gelişmeler incelenmeye değerdir. Bu çerçevede çalışma, küreselleşme ve ulus devlet kavramlarını, bunlarını tarihsel gelişimini ve neyi ifade ettiklerini, günümüzde büyük sıçrama yaşayan radikal sağ anlayışın bu kavramlarla ne kadar bağlantılı olduğunu Batı Avrupa ülkeleri örneği çerçevesinde açıklamayı amaçlamaktadır. Küreselleşmenin sağladığı birçok şeyi tehdit olarak algılayan ve ulus kavramına sarılan siyasi anlayışların Batı Avrupa ülkelerinde her geçen gün daha da güçlendiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Ulus, Ulus Devlet, Radikal Sağ, Milliyetçilik

* Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, akaradag06@gmail.com

** Arş. Gör., Şırnak Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, mn_uygur@hotmail.com

1. Introduction

Despite the existence of different approaches and views, it was argued that globalization has caused change on the nation-state. Another claim, in doing so, is that globalization has eroded the characteristics of the nation-state. It is like saying that “the global extension of international organization globally diffused the basic principle of the nation-state, provided a protective shell for the weaker states, and stimulated national consciousness”¹ and “global economic interdependence has led to decline in the authority of nation-states over their national economy”². These claims were based on the fact that, the sovereignty of the nation state was weakened by global influences. Until the 2000s, it is true that the nation-states are exposed to such an impact. However, in the following period, new measures that have strengthened nation-states against global influences have begun to be introduced by nation states. This process, which aims at empowering nation-states in many ways against global influences, has also been interpreted as a re-return of walls, metaphorically or tangible. The radicalization of right-wing politics and the growing strength of the radical right in Western Europe can be seen as reflections of this process.

Nowadays, there is a process in which radical right discourses rises rapidly, the states are prepared for war, embrace security policies and the economic contraction becomes a crisis. In such a process, radical tendencies were inevitable. In such cases, confidence decreases and one sees the other as an enemy. The impact of globalization on flexing boundaries has exposed nation states to the destructive effects of global capital. On the other hand, the negative results of the weakening of nationalism once again revealed the importance of the centrality of the nation-state. In Western Europe, voters complain about the impact of globalization on the boundaries; They believe that the crises which are not related to their own nation will be reflected in themselves because of the opportunities provided by globalization; they tend to support political structures that promise to build walls to prevent it. For these reasons, Islamophobia, xenophobia and nationalism increased in Europe in the 2000s. Interestingly, the radical movements which have been influential in the process of globalization, have an

¹ James Fulcher, “Globalisation, the Nation-State and Global Society”, *The Sociological Review* 48, nr.4 (2000), 539-541.

² Elias G. Carayannis, Ali Pirzadeh, Denisa Popescu, “Globalization, Nation-States, and Global Governance”, In *Institutional Learning and Knowledge Transfer Across Epistemic Communities*. Innovation, Technology, and Knowledge Management 13, Ed. Elias G. Carayannis, Ali Pirzadeh, Denisa Popescu, (Newyork: Springer, 2012),17-20.

instrumental effect in the global withdrawal process. In this study, the relationship between globalization, nation-state and radical right-wing politics has been tried to be analyzed.

The spread of liberal economic understanding with globalization has blurred the boundaries of the nation state. The environment of mistrust, which is believed to be caused by globalization, the decline of prosperity and the aspiration of the nation-state, which is seen as the solution to it, has also increased radical tendencies. This is the main reason why radical right-wing parties have been supported in recent years. The high level of prosperity in the West and the globalization have triggered and facilitated migration movements towards the West. These migratory movements have revealed that these migrants cause the terrorist actions. Therefore, an anti-immigration and Islamophobia wave appear. For this reason, the radical right, which aspires for nation state aspiration, anti-immigration, Islamophobia and economic prosperity but does not fall for other countries, has started to receive great support. The sample of the study is composed of radical right-wing parties in the West European countries, England, Germany, France, Austria and the Netherlands. This is because they are the countries in which the radical right is most evident in Western Europe. It is seen that, the economic, political and social effects of globalization lead to an increase in radical right tendencies. The increase of the far right brings the aspiration of the nation state.

2. Effects of Globalization on the Nation State

It has been stated that the nation-state, which has undergone a great development with the effects of the nationalist waves that emerged as a result of the breakdown of the French Revolution and the Empires, was being destroyed in the global period. Because globalization and nation-state are two opposing facts. First of all, it will be appropriate to understand the meaning of globalization and nation-state and to make a theoretical analysis in order to demonstrate the interaction between two phenomena.

Throughout history, many definitions related to the state have been put forward. *“Although the state is not uniquely difficult to define, these problems need to be acknowledged”*³. We will be done with refer a few definitions of state in the literature and give a brief historical information about the state.

³ Chandran Kukathas, “A Definition of the State”, *University of Queensland Law Journal* 33, nr.2 (2014), 357-359.

The state is a political union that establishes a sovereign government mandate within a certain boundary and imposes authority through a set of permanent institutions⁴. According to Gerth and Mills⁵ “a state is a human community that (successfully) claims the monopoly of the legitimate use of physical force within a given territory”. So, when we speak about the State, there are three factors: the nation (a group of people connected with elements such as common culture and / or ethnic origin), the country (a part of the land where a nation with certain borders can live), sovereignty (all the powers on the nation and the country)⁶.

The concept of modern state emerged with the conception of limited political power. The modern state, whose origins can be taken up to feudal order, is shaped by the evolving of the feudal order to absolutist rule and evolving of the absolutist rule to modern state⁷. The legitimacy of the modern state is based on the concept of nation⁸. The concept of nation is a complex phenomenon shaped by cultural, political and psychological elements⁹. Therefore, as Eski Uğuz and Saygılı¹⁰ says the nation state can be defined as shaped by the common material and spiritual elements, whose legitimacy is of a national origin, to ensure that individuals reach the consciousness that they are part of the whole with political participation and organization in which legislative, executive and judiciary are legally maintained.

When the history of globalization is examined, it is a matter of debate that globalization has existed since the beginning of history, emerged with the development of modernization and capitalism, or that it developed with the solution of capitalism with the industrial society. Undoubtedly, for thousands of years, societies have been unaware of the existence of their distant neighbors. Migrations and collisions with strangers occurred in an environment where the rest of the world was not even aware of it. The existence of the distant, the discovery and mapping of previously unknown areas, but later through colonization and immigration, have been penetrated human consciousness in the last 800 years. This consciousness is one of the

⁴ Andrew Heywood, *Siyaset*, çev. Bekir Berat Özipek, 5. bs. (Ankara: Adres Yayınları, 2011), 126-128.

⁵ Hans H. Gerth, C. Wright Mills, *From Max Weber: Essay in Sociology*, (New York: Oxford University Press), 27-29.

⁶ Hakan Ay, Öznur Uçar, “Devletin Gelişim Süreci”, *İşletme Fakültesi Dergisi* 16, sy.2 (2015), 196-198.

⁷ Cem Kotan, “Modern Dünya Sistemi Teorisi Bağlamında Modern Devletin Özellikleri”, *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi* 2, sy.1 (2016), 10-12.

⁸ Zafer Durdu, “Modern Devletin Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi* 1, sy.22 (2012), 38-40.

⁹ Andrew Heywood, *Küresel Siyaset*, çev. Nasuh Uslu, Haluk Özdemir, 1. bs. (Ankara: Adres Yayınları, 2013), 201-203.

¹⁰ Hülya Eşki Uğuz ve Rukiye Saygılı, “Küresel Dünyada Ulus Devlet”, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16, sy.32 (2016), 129-131.

important events that started the world wars and the Cold War¹¹. Although the history of globalization is said to be very old, Fulya Kıvılcım¹² stated that the World Bank acknowledges that the first wave of globalization took place between 1870-1914. The fundamental dynamics of the first wave of globalization was change and expansion while the main reason was the economy.

The globalization, interpreted as the weakening of the nation-state, led many researchers to different studies. Indeed, according to some researchers, the time period refers to the development of capitalism, the transformation of the state or a strong nation-state. The following table is illustrative.

	Hyperglobalists	Sceptics	Transformationalists
What is new?	A global age	Trading blocs, weaker geogovernance than in earlier periods	Historically unprecedented levels of global interconnectedness
Dominant features	Global capitalism, global governance, global civil society	World less interdependent than in 1890s	'Thick' (intensive and extensive) globalization
Power of national governments	Declining or eroding	Reinforced or enhanced	Reconstituted, restructured
Driving forces of globalization	Capitalism and technology	States and markets	Combined forces of modernity
Pattern of stratification	Erosion of old hierarchies	Increased marginalization of South National interests	New architecture of world order
Dominant motif	McDonalds, Madonna, etc.	National interest	Transformation of political community
Conceptualization of globalization	As a reordering of the framework of human action	As internationalization and regionalization	As the reordering of interregional relations and action at a distance
Historical trajectory	Global civilization	Regional blocs/clash of civilization	Indeterminante: global integration and fragmentation
Summary argument	The end of the nation-state	Internationalization depends on state acquiescence and support	Globalization transforming state power and world politics

Source: David Held, Anthony McGrew, David Goldblatt, Jonathan Perraton, *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*. In *Politics at the Edge*, pp. 14-28, (London: Palgrave Macmillan, 2000), 22-24.

¹¹ Zbigniew Brzezinski, *Stratejik Vizyon Amerika ve Küresel Güç Buhranı*, çev. Sezen Yalçın ve Abdullah Taha Orhan, 1. bs. (İstanbul: Timaş Yayınları, 2012), 15-17.

¹² Fulya Kıvılcım, "Küreselleşme Kavramı Ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi", *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi* 51, sy.5 (2013), 220-222.

The first wave in globalisation theory is said to have a ‘hyper’ globalist account of the economy where national economies are much less significant or even no longer existent because of the role of capital mobility, multinational corporations and economic interdependency¹³. This approach sees globalization as the end of the nation-state. Paul Hirst and Grahame Thompson¹⁴, who are seen as skeptics, do not reflect neo-liberal policies nor support anti-globalization. According to them, internationalization and globalization are not new phenomena. Developing events change the scale and scope of globalization. According to them, nation-states have continued to act as important actors of transnational globalization processes. As Stefanović¹⁵ says, national economies have a great role in promoting economic liberalization and cross-border activities. According to the transformers such as Giddens, Scholte, Castells and Wallerstein¹⁶ the Nation State did not stand upright and did not end. In their view, this process is a process in which national governments restructure their power. They suggest that the globalization process can be reversed, especially where it is negative or, at the very least, where it can be controlled. Those who see globalization as a process of transformation actually support the statements that are one of the hypotheses of our study which reveals that the nation-state gained importance in the international system.

The most important reason for politics to gain a global character by crossing regional and national boundaries is the increase of interdependencies. Therefore, globalization is defined as the emergence of complex interconnection networks, which means that our lives are shaped by decisions and events that taking place far from us¹⁷. Every society, every ideology, or every philosopher and scientist can define globalization differently. In other words, it is quite difficult to make a definition of globalization that everyone agrees with. For example, Nye and Welch¹⁸ state that globalization only permeates that it does not lift the borders of the country, so it is not possible to speak of real globalization. According to him, there is much less globalization, even

¹³ Luke Martell, “The Third Wave in Globalization Theory”, *International studies review* 9, sy.2 (2007), 173-175.

¹⁴ Paul Hirst and Grahame Thompson, “The Future of Globalization”, *Cooperation and Conflict* 37, no 3 (2002), 260-265.

¹⁵ Zoran Stefanovic, “Globalization: Theoretical Perspectives, Impacts and Institutional Response of the Economy”, *FACTA UNIVERSITATIS Series: Economics and Organization* 5, no 3 (2008), 265-267.

¹⁶ Zoran Stefanovic, Globalization: Theoretical Perspectives, Impacts and Institutional Response of the Economy, 264-267.

¹⁷ Andrew Heywood, *Küresel Siyaset*, çev. Nasuh Uslu, Haluk Özdemir, 1. bs. (Ankara: Adres Yayınları, 2013), 27-29.

¹⁸ Joseph S. Nye and David A. Welch, *Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak*, çev. Renan Akman, 1. bs. (Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010), 342-344.

among rich countries. Because in a truly globalized world market there would be free movement of goods, people and capital, and similar interest rates. Globalization, therefore, does not mean the creation of a universal community. The strengthening of the nation state and the rise of the walls may also be due to this weakness of globalization.

Dunn¹⁹ mentions five types of globalization. These include: ecological constraints, cultural globalization, globalization of communication, economic globalization and political globalization. Ecological constraints are meant to express global threats because of our sensitive ecosystem and the globalization of ecological risks. Cultural globalization refers to the spread of Western values to the whole World. The most common term means the expansion of cultural interaction. The globalization of communication can also be handled within this framework. The economic dimension of globalization is the relationship between markets, finance, goods and services and networks formed by international companies. Political globalization refers to the institutionalization of international political structures. In other word Globalization means reducing physical and economic sovereignty among countries. As globalization has an impact on spreading Western values to the whole world, it has been able to transfer culture and value from many parts of the world to the West. This is one of the basic things that the radical right opposes.

The question of globalization, which aims at destroying the nation-state, has been much debated, but what can be said clearly is that the nation-state has been a major obstacle to globalization. To be able to produce in any place in the world, sell goods and services as he wish and more importantly, to circulate the speculative money, which so-called as hot money, all around the world and get instant access to the highest profit rate... In order to realize this freedom, the capital wanted to remove all obstacles in the world. These obstacles are expressed as the power to rule within the boundaries of countries. In order to open the way for globalization, the state had to be melted and its power had to be broken²⁰.

The period of the collapse of the Berlin Wall and the disintegration of the USSR in 1989, together with globalization, were the years in which a belief that the whole world was liberated. Fukuyama also declared the final victory of liberal democracy and capitalist economy in his famous article "End of History" which published before the fall of the Berlin Wall. However,

¹⁹ Christopher Chase Dunn, "Globalization: A World-Systems Perspective", *Journal of World Systems Research* 5, no 2 (1999), 190-194.

²⁰ Cem Eroğlu, "Ulus – Devlet ve Küreselleşme", *Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme* içinde, der. Işık Kansu, 1. bs. (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1996), 46-49.

previous thinkers such as Marx and Hegel claimed that history had a progressive flow and was shaped for a purpose²¹. It is a reality that ends every period that begins. Is there an end of the process of globalization, which is regarded as the route of prosperity, peace and stability and considered indispensable? What is happening today refers to such a process? Such questions are one of the important questions that the study seeks to answer, and which can be considered the interaction between the nation-state and globalization.

At this stage, it will be necessary to refer to an analysis that can shed light on such debates as the end of globalization or the return of the nation state. This analysis of Nicolai Kondratieff is about the tendency of the economic crisis observed in capitalist economies before the crisis of 1929. Kondratieff mentions about an economic cycle in the form of "crisis-recovery-revival-crisis" in capitalist economies²². This analysis indicates that change and transformation is inevitable. Just as the great depression and thereafter the oil crisis in the 1970s and following, it can be seen the post-crisis revival has evolved back to the crisis process again. While the walls were destroyed in the last quarter of the 20th century, the walls that built in 2010 were in the foreground. This is a concrete example of Kondratieff's cycle. In the process that defined as the end of nation state, while talking about concepts such as global village, permeability of borders and end of nationality, today's electric fences and borders with barriers has gained importance. There is no doubt that these fences, barriers and walls are erected against the ideology and actors of globalization²³. Because these are an objection to the economic, social and political conditions of the existing order. This objection and counter-stance are now supported by the right politics. This opposing stance, which emerged as another aspect of the new type of nationalism, is fed by xenophobia. In other words, there is a new radical right-wing politics.

3. Radicalization in Right Politics

The radical right is not a new phenomenon ideologically or politically. Its origin can be traced back to the 19th century. What can be said is that there is a new radical right conception that can be described as an ultra-nationalist right wave²⁴. The radical right is known for its position against representative democracy and the working style of democratic institutions. On

²¹ Deniz Ülke Arıboğan, *Duvar*, 1. bs. (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2017), 10-15.

²² Mücahit Küçükyılmaz, *Türkiye'de Siyasal Katılım: Tek Partiden Ak Partiye Siyasal İslam ve Demokrasi Tartışmaları*, 1. bs. (İstanbul: Yarın Yayınları, 2011), 182-184.

²³ Deniz Ülke Arıboğan, *Duvar*, 12-14.

²⁴ Aristotle Kallis, *The Radical Right in Contemporary Europe*, (İstanbul: SETA, 2014), 9-11.

the other hand, xenophobia is one of the most important characteristics of the radical right²⁵. In the literature, the concepts of radical, extreme or populist right, which are often used interchangeably, do not express the same things. The far-right denies the rules of the democratic system, the principle of equality, individual liberty and the full enjoyment of equal rights by all political actors. Instead, it advocates an authoritarian system based on personal characteristics such as race, ethnicity and religion. Radical right accepts violence as a necessary tool for political purposes in both its own country and foreign policy²⁶. The Radical Right is a concept used in the United States for socio-political movements, political groups and political parties which seen as threat against American values and interests. The populist elements contained in the radical right clarify what the concept means and who it is used for. These elements include foreign and immigrant hostility, discontent and criticism of established institutions, engagement around a charismatic leader, the emphasis on the problems posed by economic and social crises, and the call for the most affected classes, a strong state that protects citizens and provides prosperity, a country and nation discourse; protectionism and anti-liberalism²⁷.

It is observed that the radical right and new nationalism, which develops against globalization or which enable the global withdrawal to develop, are in the desire to return to the nation state. Radical right-wing populist parties are referred to as radicals in the rejection of the established socio-cultural, socio-political system, the free market and the role of the state. Similarly, they are radical because they oppose the partnership and the superior common sense that the partnership brings. In short, the radical right tries to combine the classical liberal position on the individual and the economy with the extreme and intellectual socio-political agenda of the new right²⁸. There are number of reasons why this version of the radical right, which is now becoming stronger, has gained such momentum. According to some studies, the crisis experienced by globalization has accelerated the radical right. According to some, the relative representation of the system has led to this increase. Details about this are given in the sample countries given in the study without ignoring the profile of the voters.

²⁵ Kris Dunn, "Preference for Radical Right-Wing Populist Parties Among Exclusive-Nationalists and Authoritarians", *Party Politics* 21, no 3 (2015), 374-376.

²⁶ Hans-Georg Betz and Stefan Immerfall (Eds), *The New Politics of the Right: Neo-Populist Parties and Movements in Established Democracies*. In *The New Politics of the Right*, (London: Macmillan, 1998), 1-2.

²⁷ Filiz Zabcı, "Aşırı Sağ Popülizm: Kılık Değiştirmiş Faşizm mi?", *Monthly Review*, sy. 2 (2017), 36-38.

²⁸ Hans-Georg Betz, "The New Politics of Resentment: Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe", *Comparative Politics* 24, no 4 (1993), 412-414.

4. Global Retraction and Return of the Nation State over Radical Right

The formation of the radical right-wing parties, as discussed today, coincides with the 1970 -1980s. Until this period, the neofascist partisan and non-partisan movements that emerged in the conditions of the post-war period dominated the right-wing political field in a reinterpreted historical fascism. Two important cases related to the rise of radical right are migration and Islamophobia. Events such as the Twin Tower, Madrid and London attacks have led to the interpretation of Islam as a violent and occupying power that wants to demolish Western democracy²⁹. From the 1980s to the present, radical right-wing parties in Europe have received great support. The main characteristics of these parties are that they have a common denominator on ethnic nationalism. Their overall objective is to protect the culture of the country and to ensure that the nation is as homogenous as possible. Of course, the effort to achieve them triggers a foreign, immigrant, minority hostility and an exclusionary attitude³⁰.

When referring to the transformation taking place with the global recession, as in many parts of the US and the world, Europe is referred to as long as populism gains momentum. Some researchers state that the transformation in Europe is a war against progressive neoliberalism. The society rejects corporate globalization, neoliberalism and their advocating political institutions. Because voters say no to the austerity policies, free trade, destructive borrowings and low-paid, precarious jobs that are characteristic of today's financial capitalism. Society thinks that the freedoms offered by the neoliberal policies threaten their nations and hence the right-wing discourse is now becoming the new central discourse of Europe³¹.

It will be useful to analyze Germany, France, the UK, the Netherlands and Austria in order to analyze the reflection of this on elections and to show how the radical right-wing policy has gained momentum. Because some political parties, which have continued their political lives in a marginal position, gained momentum with the 2008 crisis, Arab Spring and the combination of economic and political factors. Some radical / populist / far-right parties as sample countries are listed in the table below.

²⁹ Cihan Uzunçayır, "Göçmen Karşıtlığından Islamofobiye Avrupa Aşırı Sağı", *Siyasal Bilimler Dergisi* 2, sy. 2 (2014), 70-72.

³⁰ Jens Rydgren, Radical Right-Wing Parties in Europe, *Journal of Language and Politics* 16, nr. 4 (2017), 485-487.

³¹ Nancy Fraser, "İlerici Neoliberalizme Karşı Gerici Popülizm: Bir Hobson Seçimi", *Büyük Gerileme Zamanımızın Ruh Hali Üstüne Uluslararası Bir Tartışma* İçinde, ed. Heinrich Geiselberger, çev: Aslı Biçen, Orhan Kılıç, Merisa Şahin, Ahmet Nüvit Bingöl, 1. bs. (İstanbul: Metis Yayınları, 2017), 58-59.

State	Radical/Populist/Extreme Right Parties
Germany	Alternative for Germany (AfD)
France	National Front (FN)
UK	UK Independence Party (UKIP)
Netherland	Party for Freedom (PVV)
Austria	Freedom Party of Austria (FPÖ)

Today, the reason for the adoption of radical or extreme right discourse in Europe is frequently discussed. A study conducted in Germany on this issue shows what the notion of globalization, nation-state, and radicalization means in terms of social perception. Rather, it reveals the interaction between them. The findings of the study show that the fear of globalization is the decisive factor behind the demands of withdrawal from the political mainstream. In other words, the most important factor motivating the society that supports the populist parties is the fear of globalization. For example: 78 percent of AfD supporters in Germany, 76 percent of FN voters in France, 69 percent of FPO supporters in Austria, 57 percent of PVV supporters in the Netherlands and 50 percent of UKIP supporters in Great Britain is afraid form globalization³². As we have seen, a populist and xenophobic right has emerged with characters or government practices and histories between the global opposition to the system on one side and the possibility of participation in this system with remarkable election successes on the other³³.

Looking at this wave of globalization through the economy makes it more meaningful to find a response of the populist arguments of the radical right. Globalization led to an increase in international trade with the opening of the free movement of capital. The increase in international trade also increases unrequited transfers. For example, EU countries are helping countries that are in difficult situations in order not to damage the foreign trade with each other.

³² Catherine de Vries and Isabell Hoffmann, *Fear Not Values: Public Opinion and the Populist Vote in Europe*, (Bertelsmann Stiftung, 2016), 3-5.

³³ Jean-Yves Camus, "Radikal Sağın Yeni Görünüşleri", *Neoliberalizmin Egemenlik Aracı Sağ Popülizm: Avrupa'daki Sağ Popülist Parti ve Hareketler*, ed. Murat Çakır (2011), 32-33. <http://www.kozmopolit.com/sagpop1.pdf>

Germany's financial assistance to countries such as Greece, Spain and Italy can be evaluated in this context. Because as the collapse of the economy of any one of these countries will deeply undermine the German economy. But radical right-wing parties in countries such as Germany oppose this situation with the claim that these aids will lead to shrink their economies. Therefore, they are moving away from EU and rejecting many things brought about by globalization. Examining the electoral performance and political views of these political parties in the sample countries and revealing why they are supported in the electorate will increase the understanding of the issue.

We have stated that the two main factors affecting the rise of the radical right are Islamophobia and migration. In countries such as Germany, where a large population of asylum-seekers has been adopted, matter of migration has become the agenda of domestic and foreign politics. This situation contributed to the strengthening of right-wing parties such as AfD³⁴. In 2017 elections, it is seen that AfD increased its votes by 9 percent with respect to previous elections, which achieved 95 percent with a 13 percent vote. In 2017 elections, AfD gained 95 representatives with 13% of the vote. This rate is 9 percent higher than the previous election rate. This is a valuable data to see the course of the radical right in Germany. The country's biggest parties, the CDU (Christian Democratic Union) and the SPD (Social Democratic Party), have lost serious votes. According to the analysis, these parties received the lowest votes since the postwar period. The votes that they lost shifted to the Alternative Party. It is observed that 35 percent of SPD voters and 40 percent of CDU / CSU (Christian Social Union) votes shift to AfD. In Germany, where 355 parliamentarians were required to establish the government, the only option was coalition. Here too, the CDU announced that it would not form a coalition with AfD. At the last election of Bavaria in 2018, according to the preliminary results, the CSU won 37.2 percent, dropping more than ten percentage points compared to 2013 and losing its absolute majority³⁵. As Nelson³⁶ said CDU's and CDU's future is in doubt, with conservative Bavarian voters in the midst of a shift toward Alternative for Germany (AfD). Just

³⁴ Cihan Uzunçayır, "Batı Avrupa'da Aşırı Sağ Rüzgarı", *Liber Dergisi* 20, sy. 2 (2016), 70-72.

³⁵ Rachel Loxton, "The Winners and Losers – 7 Things You Need to Know About the Bavaria Election", *The Local de*, 2018, <https://www.thelocal.de/20181015/five-things-you-need-to-know-about-the-bavaria-election> (Date of Access: 18.01.2019).

³⁶ Soraya Sarhaddi Nelson, "Germany's Far Right Finds a New Stronghold in Bavaria, and It's Costing Merkel", *National Public Radio*, 2018, <https://www.npr.org/2018/10/13/656989428/germanys-afd-party-finds-a-new-stronghold-in-bavaria-and-it-s-costing-angela-mer>, (Date of Access, 17.01.2019).

5 years old, the far-right party is currently the main opposition in the German parliament and is widely expected to win seats in the Bavarian legislature for the first time.

As mentioned above, when we look at the election program of AfD, it is seen that radical right, security oriented and nationalist politics have responded as in many other Western European countries. The promises of AfD's in 2017 election program show that this populist politics has risen. That is especially noteworthy in view of the Muslim community as it one of the issues that concern Turkey as well. The program emphasizes that Islam should not settle in Germany. Because AfD states that it considers its expansion and increase in the number of Muslims as a threat to our country, our society and our values³⁷. As a result, the AfD, which was known for its radical rightwing policies and especially radicals about immigrants, Islamophobia and security, was successful in the elections. In addition, as mentioned above, the fact that Germany, one of the largest economies in Europe, helps other countries. This is also encounter a big reaction. In fact, from an economic perspective, it can be stated that Germany's aid to correct the Greek economy has a great meaning for the future of the German economy. The collapse of the Greek economy could cause global financial institutions to lose their confidence in EU countries and attract all their savings due to similar problems in Spain and Italy. This would reduce Germany's foreign trade. Germany could lose much more than its long-term assistance. Opposition radical right-wing parties have criticized governments to force their own citizens and help other countries.

In France, as in many European countries, various forms of populist right have been found throughout history. However, since the 1950s, such movements have not been effective due to the political structure. This is also true for the Front National, which came to the stage in 1972 as a coalition of radical right National elements. The party remained marginal as an anti-systemic movement until the beginning of the 1980s and was not successful in any elections. However, despite all the institutional challenges that make the party exceptional, it has survived for many years and has continued to rise steadily and has become a prototype for similar parties in Europe. At this point, populism, as a new force, puts forward a radical right-wing party, pushing the traditional right / left parties, which are important components of the

³⁷ AfD Party Program, 2017, https://www.afd.de/wp-content/uploads/sites/111/2017/04/2017-04-12_afd-grundsatzprogramm-englisch_web.pdf (Date of Access, 20.01.2019).

system, to the crisis and forcing them to change³⁸. Therefore, in France, which is known for many years of democracy, populism has been more supportive.

In France, Jean Marie Le Pen had been able to find a specific ground with his anti-Semitic and far-right advocacy, but remained a marginal movement as mentioned above. In 2012, however, the National Front became the third-highest-ranking party in the presidential elections led by Marine Le Pen. Surprisingly, in the 2017 elections, the center-right and center-left candidates were eliminated in the first round. Marine Le Pen, the representative of the extreme right, remained in the second round and collected 35% of the votes. This is a great victory in terms of the movement as she represented³⁹. Support for these policies was mostly from the middle class, small businessmen and farmers. When Le Pen took office, he attempted to rescue the party from attempts to denigration. This policy has brought the facts to not only the radical followers of the party, but also from anti-Semitic policies to anti-immigrant policies and from radical security policies to the policies which has been against the protection of French people⁴⁰. Another factor which has shown the rise of the radical right is the European Union. This factor is related to the anti-democratic of the EU decision-making mechanisms. In this situation, which is also defined as a democracy deficit, the national states transfer their important powers to Brussels. However, bureaucrats who do not have direct responsibility to the public use these powers. As a result, national states have narrowed their sphere of influence without guaranteeing the establishment of number of control mechanisms. The discomfort associated with the anti-democratization of the EU's decision-making mechanisms was particularly high in France, where political legitimacy was closely linked to the state. The state is the only guarantor of democracy beyond its role in regulating the economy, protecting French culture and ensuring a balanced distribution of welfare. Therefore, the reduction in the powers of the state has been perceived as a threat to the people. Instead of demanding more powers for the European Parliament, the EU's counterparts advocate stronger and more inclusive state interventions to ensure the Union's social legitimacy. As in the case of Germany, the reasons of the economic crisis are the global impact on the economy and the international competition,

³⁸ Selman Saç, "Front National: Radikal (Popülist) Sağdan (İlmli) Neo-Popülist Sağa", *Mülkiye Dergisi* 41, sy. 1 (2017), 266-268.

³⁹ Deniz Ülke Arıboğan, *Duvar*, 76-78.

⁴⁰ Thomas Greven, The Rise of Right-Wing Populism in Europe and the United States, *A Comparative Perspective [La emergencia del populismo de derechas en Europa y Estados Unidos. Una perspectiva comparada*, (Friedrich Ebert Stiftung, 2016), 1-3.

which stemmed from the French perspective. The fact that it appeared in many countries at the same time indicates that the crisis is outsourced.

It is seen that the radical right, although not as much as France and Germany, has experienced a revival in Britain especially in the last decade. The most important representative of this party is the UK Independence Party (UKIP). UKIP, which is the anti-European Union, conducted its campaign with xenophobic rhetoric, and Farage who is the party head argued that the foreigners living in the UK should be returned to their countries.

The election results in the UK were carefully monitored and analyzed by many researchers. Because in 2017 elections, the rate of UKIP which received close to 13 percent in 2015 elections, remained at 1.8 percent. This situation was interpreted as the radical right of the collapse in England. The fact that the vote rates received in 2015 came about as a result of the reaction of the Conservative and the Liberal Democrats to the austerity policies of the coalition government. However, Mathew Goodwin⁴¹ emphasized that UKIP continues to have an impact on UK politics despite the election results. According to Goodwin, some may argue that the UKIP, which has fallen below 2 percent and no MPs, is among the major losers of the election, but, in a further aspect, it can be claimed that the UKIP has won the war despite losing its electoral support. Most of the party's main goals have taken place. As the UK voted for Brexit, the Conservative Party also copied many policies of UKIP. These include opening elite high schools and restricting migration from the EU. Therefore, UKIP has still a clear and provable effect on national politics despite the result of election.

The Dutch elections considered to be the litmus influence for populism in Europe after the British separation from the European Union and the election of US President Donald Trump. In the election, the radical right-wing party PVV managed to win 20 of the 150-seat assembly.

It is noteworthy that this party, which achieved great success in the election, was radical right, anti-immigrant and anti-EU. PVV, which succeeded with these policies, is a very strong party in the Netherlands. The success of VVD (People's Party for Democracy) in the elections has been interpreted as a great success against the radical right in Europe. The underlying cause of PVV's success is undoubtedly the terrorist attacks. Terrorist attacks in France, Germany and Belgium have led 80% of Dutch voters to think that terrorists have infiltrated Europe as refugees, creating a sociological backdrop that fosters refugees and foreigners. In such a

⁴¹ Mathew Goodwin, 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=BtyHJoGKifE>, (Date of Access, 17.12.2018).

sociology, the party's anti-Islamic rhetoric has quickly led to the strengthening of its party by taking the wind of populism behind itself⁴². In the Netherlands, for example, radical right-wing party leaders have argued that Muslims should be excluded because they are discriminatory to women -and homosexuals- that they cannot reconcile with the egalitarian culture of the Netherlands, which cannot be reconciled, but come from a culture of incompetence. It was emphasized that the new migratory movement would never be accepted. It is stated that the integration of existing immigrants into the Dutch society is necessary. Just like in Germany and France, it is noteworthy that there is an important consensus on the priority of the local communities in accessing this welfare in European countries with the pressure of radical right representatives and supporters who state that their welfare has fallen due to globalization⁴³.

The FPÖ, which is increasing its power in Austria, is a radical right-wing populist, which sees immigration as a threat to the unity and values of the nation, which sees the integration movement as a major threat to its nation and aims to intimidate the minorities living in the country. As the coalition partner after the second world war, the FPÖ was noteworthy for being the right-wing party that came to power for the first time in Europe. FPÖ increased its votes by 5.5 points compared to the 2013 elections. However, the 7.6 percent increase in the People's Party is an indicator of the rise of radicalism. Sebastian Kurz, who is the leader of the People's Party (ÖVP), stands out for his anti-Islamic rhetoric. The votes of the Social Democrats (SPÖ) do not show any change compared to the previous elections. In the end, the ÖVP and the FPÖ started to work by establishing a radical right-wing coalition.

In Austria, election campaigns were carried out with anti-immigrant and anti-Islamic populist discourses. For example, Austrian FPÖ leader Heinz Christian Strache described Islam as a 21st century fascism (Rogers, 2017), which envisions a totalitarian legal and social system. Strache also referred to the migration from Muslim countries as the third Turkish siege and emphasized that it should be resisted in every sense⁴⁴.

As can be seen, the rise of the far right in Western Europe is embodied in the support of the populist parties in these countries. The main reasons for the support of these parties are economic crisis, unemployment, immigration / xenophobia and Islamophobia. The reasons for

⁴² Enes Bayraklı ve Oğuz Güngörmez, "Hollanda Parlamento Seçimleri ve Aşırı Sağın Yükselişi", *Analiz*, (Ankara: SETA, 2017), 15-17.

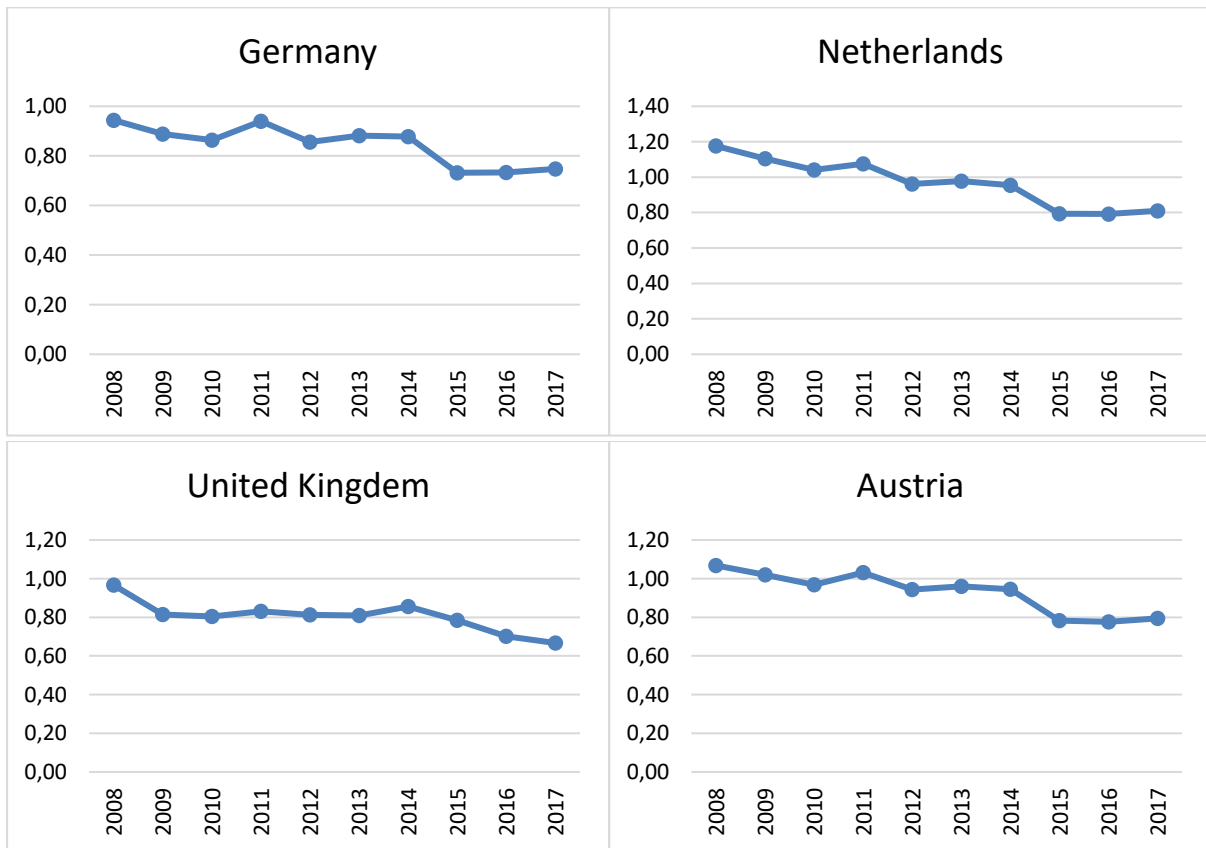
⁴³ Cihan Uzunçayır, "Göçmen Karşıtlığından Islamofobiye Avrupa Aşırı Sağı", *Siyasal Bilimler Dergisi 2*, sy. 2 (2014), 140-142.

⁴⁴ Cihan Uzunçayır, "Göçmen Karşıtlığından Islamofobiye Avrupa Aşırı Sağı", 141-143.

economic crises, unemployment and migration are connected to the free order of globalization. It is useful to mention the economic situation, immigrant mobility and unemployment in these countries in order to have a good assessment of the emergence of the opposition to globalization and the consequences of the radical right.

The 2008 financial crisis affected many countries, particularly the US and Europe. Figure 1 shows the GDP per Capita of Countries (Germany, France, Austria, the Netherlands and the UK)/GDP per Capita of USA.

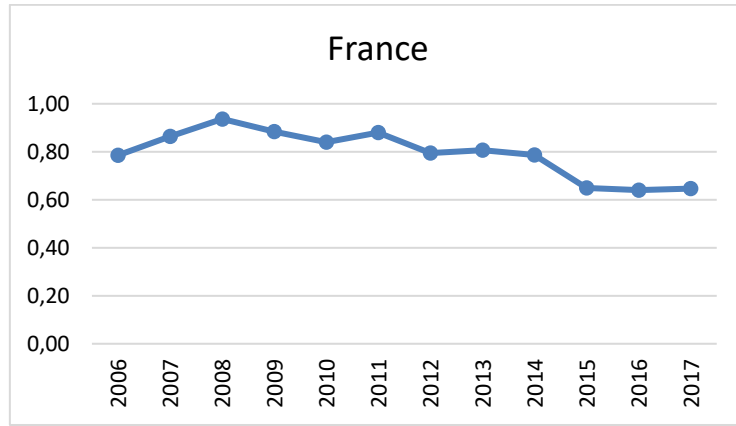

Figure – GDP per Capita of Countries/GDP per Capita of USA⁴⁵

It was stated that globalization has an economic impact in the rise of the radical right in these five countries and this has been frequently expressed by radical right. It is observed that the ratio of per capita GDP of these countries to the same value of US has decreased gradually. This indicates that the welfare levels of these countries are relatively low compared to the prosperity of the US. During the financial crisis of 2008, the US's rapid expansion into the expansionary monetary policy prevented the decline in GDP values in the US compared to Western European countries. Because, in the times of crisis and in emergencies, expansionary monetary policy significantly reduces uncertainty and increases share prices and consumer confidence⁴⁶. The crisis created an air of panic in these countries due to economic recession and the increase in unemployment⁴⁷ in many developed countries and this panic became an attack on the values of globalization in society. Because globalization has economic activities exceeding the country borders and cause the inflation⁴⁸. Due to the activities of the economic units and institutions that can be defined as transnational or supranational, the interdependence and integration between countries has increased economically⁴⁹. The 2008 crisis has affected almost the whole world, and the radical right, which has a growing tendency, has increased its reaction to the globalization that it sees as a reason.

⁴⁵ World Bank, World Development Indicators, 2019.

⁴⁶ Nils Jannsen et. al., *Monetary Policy During Financial Crises: Is the Transmission Mechanism Impaired?*, Kiel Institute for the World Economy (IfW), Kiel Working Papers, no 2005 (2016), 3-5.

⁴⁷ Gonzalo Caballero, "Effects of Fiscal and Monetary Policy in the Great Recession", *Economies*, nr. 1 (2013), 15-17.

⁴⁸ Serkan Çiçek, "Globalization and flattening of Phillips curve in Turkey between 1987 and 2007", *Economic Modelling* 29, no 5 (2012), 1654-1656.

⁴⁹ Junus Ganiev, Küreselleşme, Finansal Piyasalar ve Kriz. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi* 1, sy. 2 (2014), 117-119.

It was mentioned above with reference to Kondratieff that this kind of crisis can be experienced cyclically. The economic cycle is a periodic fluctuation of the level of business efficiency represented by GDP. GDP includes everything that is produced in a country such as goods, services. GDP grows but the rate does not change. Therefore, there is a period of economic growth or stagnation. Kondratieff's theory of economy turned out to be this. In the beginning of the cycle economies produce high cost capital goods and infrastructure investments creating new employment and income and a demand for consumer goods. After a few decades, however, the expected ROI (Return on Investment) falls below the interest rate and people refuse to invest to reduce the demand for consumer goods. This indicates unemployment and a long economic crisis. In this process, people and companies are trying to save their resources until the environment of confidence is restored. Thus, they enter into a new process of capital formation⁵⁰. Schumpeter used the term "creative destruction" processes for such situations⁵¹. But these crises have various effects. For example, in Western European countries, a reaction to curing has led to a tendency toward extremism.

One of the economic reasons of this transformation in Western Europe is the unemployment and economic recession created by the 2008 crisis in most developed economies. While the recession can be observed clearly, the unemployment data do not make this clear. Thus, in the post-2008 period, there is a decrease in unemployment rates in the major economies. However, there are differences in the quality of employment. For example, while it was 11% in Germany in 2005, it has been continuously decreasing until 2017 and declined to 3.75%. However, it increased to 5,50% in 2017 while it was 4,13 in 2008⁵². Thus, in the context of the unemployment rate in the 2008 crisis, a serious period of stagnation has begun, even though there has not been a decline in every country. The objections of radical right tendencies are growing over this. They link the existence of low levels of work and quality of life to global influences and migratory flows.

Data from the 1990s to the present day have shown an increasing trend of migration for the five countries. As of 2017, there are 12.2 million in Germany, 1.7 million in Austria, 7.9 million in France, 2.1 million in the Netherlands and 8.8 million in the UK⁵³.

⁵⁰ Ishkhan Sokhakyán, "Economic Crisis and Kondratiev Theory", *21st Century* 2, no 18 (2015), 66-69.

⁵¹ Esben Sloth Andersen et. al., "Schumpeter's Process of Creative Destruction and the Scandinavian Systems: A Tale of Two Effects", in *DRUID, Conference 25*, (2006), 2-5.

⁵² OECD, OECD Data, 2019.

⁵³ IMO, Migration Data Portal, 2019.

According to Radikal Right supporters, globalization has made economies interdependent, the crisis in one country has affected other economies, groups that have escaped from crises or wars have migrated to developed countries and caused the decrease in prosperity and increasing violence-terror. This has led to an increase in xenophobia and Islamophobia.

It can be stated that this radical right tendency and the pains that are experienced in Europe and all over the world express a postnormal process. 3C is used to describe the characteristics of the postnormal period: complexity, chaos and contradictions. With the effect of globalization, people have been dependent on each other as never before in history. Everything is connected to each other and therefore the complexity to be experienced in a place can create chaos in many places. Finally, there are postnormal processes in which societies experience contradictions such as globalization or inward closure⁵⁴. As Stephen D. King⁵⁵ reports from Dani Rodrik, in a world where nation-states exist, criticism of globalization presents the “trilemma” faces of the globalization. The nations face one of three strange choices:

- A strict democratic election that hopes the global economy and financial gains will be maximized
- Strict globalization that hopes to improve national democratic elections
- Globalized democracy that produces institutions to replace institutions in the protection of only nation-states so far

Considering the global financial crisis, the first option no longer gives much confidence. The second option reminds us of the disturbing arguments used between the two world wars. The third option cannot easily adapt to the growing populist political environment.

5. Conclusion

Economic reasons play an important role in the rise of the radical right in Europe. Because the stability and low unemployment rate increased the tendency to vote again for the current government, the worsening situation of the economy and the austerity policies led voters to turn to radical right-wing parties. The radical right-wing parties, which see globalization as the only reason for the increase in borrowing and the decline of prosperity, react to the glorification of globalization. They do not accept the approach of globalism as a moral

⁵⁴ Ziauddin Sardar, “Welcome to Postnormal Times”, *Futures* 42, no 5 (2010), 437-440.

⁵⁵ Stephen D. King, *Küreselleşmenin Sonu Kasvetli Yeni Dünya Tarihin Nihai Savaşı*, çev. M. Murtaza Özeren, 1. bs. (İstanbul: Profil Kitap, 2019), 239-241.

obligation to borrow. Because, according to them, this situation shows globalism as something superior than the rights of citizens⁵⁶. Therefore, political parties and unions, which have the mission to operate the wheels of the global economy, must end. The radical right-wing parties in Europe are anti-EU parties. They argue that they will organize a referendum on their country's separation from the EU if they win the election. Because, according to them, the EU is a project that lifts borders. Nation states transfer their sovereignty to this unity and each nation may have the right to decide on matters concerning the other. All this is seen as a threat to the nation by radical right-wing parties.

The reason behind the political success of the radical right is that it addresses the blue-collar workers, the low-educated ones and the unemployed, which are marginalized by the modernization and individualization process. In summary, those who perceive many things as a threat by globalization are more embraced by the concept of nation and do not want foreigners. It seems that the radical right-wing parties are on the rise in Germany, the UK, Austria, France, the Netherlands and many other European countries. The interpretations that society may be experiencing a fear of war are important analyzes for the rise of the radical right. The attack on the mosque in New Zealand reveals how even a country that does not have an anti immigration background and needs immigration is affected by the radical right movements rising in the West.

⁵⁶ John Ralston Saul, *Küreselleşmenin Çöküşü*, çev. Erden İlgi Akter, 1. bs. (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2018): 9-11.

References

- AfD Party Program. 2017, https://www.afd.de/wp-content/uploads/sites/111/2017/04/2017-04-12_afd-grundsatzprogramm-englisch_web.pdf (Date of Access, 20.01.2019).
- Andersen, Esben Sloth, Michael S. Dahl, Bengt-Åke Lundvall, Toke Reichstein. “Schumpeter’s Process of Creative Destruction and the Scandinavian Systems: A Tale of Two Effects”, In *DRUID, Conference 25*, 2006.
- Arıboğan, Deniz Ülke. *Duvar*, 1. bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2017.
- Ay, Hakan ve Öznur Uçar. “Devletin Gelişim Süreci”, *İşletme Fakültesi Dergisi* 16, sy.2 (2015): 195-206.
- Bayraklı, Enes ve Oğuz Güngörmez. “Hollanda Parlamento Seçimleri ve Aşırı Sağın Yükselişi”, *Analiz*, Ankara: SETA, 2017.
- Betz, Hans-Georg and Stefan Immerfall (Eds). *The New Politics of the Right: Neo-Populist Parties and Movements in Established Democracies*, In *The New Politics of the Right*, London: Macmillan, 1998.
- Betz, Hans-Georg. “The New Politics of Resentment: Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe”, *Comparative Politics* 24, no 4 (1993): 413-427.
- Brzezinski, Zbigniew. *Stratejik Vizyon Amerika ve Küresel Güç Buhranı*, çev. Sezen Yalçın ve Abdullah Taha Orhan, 1. bs., İstanbul: Timaş Yayınları, 2012.
- Caballero, Gonzalo. “Effects of Fiscal and Monetary Policy in the Great Recession”, *Economies*, no 1 (2013): 15-18.
- Camus, Jean-Yves. “Radikal Sağın Yeni Görünüşleri”, *Neoliberalizmin Egemenlik Aracı Sağ Popülizm: Avrupa’da ki Sağ Popülist Parti ve Hareketler*, ed. Murat Çakır (2011): 31-34. <http://www.kozmopolit.com/sagpop1.pdf>
- Carayannis, Elias G. Ali Pirzadeh, Denisa Popescu. “Globalization, Nation-States, and Global Governance”, In *Institutional Learning and Knowledge Transfer Across Epistemic Communities. Innovation, Technology, and Knowledge Management* 13, ed. Elias G. Carayannis, Ali Pirzadeh, Denisa Popescu, Newyork: Springer, 2012.
- Çiçek, Serkan. “Globalization and flattening of Phillips curve in Turkey between 1987 and 2007”, *Economic Modelling* 29, no 5 (2012): 1655-1661.
- Dunn, Christopher Chase. “Globalization: A World-Systems Perspective”, *Journal of World Systems Research* 5, no 2 (1999):187-215.
- Dunn, Kris. “Preference for Radical Right-Wing Populist Parties Among Exclusive-Nationalists and Authoritarians”, *Party Politics* 21, no 3 (2015): 367-380.
- Durdu, Zafer. “Modern Devletin Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi* 1, sy.22 (2012): 37-50.
- Eroğlu, Cem “Ulus – Devlet ve Küreselleşme”, *Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme İçinde*, ed. Işık Kansu, 1. bs., Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1996.
- Eşki Uğuz, Hülya ve Rukiye Saygılı., “Küresel Dünyada Ulus Devlet”, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16, sy.32 (2016): 117-137

- Fraser, Nancy. “İlerici Neoliberalizme Karşı Gerici Popülizm: Bir Hobson Seçimi”, *Büyük Gerileme Zamanımızın Ruh Hali Üstüne Uluslararası Bir Tartışma*, İçinde, ed. Heinrich Geiselberger, çev. Aslı Biçen, Orhan Kılıç, Merisa Şahin, Ahmet Nüvit Bingöl, 1. bs., İstanbul: Metis Yayınları, 2017.
- Fulcher, James. “Globalisation, the Nation-State and Global Society”, *The Sociological Review* 48, no 4 (2000): 522-543.
- Ganiev, Junus. Küreselleşme, Finansal Piyasalar ve Kriz. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi* 1, sy. 2 (2014): 117-129
- Gerth, Hans H. and C. Wright Mills. *From Max Weber: Essay in Sociology*, New York: Oxford University Press, 1946.
- Goodwin, Mathew. 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=BtyHJoGKifE> (Date of Access, 17.12.2018).
- Greven, Thomas. The rise of Right-Wing Populism in Europe and the United States, *A Comparative Perspective [La emergencia del populismo de derechas en Europa y Estados Unidos. Una perspectiva comparada]*, Friedrich Ebert Stiftung, 2016.
- Held, David, Anthony McGrew, David Goldblatt, Jonathan Perraton. Global Transformations: Politics, Economics and Culture. In *Politics at the Edge*, pp. 14-28, (London: Palgrave Macmillan, 2000.
- Heywood, Andrew. *Küresel Siyaset*, çev. Nasuh Uslu, Haluk Özdemir, 1. bs., Ankara: Adres Yayınları, 2013.
- Heywood, Andrew. *Siyaset*, çev. Bekir Berat Özipek, 5. bs., Ankara: Adres Yayınları, 2011.
- Hirst, Paul and Grahame Thompson. “The Future of Globalization”, *Cooperation and Conflict* 37, no 3 (2002): 247-265.
- IMO, Migration Data Portal, 2019.
- Jannsen, Nils. Galina Potşagailo, Maik H. Wolters, *Monetary Policy During Financial Crises: Is the Transmission Mechanism Impaired?*, Kiel Institute for the World Economy (IfW), Kiel Working Papers, no 2005, 2016.
- Kallis, Aristotle. *The Radical Right in Contemporary Europe*, İstanbul: SETA, 2014.
- Kıvılcım, Fulya. “Küreselleşme Kavramı Ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”, *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi* 51, sy.5 (2013): 219-230.
- King, Stephen D. *Küreselleşmenin Sonu Kasvetli Yeni Dünya Tarihin Nihai Savaşı*, çev. M. Murtaza Özeren, 1. bs., İstanbul: Profil Kitap, 2019.
- Kotan, Cem. “Modern Dünya Sistemi Teorisi Bağlamında Modern Devletin Özellikleri”, *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi* 2, sy.1 (2016): 11-25.
- Kukathas, Chandran. “A Definition of the State”, *University of Queensland Law Journal* 33, nr.2 (2014): 357-366.
- Küçükylmaz, Mücahit., *Türkiye’de Siyasal Katılım: Tek Partiden Ak Partiye Siyasal İslam ve Demokrasi Tartışmaları*, 1. bs., İstanbul: Yarın Yayınları, 2011.
- Loxton, Rachel. “The Winners and Losers – 7 Things You Need to Know About the Bavaria Election”, *The Local* de, 2018, <https://www.thelocal.de/20181015/five-things-you->

- [need-to-know-about-the-bavaria-election](#) (Date of Access: 18.01.2019).
- Martell, Luke. “The Third Wave in Globalization Theory”, *International studies review* 9, sy.2 (2007): 173-196.
- Nelson, Soraya Sarhaddin. “Germany’s Far Right Finds A New Stronghold in Bavaria, and It’s Costing Merkel”, National Public Radio, 2018, <https://www.npr.org/2018/10/13/656989428/germanys-afd-party-finds-a-new-stronghold-in-bavaria-and-it-s-costing-angela-mer>, (Date of Access, 17.01.2019).
- Nye, Joseph S. ve David A. Welch. *Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak*, çev. Renan Akman, 1. bs., Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010.
- OECD. OECD Data, 2019.
- Rydgren, Jens. Radical Right-Wing Parties in Europe, *Journal of Language and Politics* 16, no 4 (2017): 485-496
- Saç, Selman. “Front National: Radikal (Popülist) Sağdan (İlımlı) Neo-Popülist Sağa”, *Mülkiye Dergisi* 41, sy. 1 (2017): 259-290.
- Sardar, Ziauddin. “Welcome to Postnormal Times”, *Futures* 42, no 5 (2010): 435-444.
- Saul, John Ralston., *Küreselleşmenin Çöküşü*, çev: Erden İlgi Akter, 1. bs., İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2018.
- Sokhakyian, Ishkhan. “Economic Crisis and Kondratiev Theory”, *21st Century* 2, no 18 (2015): 61-79.
- Stefanovic, Zoran. “Globalization: Theoretical Perspectives, Impacts and Institutional Response of the Economy”, *FACTA UNIVERSITATIS Series: Economics and Organization* 5, no 3 (2008): 263-272.
- Uzunçayır, Cihan. “Batı Avrupa’da Aşırı Sağ Rüzgarı”, *Liber Dergisi* 20, sy. 2 (2016): 68-73.
- Uzunçayır, Cihan, “Göçmen Karşıtlığından İslamofobiye Avrupa Aşırı Sağı”, *Siyasal Bilimler Dergisi* 2, sy. 2 (2014): 131-147.
- Vries, Catherine de and Isabell Hoffmann. *Fear Not Values: Public Opinion and the Populist Vote in Europe*, Bertelsmann Stiftung, 2016.
- World Bank, World Development Indicators, 2019.
- Zabcı, Filiz. “Aşırı Sağ Popülizm: Kılık Değiştirmiş Faşizm mi?”, *Monthly Review*, sy. 2 (2017): 27-43.

IŞİD'in Hibrit Savaş Stratejileri: Hibrit Savaş Konsepti Perspektifinden Analizi

Mehmet Halil Mustafa BEKTAŞ, Ali Yasin GÜNDOĞDU***

Öz

İnsanlık tarihi büyük ölçüde savaşın da tarihidir. İnsanlar yüzyıllar boyunca pek çok sebepten dolayı savaşmışlardır. Yapılan bu savaşlarda savaşın doğası gereği, bir taraf kazanan tarafta olurken diğer taraf mağlup olan tarafta olmuştur. Bu anlamda savaşın doğası sabit kalırken, insanların her yüzyılda en yeni bilgiye ulaşması savaşın karakterini değiştirmiştir. 21. yüzyılda bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler savaşın karakterinin dinamik olduğunu bir kez daha göstermiştir. Günümüzde düşman olarak belirlenen hedefe karşı sadece askeri kapasite kullanarak müdahale etmek yetersiz kalmaya başlamıştır. Savaşta aktörler birbirlerine karşı siber, ekonomik, enformasyon ve propaganda savaş kapasitelerini yoğunluklu olarak kullanmaya başlamışlardır. Üstelik savaş sahasında devlet dışı aktörler devletlerden daha fazla görünür hale gelmiştir. Bu anlamda, IŞİD terör örgütü de küresel çapta adından sıkça söz ettiren devlet dışı bir aktör olarak ortaya çıkmıştır. Bu makalede, küresel bir terör örgütü olan IŞİD'in, hibrit savaş tekniklerini kullandığı ve bunun farklı boyutları olduğu, bu durumun da IŞİD'in büyüyüp, gelişmesine katkı sağladığı iddia edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hibrit Savaş, Terörizm, IŞİD, Irak, Suriye

Isis's Hybrid War Strategies: Analysis from the Perspective of the Hybrid War Concept

Abstract

Human history is partly the history of warfare. People have fought for many reasons over the centuries. The nature of war is that of a zero-sum game: one side wins, the other loses. In this sense, while war's nature has remained constant, the range of information available to its participants through the centuries has changed its character. In the 21st century, developments in information and communication technologies have once again shown that the character of war is dynamic. Today, it is not enough to interfere against enemy targets using only military capacities. Actors in warfare have densely begun to apply some other capabilities such as cyber, economic, information and propaganda warfare. This makes it possible for non-state actors to become more visible vis-à-vis states than they have hitherto been. In this sense, ISIS terrorist organization has emerged as a non-state actor which is often mentioned globally. This article claims that hybrid warfare techniques which ISIS, a global terrorist organisation, use with different dimensions contribute to the rise and spread of ISIS.

Key Words: Hybrid Warfare, Terrorism, ISIS, Iraq, Syria

*Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Dr. Öğr. Üyesi, mhmbektas@uludag.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1733-6339>.

**Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, aliyasingundogdu@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6863-7820>.

1.Giriş

Savaş olgusu, insanlığın tarihi kadar eski bir geçmişe dayanır. Çağlar boyunca insanlar çeşitli sebeplerden dolayı birbirleriyle anlaşmazlıklar yaşamışlardır. Bu anlaşmazlıklarını bir sonuca ulaştırabilmek için de birbirlerine karşı savaş içinde olmuşlardır. Bu anlamda savaş, bir tarafın kazanacağı diğer tarafın ise kaybedeceği bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Savaşın doğası gereği kazanan taraf hayatını devam ettirirken, kaybeden taraf ise yok olmaya mahkum olmuştur.

İnsanlar çağlar geçtikçe en yeni bilgiye ulaşırken savaş teorisi ve savaşma kapasitesi bu bilgi dönüşümünden etkilenmiştir. Günümüzde ise bilgi ve iletişim teknolojilerinin geldiği nokta kaçınılmaz olarak savaşın dinamik olan karakterinin bir kez daha değiştiğini göstermiştir. Artık savaşlar eskisinden daha çok karmaşıklaşmış ve belirsiz bir hal almıştır. Devletlerin yanı sıra devlet dışı aktörlerin de çokça boy gösterdiği bu alanda savaşlar sadece düzenli ordularla, konvansiyonel silah ve kapasitelerle yürütülmesinin dışında kalmıştır.

Düzenli ve düzensiz savaşın arasındaki sınırı giderek bulanıklaştığı 21. yüzyılda askeri kapasite kullanımının dışında ekonomik, siber, enformasyon ve propaganda savaşları gibi askeri olmayan kapasitelerin etkili kullanımı daha çok önem kazanmıştır. ABD ve Rusya'nın başını çektiği bir takım devletler bu durumun farkına varmışlar ve sahip oldukları tüm kapasiteleriyle birlikte hedef aldıkları düşmana karşı hibrit bir savaş konsepti izlemeye başlamışlardır. Ancak bu konuda sadece devletler değil, IŞİD gibi terör örgütleri de hibrit bir savaş konsepti ile var olma mücadelesi vermiştir. Bu anlamda IŞİD sahip olduğu ve kullanmaya çalıştığı askeri, ekonomik, siber, enformasyon ve propaganda savaş kapasiteleriyle hibrit bir tehdit olarak öne çıkmıştır.

Bu makalede, küresel bir terör örgütü olan IŞİD'in, hibrit savaş tekniklerini kullandığı ve bunun farklı boyutları olduğu, bu durumun da IŞİD'in büyüyüp, gelişmesine katkı sağladığı iddia edilmektedir. Bu kapsamda ilk olarak hibrit savaş konsepti üzerinde durulacak ve savaşın değişen karakteri incelenecektir. Sonrasında ise, IŞİD'in hibrit savaş stratejileri bağlamında askeri, ekonomik, siber, enformasyon ve propaganda savaş kapasitelerini kullanımı değerlendirilecektir.

2. Hibrit Savaş Konsepti

İnsanın yaratılışıyla birlikte kavga, mücadele ve savaş insanlık tarihinde var olmuştur. Realist teori geleneğinin insanın doğasına yönelik varsayımlarında olduğu gibi insan, diğer insanlardan kendisine yönelik tehdit algıladığında veya rakiplerine karşı üstün gelme güdüsüyle hareket ettiğinde ortaya bir

tarafın hayatta kalacağı diğer tarafın ise yok olacağı bir sonuç çıkar. Bu anlamda insanlık tarihi kavga, mücadele ve savaşlar tarihi olarak da değerlendirilebilir.⁵⁷

Kavramsal olarak “savaş, en basit ifadeyle toplu ve örgütlü şiddettir”.⁵⁸ Carl Von Clausewitz savaş teorileri alanında bir başyapıt olarak gösterilen *Savaş Üzerine* adlı eserinde “savaşı, düşmanı irademizi kabule zorlamak için bir kuvvet kullanma eylemi” olarak tanımlamıştır.⁵⁹ Clausewitz’e göre savaşta tarafların her birinin “ilk amacı, düşman olan tarafı mağlup etmek ve böylece daha sonra herhangi bir direnç gösteremeyeceği bir duruma sokmaktır”.⁶⁰

Hibrit savaş kavramı ise, ilk defa Frank Hoffman’ın 2005 tarihinde yazdığı bir makalesinde⁶¹ ortaya çıkmıştır. Konsept olarak hibrit savaş, en basit ifadeyle düzenli ve düzensiz savaşın bir kombinasyonu olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda düzenli ve düzensiz savaşın yanında devlet dışı silahlı aktörlerin etkisini artırması ve siber saldırı gibi yeni tehditlerin ortaya çıkmasıyla hibrit savaş terimi yaygın bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır.⁶²

Hibrit savaş, yeni bir kavram olarak ortaya çıkarken doğası ve karakterine yönelik tartışmalar da yoğunluk kazanmıştır. Nitekim bu iki kavram birbirlerinin yerlerine kullanıldığı gibi, birbirlerinden çok farklı anlamlar içeren bir şekilde kullanıldıkları da görülmektedir. Bu anlamda Gray, düzensiz savaşın ayrı bir doğasının bulunmadığına ve savaşın her zaman savaş olduğuna vurgu yapmış, ancak farklı bir karaktere sahip olduğunu vurgulamıştır.⁶³ Burada ifade edilmek istenen savaşın düzensiz de (gayrinizami) olsa doğasının değişmediği, aksine sabit olduğudur.⁶⁴ Çünkü insanın doğasının, savaşın doğasını meydana getirdiği düşünüldüğünde teknolojik ilerlemeler savaşın felsefi doğasını değil, ancak karakteri üzerinde değişime neden olabilir. Savaş doğası gereği dost ve düşman taraflardan meydana gelir ve burada amaçlanan bir tarafın diğer taraf üzerinde üstünlük kurmasıdır.⁶⁵

Clausewitz de savaşların karakterindeki değişime işaret ederken, “savaşın, her somut durumda karakterini biraz değiştirdiği için sadece gerçek bir bukalemun değildir...” diyerek savaşın dinamik bir gelişim gösterdiğini ifade etmiştir.⁶⁶ Yine benzer bir şekilde günümüzden iki bin dört yüzyıl önce

⁵⁷ Ergüder Toptaş, *21. Yüzyılda Savaş* (Ankara: Kripto Kitaplar, 2009), 71.

⁵⁸ Mehmet Tanju Akad, *Modern Savaşın Temel Kavramları* (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2011), 9.

⁵⁹ Carl Von Clausewitz, *Savaş Üzerine*, çev. Selma Koçak, (Doruk Yayınları, 2015), 30.

⁶⁰ Ibid., 29.

⁶¹ Ayrıca makale için bkz. Frank G. Hoffman and James N. Mattis, “*Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars*”, Proceedings, Vol. 132/11/1,233 (2005).
<http://milnewstbay.pbworks.com/f/MattisFourBlockWarUSNINov2005.pdf> (15.01.2019).

⁶² “*Hybrid Warfare in the Middle East*”, Global Strategies, (2017): 5.
<http://www.lse.ac.uk/ideas/Assets/Documents/reports/LSE-IDEAS-Hybrid-Warfare-in-the-Middle-East.pdf> (15.01.2019).

⁶³ Colin S. Gray, “*Irregular Warfare One Nature, Many Characters*”, Strategic Studies Quarterly, Air University (U.S.). Press, V.1 No.2, (2007): 39-40.

⁶⁴ Ergüder Toptaş, *Gerilla, Kontrgerilla Savaşı: Temel Strateji ve Teknikler* (Ankara: Kripto Kitaplar, 2015), 205.

⁶⁵ Toptaş, *21. Yüzyılda Savaş*, 72.

⁶⁶ Clausewitz, *Savaş Üzerine*, 47.

yaşamış Çin generali ve düşünürü Sun Zi de *Savaş Sanatı* adlı eserinde savaşın karakterinin değişkenliğine vurgu yapmıştır: “...su nasıl ki yerin şekline uyarak aşağıya doğru akarsa muharebe de düşmanın durumuna göre zaferi belirler. Nasıl ki suyun sabit bir şekli yoktur, muharebede de tek bir tertiplenme yoktur”.⁶⁷

Savaşın doğasının belirsizliğine de vurgu yapan Clausewitz, savaşta verilerin tümüyle belirsiz olduğunu ve savaş esnasında gerçekleşen olayların açıkça bir alacakaranlıkta meydana geldiğini ifade etmiştir. Savaşın doğasındaki bu belirsizliği “sis” terimini kullanarak kavramsallaştırmıştır.⁶⁸ Yine Clausewitz savaşın değişen karakterine vurgu yaparken “...her çağın kendine özgü savaş tarzları, sınırlayıcı koşulları ve önyargıları olduğunu...” ifade etmiştir. Clausewitz, her çağın kendine ait özellikleri ve buna uygun felsefi ilkeleri olduğundan her çağa uygun bir savaş teorisinin oluşturulabileceğine dikkat çekmiştir.⁶⁹ Bu bağlamda kendi çağımıza geldiğimizde, küreselleşmenin etkisiyle teknoloji ve bilgi alanındaki ilerlemelerin askeri bilimler disiplinine nüfuz etmesi hemen hemen her çağda olduğu gibi savaşların karakterlerindeki değişimi tetiklemiştir. İnsanlık tarihi, savaşın tarihi ile beraber yükselirken her tarihsel dönemde bilimin ilerlemesi savaş teorilerinin güncellenmesine neden olmuştur. Dolayısıyla hibrit savaş konsepti de birçok açıdan savaşın karakterindeki değişimle birlikte değişen ve dönüşen yeni aktörler, silahlar, taktik ve stratejiler anlamında değerlendirilebilir.

Hoffman da savaşın karakterindeki değişimle birlikte gelecekteki savaşların düzenli veya düzensiz gibi kategorileştirmeler yoluyla belirlemenin daha zor olacağını ve bu durumun savaşın karakterini daha karmaşık bir hale getireceğini öne sürmüştür.⁷⁰ Hoffman, stratejik düzeyde düzenli ve düzensiz bileşenlerin birçok savaşta beraber yer aldığını ifade ederken, çoğu çatışmada bu bileşenlerin farklı alanlarda ve birbirlerinden farklı biçimlerde görüldüklerini savunmuştur. Bunun aksine hibrit savaşlarda ise, aynı savaş alanında düzenli ve düzensiz bileşenlerin birbirlerinden ayırt edilemeyecek kadar iç içe geçtiğini öne süren Hoffman; düzensiz bileşenlerin düzenli bileşenlerle operasyonel anlamda bütünleşik, taktiksel anlamda birbirlerine kaynamış olduğunu ve savaş alanında daha belirleyici hale geldiğini belirtmiştir.⁷¹ Bu bağlamda Hoffman’a göre, “hibrit savaşlar, devletler ve çeşitli devlet dışı aktörler tarafından yürütülebilir. Hibrit Savaşlar, konvansiyonel kapasiteyi, düzensiz taktik ve biçimleri, fark gözetilmeksizin baskı ve şiddet içeren terörist hareketleri ve suç oluşturan karışıklıklar gibi bir dizi farklı çatışma biçimini bir araya getirir”.⁷²

⁶⁷ Sun Zi, *Savaş Sanatı: Modern Muharebe Kavramlarıyla Yeni Bir Bakış*, çev. Bülent Okay (İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayın Dağıtım, 2017), 76-77.

⁶⁸ Clausewitz, *Savaş Üzerine*, 115.

⁶⁹ Ibid., 705.

⁷⁰ Frank G. Hoffman, “Hybrid Warfare and Challenges”, Joint Forces Quarterly, Issue 52, (2009): 39. <https://smallwarsjournal.com/documents/jfqhoffman.pdf> (15.01.2019).

⁷¹ Frank G. Hoffman, “Conflict in The 21st Century: The Rise of Hybrid Wars”, *Potomac Institute for Policy Studies*, (2007): 29. http://www.potomacinstitute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf (15.01.2019).

⁷² Ibid.

Andrew Korybko ise, hibrit savaş kapsamında uygulanan dolaylı stratejilere vurgu yapmıştır. Bu anlamda ABD'nin Ukrayna ve Suriye Krizleri'ne yönelik tutumunu değerlendiren Korybko,

ABD'nin Renkli Devrimler'de yumuşak darbe girişimlerinin hazırlayıcısı olduğunu savunmuştur. Öte yandan ilk planın, yani yumuşak darbe girişiminin başarısız olduğu bir durumda ise konvansiyonel olmayan gayri resmi askeri bir savaşın Suriye örneğinde olduğu gibi bir plan dahilinde işletilebileceğini öne sürmüştür.⁷³ Korybko, hibrit savaşın unsurlarının bileşenlerini de düzenli askeri kuvvetler, düzenli olmayan askeri kuvvetler, özel kuvvetler, ekonomik savaş, siber savaş, diplomasi, yerel karışıklıklara destek verilmesi, enformasyon savaşı ve propaganda olarak ifade etmiştir.⁷⁴

Şekil 1: Hibrit Savaşın Bileşenleri.⁷⁵

Rusya Genelkurmay Başkanı Orgeneral Valeriy Gerasimov da 2013'te yayımladığı *The Value of Science Is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations* adlı makalesinde, 21. yüzyılda savaş ve barış arasındaki çizginin bulanıklaşma eğiliminde olduğunu ve alışılmışın dışında, savaşların artık başladığının ilan edilmediğini öne sürmüştür. Ayrıca Gerasimov, savaş kurallarının değiştiğini belirtmiş ve askeri olmayan araçların kullanımının politik ve stratejik hedeflerin gerçekleştirilmesine dönük rolünün arttığını, hatta birçok durumda askeri güç kullanımının önüne geçtiğini savunmuştur. Asimetrik faaliyetlerin de kullanımın yaygınlaştığını öne süren Gerasimov, özel kuvvetler ve özel askeri şirketler de dahil olmak üzere hedef alınan düşman ülkedeki iç muhalefetin de etkili bir biçimde bu savaşlarda kullanıldığını ifade etmiştir.

⁷³ Andrew Korybko, *Hybrid Wars: The Indirect Adaptive Approach to Regime Change*, (Moscow: Project of the Institute for Strategic Studies and Predictions PFUR, 2015), 10. <https://orientalreview.org/wp-content/uploads/2015/08/AK-Hybrid-Wars-updated.pdf> (18.01.2019).

⁷⁴ Andrew Korybko, "Hybrid Wars. Testing the Theory – Syria & Ukraine (Part 2)", The Greenville Post, <https://www.greenvillepost.com/2016/04/02/%E2%80%A2-hybrid-wars-testing-the-theory-syria-ukraine-part> (18.01.2019).

⁷⁵ Ibid.

Bu bağlamda Kuzey Afrika ve Ortadoğu’da gerçekleşen Arap Baharı ile Renkli Devrimler arasında bağlantı kuran Gerasimov, hedef alınan ülkelerin birkaç gün içinde kendilerini bir iç savaş bataklığında bulabileceklerini iddia etmiştir. Yine Libya örneğinden yola çıkarak, uçuşa yasak bölge ya da denizden

ambargo gibi yaptırımların bu yeni savaş metotlarıyla ilgisinin olduğuna dikkat çekmiştir.⁷⁶ Rusya’nın en üst düzey askeri yetkilisinin savaşın bu denli yenilenmiş karakterine yaptığı vurgu, kuşkusuz Korybko ve Hoffman’ın açıkladığı hibrit savaş konseptiyle örtüşmektedir.

Sonuç olarak savaşların karakterindeki değişimin, bir anlamda 21. yüzyıldaki yüzü olan hibrit savaş konsepti uzay silahlarından, nükleer, biyolojik, kimyasal seçenekleri, kara kuvvetlerini, deniz kuvvetlerini, hava kuvvetlerini, özel kuvvetleri, isyancıları, teröristleri ya da sabotaj, suikast ve şiddet içeren saldırıları barındıran yasadışı faaliyetleri kapsayacak kadar geniş bir yelpazeye sahiptir. Ayrıca hibrit savaş konsepti diplomatik ve politik eylemleri, siber ve sosyal medya operasyonlarını içeren enformasyon savaşlarını, kritik ağ altyapısının bozulmasını içeren ağ savaşlarını, ihtilafları, hükümet darbelerini, suç oluşturan faaliyetleri, sahte para birimleri, para devalüasyonu ve ekonomik baskı dahil olmak üzere ekonomik savaşları, kaynak savaşlarını, ekolojik savaşları, ideolojik savaşları, şiddet içermeyen saldırıları da içerisinde barındırır. Hibrit savaşın konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan ya da düzenli ve düzensiz olarak da kategorileştirilen tüm bu bileşenleri çoğaltılabilir. Ancak bu noktada belirtmek gerekir ki, günümüzde konvansiyonel olmayan olarak öne sürülen herhangi bir bileşenin gelecekte konvansiyonel olarak kabul edilmesinin önünde hiçbir engel bulunmamaktadır.⁷⁷

Hoffman’ın da dediği gibi, “hibrit savaşlar, devlet çatışmasının ölümcüllüğü ile düzensiz savaşın fanatik ve uzun süren coşkusu harmanlamaktadır”.⁷⁸ Bu bağlamda Rusya’nın Gürcistan ve Ukrayna’ya müdahaleleri⁷⁹ ve ABD’nin Renkli Devrimler, Arap Baharı ve özellikle de Suriye Krizi’ndeki rolü⁸⁰ hibrit savaş konsepti altında değerlendirilebilir. Hatta ABD’nin 15 Temmuz 2016’da Türkiye’de gerçekleşen darbe girişimi ve sonrasında aldığı pozisyon, sahada uygulamaya konan dolaylı

⁷⁶ Valery Gerasimov, “*The Value of Science Is in the Foresight New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations*”, Originally published in *Military-Industrial Kurier* (2013), trans. Robert Coalson, *Military Review*, (2016): 24-25. https://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20160228_art008.pdf (18.01.2019).

⁷⁷ Vikrant Deshpande and Shibani Mehta, “Contextualising Hybrid Warfare”, *Hybrid Warfare: The Changing Character Of Conflict*, ed. Vikrant Deshpande, (New Delhi: Pentagon Press, 2018), 33-34.

⁷⁸ Hoffman, “*Hybrid Warfare and Challenges*”, 38.

⁷⁹ Ayrıca bkz. Niklas Nilsson, “*Russian Hybrid Tactics in Georgia*”, *Silk Road Paper*, (2018). <http://isdpeu.org/content/uploads/2018/01/Russian-Hybrid-Tactics-in-Georgia.pdf> (18.01.2019); Soňa Rusnáková, “*Russian New Art of Hybrid Warfare in Ukraine*”, *Slovak Journal of Political Sciences*, Vol.17, No. 3 – 4, (2017): 343-380.

⁸⁰ Ayrıca bkz. Anthony Celso, “*Superpower Hybrid Warfare in Syria*”, *The Marine Corps Gazette*, Vol.9 No.2, (2019): 92-116.; Andrew Korybko and Enrique R. Acedo, “*Hybrid Wars And Geopolitics*”, *Geopolitika*, (2017). <https://www.geopolitika.ru/en/article/hybrid-wars-and-geopolitics> (18.01.2019).

bir stratejiye örnek olarak verilebilir. Yine yakın zamanda ABD'nin mevcut Venezuela Devlet Başkanı Nicolas Maduro'ya karşı kendisini geçici devlet başkanı olarak ilan eden Ulusal Meclis Başkanı Juan Guaido'yu ülkenin de facto lideri olarak tanıması savaşların dolaylı yollardan da yapılabileceğinin kanıtı niteliğindedir.⁸¹ Ortadoğu'da ise İran'ın özellikle Irak ve Suriye'de uyguladığı stratejiler hibrit savaş konseptinin izlerini taşımaktadır.⁸²

Devletlerin 21. yüzyılın savaşında hibrit bir stratejiyi izlemelerinin yanı sıra devlet dışı silahlı aktörler de bu konsepti benimsemişlerdir. Bu anlamda 2000'lerin başından itibaren Hizbullah gibi örgütler hibrit birer tehdit olarak karşımıza çıkmaya başlamıştır.⁸³ IŞİD terör örgütü ise, 2011 itibariyle izlediği stratejilerle hibrit tehdide iyi bir örnek olarak ortaya çıkmıştır.⁸⁴

3. Hibrit Bir Tehdit Olarak IŞİD

Uluslararası literatürde genellikle tercih edilen adıyla Irak Şam İslam Devleti (IŞİD)'nin kökleri ilk kurulduğu ve eylem yaptığı 2001-2003 yıllarına kadar uzanır. Bu yıllar arasında örgüt “Cemaat el-Tevhid vel-Cihad” adını kullanmayı tercih ederken, Ekim 2004 itibariyle “Tanzim Kaidat el-Cihad fi Biad el-Rafidayn” veya “Mezopotamya El-Kaidesi” ya da “Irak El-Kaidesi” adını kullanmayı tercih etmiştir. Ocak 2006'ya gelindiğinde “Cünd el-Sahabe, Katbiyan Ensar El-Tevhit ve Sünne, Ceyş ül Fatihin” gibi grupları bünyesine alarak “Mücahidin Şura Konseyi” adıyla yeniden yapılanmış, Ekim 2006'da “Irak İslam Devleti” adını almıştır. Arap Baharı sonrasındaki süreçte örgüt, özellikle 2012 yılının ortalarında bağlıları ve sempatanları arasında “El-Devle” olarak anılsa da Nisan 2013'ten itibaren “Irak ve Şam İslam Devleti” adını kullanmayı tercih etmiştir. Öte yandan örgüt, Irak ve Suriye'deki toprak kazanımları sonrası bağlıları ve sempatanları arasında “İslami Devle” (İslam Devleti) olarak da anılmıştır.⁸⁵ Bu anlamda IŞİD kökleri itibariyle cihadist bir örgüt olarak ortaya çıkarken kendi selefleri arasında terörist bir organizasyondan daha fazlası olarak nitelendirilmiştir. Öyle ki ABD'nin IŞİD'le mücadele özel temsilcisi Brett H. McGurk, El Kaide ile IŞİD'i kıyaslayarak IŞİD'in bir terör örgütünden fazlası olduğunu belirtmiş ve hatta tam gelişmiş bir ordu olduğunu ifade etmiştir.⁸⁶

⁸¹ Ayrıca bkz. Andrew Korybko, “Venezuela: The Indirect Adaptive Approach To Regime Change”, Eurasia Future (2019), <https://eurasiafuture.com/2019/01/24/venezuela-the-indirect-adaptive-approach-to-regime-change/> (18.01.2019).

⁸² Ayrıca bkz. Melissa G. Dalton, “How Iran's hybrid-war tactics help and hurt it”, Bulletin Of The Atomic Scientists, Vol.73, No.5 (2017): 312–315.

⁸³ Ayrıca bkz. Frank G. Hoffman, “Hybrid Warfare and Challenges”.

⁸⁴ Ayrıca bkz. Scott Jasper and Scott Moreland, “ISIS: An Adaptive Hybrid Threat in Transition”, Small Wars Journal, <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/isis-an-adaptive-hybrid-threat-in-transition> (18.01.2019).

⁸⁵ Abdullah Açar, *IŞİD ve Irak*, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2015), 260-261; Ayrıca bkz. Ibid., 260. Adımı “Irak ve Şam İslam Devleti” olarak ilan eden örgütün, burada Şam ifadesinden kastı tüm Suriye, Ürdün ve Lübnan'ın tamamıdır.

⁸⁶ Jessica D. Lewis, “The Islamic State: A Counter-Strategy for A Counter-State”, Middle East Security Report 21: 9. <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Lewis-Center%20of%20gravity.pdf> (08.04.2019).

IŞİD, Irak'taki Şii iktidar gücünün Sünniler üzerindeki baskı ve sindirme politikaları sonucu Sünni tabanda oluşan memnuniyetsizliği ve huzursuzluğu, ABD'nin 2011'deki askeri çekilmesini ve Arap Baharı sürecini kendi yararına kullanıp yükselişini hızlandırmıştır. Ancak IŞİD'in Irak'taki yükselişi,

toprak kazanımları ve kazandığı topraklar üzerindeki hakimiyeti açısından düşünüldüğünde sadece tek başına yekpare bir terör örgütü olarak başarılı olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Bu anlamda IŞİD terör örgütü Silahlı Sünni Grupları, Nakşibendi Ordusu, Saddam dönemi Baasçıları⁸⁷ ve ötekileştirilmiş Sahvalarla birlikte çatı bir yapılanma olarak karşımıza çıkmıştır.⁸⁸

IŞİD, 2014 başlarında uluslararası gündemin dikkatini özellikle Irak'taki toprak kazanımları sonrası çekmeyi başarmıştır. Chaliand'a göre, IŞİD'le beraber terörizmin niteliğinde değişim yaşanmış, ancak söz konusu olan bu değişim IŞİD'in ortaya çıkmasıyla beraber eskiden kullanılan terörist nitelikli eylemlerin tekrarı olarak bilinen terörizmin savaş operasyonları düzeyine yükselten *teritoryalizasyon* olarak öne çıkmıştır.⁸⁹ Bu anlamda IŞİD, El Kaide'nin yaptığı eylemlerle devletleri istikrarsızlaştırma amacından farklı olarak teritoryal kazanımlarla birlikte devlet kurma amacını gütmüştür.⁹⁰ Yine IŞİD söz konusu teritoryal kazanımlarını sağlamak için hedeflerini seçerken, El Kaide'den farklı olarak çok dikkatli davranmış ve belirlediği hedeflere yönelik saldırma zamanlarını iyi seçecek işlek bir askeri örgütlenmeyle hareket etmiştir.⁹¹

Savaş Çalışmaları Enstitüsü'nden (Institute for the Study of War) Lewis'e göre, IŞİD'in yükselişinde etkili olan savaş planı ve bu planı uygulamada dört ana evre vardır. IŞİD'in "Duvarları Yıkma" (Breaking the Walls) olarak nitelediği bu stratejisinde, örgüt Temmuz 2012 ile Temmuz 2013 arası dönemde bomba yüklü araçlarla intihar saldırıları ve hapisane baskınları düzenlemeye

⁸⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Saddam Hüseyin rejiminin general pilotlarından Hacı Bekir lakaplı Samir ABD Muhammed Nail, Ebu Bekir Bağdadi'nin en önemli yardımcılarından biri; Saddam Hüseyin rejiminin albay rütbeli subaylarından Ebu Ahmet lakaplı Velid Casım Avani, IŞİD askeri konseyi başkanı; Saddam Hüseyin rejiminin general rütbeli subaylarından ve Musul Baas partisinin üst düzey üyelerinden Rai lakaplı Muhammed Neda Ceburi, IŞİD genel kurmay başkanı; Saddam Hüseyin rejiminin general rütbeli subaylarından Ebu Mehend Sevidavi, IŞİD askeri konseyi üyesi; Saddam Hüseyin rejiminin general rütbeli subaylarından Ebu Rahman Belivi lakaplı Adnan İsmail, IŞİD'in savaş bakanı; Saddam Hüseyin rejiminin general rütbeli subaylarından Ebu Müslim Fadıl, IŞİD askeri konseyi üyesi; Saddam Hüseyin rejiminde Baas partisinin üst düzey yetkililerinden Nebil Aribi Muini, Kuzey Eمارeti olarak bilinen bölgede IŞİD liderlerinden; Saddam Hüseyin rejiminin istihbarat subaylarından Ebu Elyas lakaplı Fadıl İsvi, Musul düştükten sonra kentin sol kanadının güvenliğinin sorumlusu; Saddam Hüseyin rejiminin istihbarat subaylarından Abdurrahman Türkemani, uzun süre Deyrizzur valiliği görevi; Saddam Hüseyin rejiminin Cumhurbaşkanı muhafız alayı komutanlarından Muhammed Abdullah Hayali, IŞİD askeri konseyi üyesi. "Eski Baasçılar, IŞİD'in baş ortakları", Fars Haber Ajansı (2016), <http://tr.farsnews.com/politics/news/13941118000642> (13.02.2019).

⁸⁸ Abdullah Açar, *IŞİD ve Irak*, 268.

⁸⁹ Gérard Chaliand, "IŞİD Döneminde Cihatçılık", *Terörizmin Tarihi: Antikçağdan IŞİD'e*, ed. Gérard Chaliand ve Arnaud Blin, çev. Bülent Tanatar (İstanbul: Nora Kitap, 2016), 593-594.

⁹⁰ Ibid., 601.

⁹¹ Patrick Cockburn, *İslam Devleti'nin Yükselişi: IŞİD ve Yeni Sünni Ayaklanması*, çev. Osman Akınhay (İstanbul: Agora Kitaplığı, 2014), 38-39.

yoğunlaşmıştır.⁹² İlk evresi Temmuz 2012 ile Eylül 2012 dönemleri arasında kapsadığı ifade edilen zaman diliminde dört hapisaneyeye baskın düzenlemiş olan IŞİD, Eylül 2012’de Tikrit’teki Taşfırat

Hapishanesi’nden yaklaşık yüz mahkumu kaçırmıştır.⁹³ Temmuz 2013’te ise eşzamanlı olarak Bağdat yakınlarındaki Ebu Gureyb ve Taci Hapishanelerine yönelik saldırılar yapan IŞİD, bu hapishanelerden de yüzlerce mahkumun firar etmesine neden olmuştur. IŞİD’in iddialarına göre bu baskınlarda yaklaşık 7.000, Maliki hükümetine göre ise yaklaşık 100 mahkumun kaçırıldığı ifade edilmiştir. Bir başka görüşe göre ise, yaklaşık olarak 1000-1100 mahkumun kaçırıldığı belirtilmiş olsa da burada en dikkat çekici nokta hapishanelerde yatan lider kadroların hemen hemen hepsinin firar etmiş olduğudur. Öte yandan saldırılarda bombalı araçlar, intihar bombacıları, havanlar, roketatarlar ve makineli tüfekler gibi ağır silahların kullanılması IŞİD’in güçlü bir istihbarata sahip olduğuna, iyi bir planlamaya, koordinasyon ve lojistik kapasitesinin derinliğine ve aynı zamanda taktik ve uygulama anlamında azımsanmayacak boyutta cesaret ve ne yaptığını bilen bir aklının olduğunu da göstermiştir.⁹⁴ Hapishanedan kaçırılan mahkumlar ele alındığında ise, bunlar arasında çok sayıda El Kaide mensubu ve eski üst düzey Baas subaylarının yer aldığı ve sonrasında IŞİD içerisinde önemli pozisyonlara getirildiği öne sürülmüştür.⁹⁵

Lewis’e göre IŞİD’in stratejisinin ikinci evresi, Irak Merkezi Hükümeti ile Kürdistan Bölgesel Yönetimi sınırları arasında kalan Yeşil Hat olarak nitelenen bölgede sivil ve hükümet güçlerine yönelik saldırılar yapmakla başlamış, Irak ve Kürtler arasında yükselen gerilimden faydalanma amacı güdülmüştür.⁹⁶ Üçüncü evre ise Şubat 2013 ile Mayıs 2013 arasındaki dönemi kapsamış ve bu dönemde IŞİD, Bağdat ve kuşağındaki Irak güvenlik güçleri ve Şii sivil bölgeleri bomba yüklü araçlarla hedef alarak el-Maliki yönetimine karşı olan ve Arap Baharından etkilenen Sünniler arasında popülerlik kazanmaya çalışmıştır.⁹⁷ Son evrede ise 15 Mayıs 2013’ten itibaren IŞİD, Bağdat’taki Şii hedeflere yönelik saldırılarını genişleterek devam ettirmiştir.⁹⁸ Bu noktada IŞİD’in Şii hedefler üzerinde yoğunlaşmasının nedeninin, Sünniler ve Şiiler arasındaki gerilimin bir mezhep çatışması haline dönüştürme amacını taşıdığı söylenebilir. Nitekim Şii hedeflere yönelik saldırılar, Haşdi Şabi gibi çoğunluğu Şiilerden oluşan silahlı aktörlerin ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır.

IŞİD’in Irak’taki hızlı toprak kazanımları ve bu topraklar üzerinde kontrolü sağlama süreci incelendiğinde ise 2014 yılı önemli bir tarih olarak öne çıkmıştır. Nitekim ABD’nin askerlerini Irak’tan

⁹² Jessica D. Lewis, “*Al Qaeda in Iraq Resurgent: The Breaking the Walls Campaign*”, Part I, Middle East Security Report 14: 7. http://www.understandingwar.org/sites/default/files/AQI-Resurgent-10Sept_0.pdf (18.01.2019).

⁹³ Ibid., 13-15.

⁹⁴ Açar, *IŞİD ve Irak*, 299-301.

⁹⁵ Recep Tayyip Güler ve Ömer Behram Özdemir, “DAEŞ: Ortaya Çıkışı, Yükselişi ve Çöküşü”, *Ortadoğu’da Devlet Dışı Silahlı Aktörler: Terör Örgütleri, Milisler, Vekil Güçler*, ed. Murat Yeşiltaş ve Burhanettin Duran (İstanbul: SETA Kitapları, 2018), 474-475.

⁹⁶ Lewis, “*Al Qaeda in Iraq Resurgent: The Breaking the Walls Campaign*”, 16.

⁹⁷ Ibid., 17-18.

⁹⁸ Ibid., 18.

çekmesi sonrası Arap Baharı sürecinde Maliki yönetimine karşı protestoların hükümet ile Sünniler arasında çatışmaya evrilmesi, Anbar gibi çoğunluğu Sünni bölgelerden Irak ordusunun çekilmesiyle sonuçlanmıştır. 2014 yılının başlarından itibaren bölgedeki otorite boşluğunu değerlendiren IŞİD ve Sünni gruplar Anbar vilayetinin en önemli şehirlerinden Felluce ve Ramadi üzerinde kontrolü sağlamaya başlamışlardır. Haziran 2014'e gelindiğinde ise, IŞİD ve hükümete karşı savaşan Sünni gruplar Musul üzerinde hakimiyeti sağlamayı başarmışlardır.⁹⁹ Sonrasında güneye doğru ilerleyen IŞİD, Tikrit'i ele geçirmiş, Samarra'yı kuşatmış ve Diyale bölgesinden iki kasaba üzerinde hakimiyeti sağlamıştır. Bu kazanımları sonrası kendisine hedef olarak Bağdat ve Kerbela'yı belirleyen IŞİD, Bağdat'a 60 km uzaklığındaki Bakuba'yı da kuşatma altına almıştır. Bağdat yolunda direnişle karşılaşan IŞİD, yönünü kuzeye dönmüş ve Kerkük'ü tehdit etmeye başlamıştır. IŞİD saldırılarını devam ettirirken Telafer ve Sincar gibi stratejik önemdeki bölgeleri de ele geçirmiş, Erbil'e de yaklaşmaya başlamıştır. IŞİD'in Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin başkenti Erbil'e yaklaşması üzerine 8 Ağustos'ta ABD Başkanı Obama, ordusuna terör örgütüne karşı hava saldırılarını başlatma emrini vermiştir.¹⁰⁰

Görüleceği üzere IŞİD, Irak'ta hemen hemen Sünnilerin çoğunlukta olduğu tüm bölgelere nüfuz etmiş ve hatta ele geçirmiştir. Bu kapsamda IŞİD, Irak'ta toprak kazanımlarını sürdürürken ve ele geçirdiği topraklar üzerinde hakimiyetini sağlamaya çalışırken kuşkusuz sadece sahip olduğu askeri kapasitesine dayanmamıştır. Hibrit bir tehdit olarak ortaya çıkan IŞİD, askeri ve askeri olmayan kapasitesini seferber etmesiyle teritoryal hedefleri olan bir terörist örgüt olarak öne çıkmıştır.

a. Askeri Kapasite Kullanımı

IŞİD ortaya çıkmasından itibaren cihadist ideolojiye bağlı bir örgüt olmasına rağmen, askeri olarak Maoist bir strateji izlemiştir. Bu anlamda terör örgütü IŞİD stratejik savunma, stratejik denge ve stratejik taarruz olarak belirtilen üç ayaklı Maoist stratejiyi sahada uygulamaya çalışmıştır. Bingöl ve Varlık'a göre, IŞİD 2012'den 2014'ün temmuz ayına kadar eylemlerinde arazi ele geçirmeyi ve tutmayı hedeflememiş ve stratejik savunmada kalarak güç kazanmaya çalışmıştır. Ancak örgüt Temmuz 2014'ten itibaren Irak'ta ele geçirdiği Anbar, Felluce, Ramadi ve diğer bazı bölgelerde kontrolü sağlamaya çalışarak stratejik denge safhasını uygulamaya koymuştur. Suriye'de Rakka ile Irak'ta Musul'un büyük bir bölümünü ele geçirmesi gibi bir anda hızlı ve kolay başarılar kazanan IŞİD, askeri olarak operatif ve stratejik seviyede derinliğe de kavuşmuştur. Bu toprak kazanımları ile moral üstünlüğünü yakalayan örgüt, genel olarak bir devletin ortaya çıkmasındaki halk, toprak ve kuvvet üçlemesine de sahip olduğunu düşünmüştür. Nitekim IŞİD, bu kazanımları dolayısıyla uyguladığı

⁹⁹ Rıdvan Kalaycı ve Recep Tayyip Gürler, "Irak 2014", Ortadoğu Yıllığı (2014), 19-20. http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/56701/28808/3._hafta_zorunlu_okuma-_%C4%B1rak-2014-r%C4%B1dvan-kalayc%C4%B1-recep-tayyip-g%C3%BCrler.pdf (02.01.2019).

¹⁰⁰ Atilla Sandıklı, "Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği", BİLGESAM, Rapor No: 67 (2015), 20-21.

Maoist stratejinin 2.ve 3. safhalarını birkaç ayı geçmeyen çok kısa bir süre zarfında geçerek devlet yapılanmasını kurmaya çalışmıştır.¹⁰¹

IŞİD'in askeri anlamda insan gücünü ise genel olarak eski rejim bağılısı Baasçılar, Iraklı Sünni aşiretler ya da Sünni isyancılar ve yabancı ülkelerden gelen cihatçı savaşçılar oluşturmuştur.¹⁰² Örgütün toplam militan sayısı tartışmalı olsa da bir CIA yetkilisi, Irak ve Suriye sınırındaki militan sayısının yaklaşık olarak 20.000 ile 31.500 arasında olduğunu öne sürmüştür. Ayrıca 2014 Eylül verilerine göre 2000'i Batılı devletlerden olmak üzere, 80 farklı ülkeden 15.000'in üzerinde yabancı savaşçının IŞİD saflarında çarpıştığı savunulmuştur.¹⁰³ Yalçinkaya ise, 2016 başları itibariyle IŞİD saflarında savaşan yabancı sayısını yaklaşık olarak 30.000 şeklinde belirtmiştir.¹⁰⁴ Rusya Federal Güvenlik Servisi (FSB) Direktör Yardımcısı Yevgeniy Sısoyev de 2015'in ilk yarısında Irak ve Suriye'de IŞİD militanlarının sayısının 80.000'e yaklaştığını ve bunlardan 50.000 örgüt üyesinin Suriye'de, 30.000'ninin ise Irak'ta bulunduğunu bildirmiştir.¹⁰⁵

IŞİD'in insan gücüne dair tahmini rakamlar bir yana bırakılırsa, buradaki önemli sorulardan biri örgüte farklı ülkelere, dillerden ve etnik gruplardan katılımın neden bu kadar yoğun olarak gerçekleştiğidir. Luizard'a göre IŞİD, El Kaide gibi diğer pek çok cihatçı akımların tersine kendi sempatanlarına yukarıya doğru bir sıçrama imkanı sunmakta, onlara belirli bir toprak parçası üzerinde kendi devletleri ve kendi kurumlarıyla bir şeriat düzeni vaat etmektedir. Ancak El-Kaide ise, militanlarına sadece sonu gelmeyen bir savaş olarak terörizmi ve gerçekçi gözükmeyen bir perspektifte halifelik'in kurulması umudunu vermektedir.¹⁰⁶

IŞİD sahip olduğu binlerce insan gücünü operatif anlamda verimli kullanmak istemiştir. Bu kapsamda örgütün çatışmalarda piyade şeklinde kullandığı militanlar ve canlı bomba olarak görevlendirdiği militanları dışında özel eğitilmiş militanları da yer almıştır. Çatışmalarda sakallı ve parlak-mavi bandanalar takan *Inghemasiyoun* olarak adlandırılan bu şok birliklerinin Türkçe isim

¹⁰¹ Oktay Bingöl ve Ali Bilgin Varlık, "IŞİD'e Karşı Olası Operasyonun Boyutları: Stratejiler, Riskler, Öneriler", Merkez Strateji Enstitüsü, Rapor-002, (2014), 8-9. https://www.academia.edu/8399948/Merkez_Strateji_Enstit%C3%BCs%C3%BC_I%C5%9E%C4%B0D_Rapor_u (02.01.2019).

¹⁰² Malcolm W. Nance, "ISIS Forces That Now Control Ramadi Are Ex-Baathist Saddam Loyalists", The Intercept, (2015), <https://theintercept.com/2015/06/03/isis-forces-exbaathist-saddam-loyalists/> (02.01.2019).

¹⁰³ Jim Sciutto, Jamie Crawford and Chelsea J. Carter, "ISIS can 'muster' between 20,000 and 31,500 fighters, CIA says", CNN (2014), <https://edition.cnn.com/2014/09/11/world/meast/isis-syria-iraq/index.html> (02.01.2019).

¹⁰⁴ Haldun Yalçinkaya, "IŞİD'in Yabancı Savaşçıları ve Yarattığı Tehdit: Türkiye'nin Tecrübesi (2014-2016)", ORSAM, Rapor No: 210, (2017), 16.

¹⁰⁵ "Rusya açıkladı: IŞİD militanı sayısı 80 bine yaklaştı", Karar, (2015), <https://www.karar.com/dunya-haberleri/rusya-acikladi-isis-militani-sayisi-80-bine-yaklasti-52974#> (04.01.2019).

¹⁰⁶ Pierre-Jean Luizard, *IŞİD Tuzağı*, çev. Yasemin Özden Charles (İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2016), 100-101.

karşılığı “kendini adayanlar” olarak çevrilmiştir. Daha önce Çeçenistan ve Afganistan gibi bölgelerde savaşmış, tecrübe sahibi militanları da arasında barındıran örgütün bu elit biriminin, konvansiyonel ve gerilla savaşı arasında etkili hareket kapasitesine sahip olduğu öne sürülmüştür. Ayrıca bu birimin militanlarının fanatik ve disiplinli oluşları, düşman bölgelerine sızma ve karışıklık çıkarma operasyonlarını rahatlıkla yapabilmeleri, kum fırtınaları ve kamufle taktikleri yoğun olarak kullanmaları ve genellikle patlayıcı düzenekli kemerlerle operasyonda yer alarak ölümüne savaşmaları örgüte karşı savaşan unsurları tedirgin etmiştir.¹⁰⁷

IŞİD’in ateş gücü değerlendirildiğinde, sahip olduğu silahların ve ekipmanların büyük çoğunluğunun Irak ve Suriye’de ele geçirdiği askeri tesis ve üslerden elde ettiği görülmüştür. Bu kapsamda örgüt envanterine taktik ekipmanlar, hafif silahlar, hafif taktik ve yardımcı araçlar, ağır silahlar/uçaksavar silahları, top ve zırhlı araçlar gibi pek çok silah ve ekipmanı dahil etmiştir.¹⁰⁸ Örgütün silah envanterine yönelik raporlardaki ağır silahlar arasında T-55, T-62, T-72 Ural tankları ile BRDM-2 ve MT-LB zırhlı araçları, BMP-1 piyade savaş araçları, 122 mm 2S1 Gvozdika kendinden itmeli topçu sistemleri, Humvee araçları, M198 Howitzer, Type 59-1 sahra topları, D-30 Howitzer, The ZU-23-2 gibi pek çok uçaksavar silahı, 23 mm ZSU-23-4 kendinden tahrikli uçaksavar silahları ile çoklu roket fırlatıcıların bulunduğu öne sürülmüştür. Örgütün envanterindeki hafif silahlar ise AK-47s, 82 mm B-10 ve 105 mm M40 geri tepmesiz tüfekler, M79 Osa Roketatarlar, RBG-6 el bombası rampaları, RPG-7s, FIM-92 Stinger MANPADS, SA-16 MANPADS ve 9K32 Strela-2 MANPADS ile çeşitli anti-tank füzeleri, DShK 1938 makineli tüfekleri olarak belirtilmiştir. Ayrıca örgütün elinde Rus yapımı MiG serisi savaş jetlerinin de bulunduğu savunulmuştur.¹⁰⁹

IŞİD geçmişteki terör örgütlerinin aksine sahip olduğu insan gücü ve muazzam bir ateş gücünü teknolojiyle harmanlamış, saldırı ve taktik kapasitesini de artırmıştır. Bu kapsamda IŞİD, gerçekleştirdiği terör eylemlerinde pek çok farklı saldırı tekniğini uygulama fırsatı yakalamıştır. Beccaro, IŞİD’in kentsel alanlardaki savaşlarda ulaşmak istediği amaca göre farklı yaklaşımları

¹⁰⁷ Hamza Hendawi, Qassim Abdul-Zahra and Bassem Mroue, “ISIS has special forces”, Business Insider, From Associated Press, (2015), <https://www.businessinsider.com/isis-has-special-forces-2015-7> (04.01.2019).

¹⁰⁸ “Threat Tactics Report: Islamic State of Iraq and the Levant”, TRADOC G-2 Intelligence Support Activity (TRISA) and Complex Operational Environment and Threat Integration Directorate (CTID), (2014): 20.

¹⁰⁹ Jeremy Wilson, Jeremy Bender and Armin Rosen, “These are the weapons Islamic State fighters are using to terrify the Middle East”, Business Insider, (2016), <https://www.businessinsider.com/isis-military-equipment-arsenal-2016/?r=UK/#t-55-tanks-1> (21.02.2019) ; Ayrıntılı bilgi için bkz. IŞİD’in sahip olduğu silah ve ekipmanların menşei için: “Dispatch From The Field Islamic State Weapons in Iraq And Syria: Analysis of weapons and ammunition captured from Islamic State forces in Iraq and Syria”, Conflict Armament Research, (2014), <http://www.conflictarm.com/dispatches/islamic-state-weapons-in-iraq-and-syria/> (21.02.2019) ; “Weapons of the Islamic State: A three-year investigation in Iraq and Syria”, Conflict Armament Research, (2017), <http://www.conflictarm.com/reports/weapons-of-the-islamic-state/> (21.02.2019).

benimsediğini öne sürmüştür. Bunlardan birincisi, örgütün işgal etmek istemediği kentlerde terörizmi bir stand-off silahı gibi kullanması olmuştur. İkincisi ise örgüt, işgal etmek istediği kentlerin büyüklüğüne göre iki farklı yol izlemiştir. IŞİD, küçük şehirlerde iki taraftan saldırıya geçen intihar araçlarıyla kısırtma manevrası, bunu takiben intihar yelekleri giyen cihatçıların sahne alması ve son olarak ise hafif silahlı ve yüksek hareket kabiliyetine sahip araçlarla piyade birliklerinin çatışmaya dahil olması şeklinde genel bir saldırı taktiği kullanmıştır. Daha büyük şehirlerde ise, örgüt yerel müttefikleriyle beraber kentin içindeki dağılık birimlerini birlikte kullanarak büyük bir hareket özgürlüğüne kavuşmuş ve bu sayede hedeflediği kentsel alanlara sızmış, eylemler yapmış ve güvenlik güçlerini yıpratmıştır.¹¹⁰

IŞİD kentleri ele geçirme ya da petrol sahalarını kontrolünde tutma amaçlarının dışında mevcut su kaynakları üzerinde hâkimiyet sağlama hedefi de gütmüştür. Bu kapsamda örgüt, barajları hâkimiyetine alarak çok miktarda suyla yıkıcı bir güç oluşturmak maksadıyla serbest bırakılması tehdidi veya halkı sudan mahrum bırakma tehdidi stratejisini izlemiştir. Bu stratejisi bağlamında Fırat Nehri üzerinde ilerleyen IŞİD, Felluce yakınlarındaki Nuaymiye Barajı'nı ele geçirmiş barajın taşkın kapaklarını kapatarak çok miktarda suyun akış yönünü değiştirmiş ve büyük su baskınlarına neden olmuştur. Bu durum Iraklı güvenlik güçlerinin kışlalarını terk etmelerine, yaklaşık 60.000 sivilin göç etmesine ve suyun yönünün değişmesiyle beraber Şii nüfusun susuz kalmasına yol açmıştır. Ayrıca örgüt su altyapılarını tahrip etmiş ve bazı bölgelerde su kaynaklarını ham petrol ile zehirlenme taktiğini kullanmıştır. Örgüt Musul Barajı'nı da bu stratejisi kapsamında bir süreliğine kontrol altına almışsa da koalisyon güçlerinin hava saldırıları başlayınca hâkim durumunu kaybetmiştir. Öte yandan suyu sosyal yardım yöntemi olarak da kullanan örgüt, eylemlerini meşrulaştırmak ve halk içinde popülaritesini artırmak amacıyla elektrik ve su tedarikçisi rolüne bürünmek de istemiştir.¹¹¹

IŞİD genel olarak anti-zırh silahları, doğaçlama patlayıcı cihazları (Improvised Explosive Devices), tünel IED'leri (Tunnel IEDs), su yolu ile düzenlenen intihar IED'leri (Suicide Water-Borne IEDs), Zırlı IED'leri (Armored IEDs) ve araçlar kullanılarak yapılan intihar IED'leri (Suicide Vehicle-Borne IEDs (SVBIEDs)) ile saldırılarını gerçekleştirmiştir. Öte yandan IŞİD, ele geçirdiği bölgelerde etkin bir biçimde keskin nişancı tüfeklerini de kullanmıştır.¹¹²

¹¹⁰ Andrea Beccaro, "Modern Irregular Warfare: The ISIS Case Study", Small Wars & Insurgencies, Vol.29, No.2 (2018): 217-218.

¹¹¹ Mattie Lanz, "IŞİD ve Bir Baskı Aracı Olarak Su", Ortadoğu Analiz, Cilt: 7, Sayı: 66 (Ocak-Şubat): 70-71.

¹¹² TRISA and CTID, "Threat Tactics Report: Islamic State of Iraq and the Levant", 7-12.

IŞİD’i diğer terörist örgütlerden ayıran önemli bir nokta ise kimyasal silah kapasitesi olmuştur. Örgütün saldırılarda havan ve roketlerle birlikte hardal ile klor gazını da hedefe teslim ettiği raporlanmıştır.¹¹³ IŞİD’in gelişen teknolojiyle birlikte günümüzün terörizm tekniklerine eklediği bir yenilik de insansız hava araçlarını (İHA) kullanımı olmuştur. Bu kapsamda örgüt İHA’ları iki amaç için kullanmıştır: “karşı tarafa maksimum zayıt verdimek ve imkan/kabiliyetlerini propaganda amaçlı medyada yayınlamak”.¹¹⁴ Bu amaçları gerçekleştirmek için ise İHA’lar örgüt tarafından üç farklı şekilde kullanılmıştır: “İstihbarat toplamak için keşif/gözetleme faaliyeti amacıyla, verilecek zararın maksimuma çıkartılabilmesi için intihar saldırılarını koordine etme amacıyla ve EYP/bomba bırakarak direkt saldırı yapma amacıyla”.¹¹⁵

IŞİD’in etkili kullandığı taktiklerden biri de pusu kurma ve gizlendiği yerlerden beklenmedik saldırılar yapma becerisi olmuştur. Örgüt gerçekleştirdiği sızma eylemleriyle düşman hedefleri arasında önceden keşif yaparak aldatma taktiklerini etkili biçimde kullanmış beklenmedik anda sürpriz saldırılar yapmıştır.¹¹⁶ Örneğin 13 Şubat 2015’te yerel saatle yaklaşık 07.20’de, 20-25 IŞİD militanı Irak ordusunun üniformalarından giyerek Al-Asad Hava Üssü’ne iki dalga halinde saldırmıştır.¹¹⁷

IŞİD’in 2014 Haziran’ında Musul’u ele geçirme sürecinde uyguladığı saldırı taktikleri dikkate alındığında hibrit bir askeri stratejinin benimsendiği görülmüştür. Bu anlamda IŞİD, kentin ele geçirilmesinde yaklaşık yedi güne ifade edilen süreçte dağılık saldırı (dispersed attack) taktiğini kullanmıştır.¹¹⁸ Uygulanan dağılık saldırı taktiğiyle IŞİD, güçlerini kentin kilit bölgelerinde dağılık bir biçimde konumlandırmıştır. Bu sayede örgüt militanları kentte keşif yapma imkânı bulmuş, Iraklı güvenlik güçleri ve sivil halka da gözdağı verilmiştir. Bir yandan da kentte havan ve roket saldırıları başlatılmış ve kentte bulunan komuta-kontrol karargâhı ve hücreleri hedef alınmıştır. Öte yandan Musul dışında da IŞİD militanları tarafından Qayyarah Hava Üssü ve Sharqat Havaalanı’nı ele geçirilmiş ve kendilerine yönelecek olası bir hava operasyonunun önüne geçilmiştir. Musul’un kuzeyinde bulunan Bardosh Cezaevi’ne de saldırı düzenlenmiş ve mahkûmlar serbest bırakılmıştır. Böylece birden fazla noktaya saldırılar düzenlenerek Iraklı güvenlik güçlerinin dikkatleri dağıtılmış, kafa karışıklığı sağlanmış ve bu güçler ana saldırı eyleminin dışında bırakılmaya çalışılmıştır. Sonrasında ise Musul Genel Hastanesi, Ninova İl Hükümet Binası, Musul Havaalanı, Bölgesel Ordu Karargâhı, polis

¹¹³ Matthew F. Cancian, “*Tactics, Techniques, and Procedures of the Islamic State*”, *Military Review* (2017): 58.

¹¹⁴ Serkan Balkan, “*DEAŞ’in İHA Stratejisi: Teknoloji Ve Yenilikçi Terörizmin Yükselişi*”, (İstanbul: SETA Yayınları 84, 2017): 23.

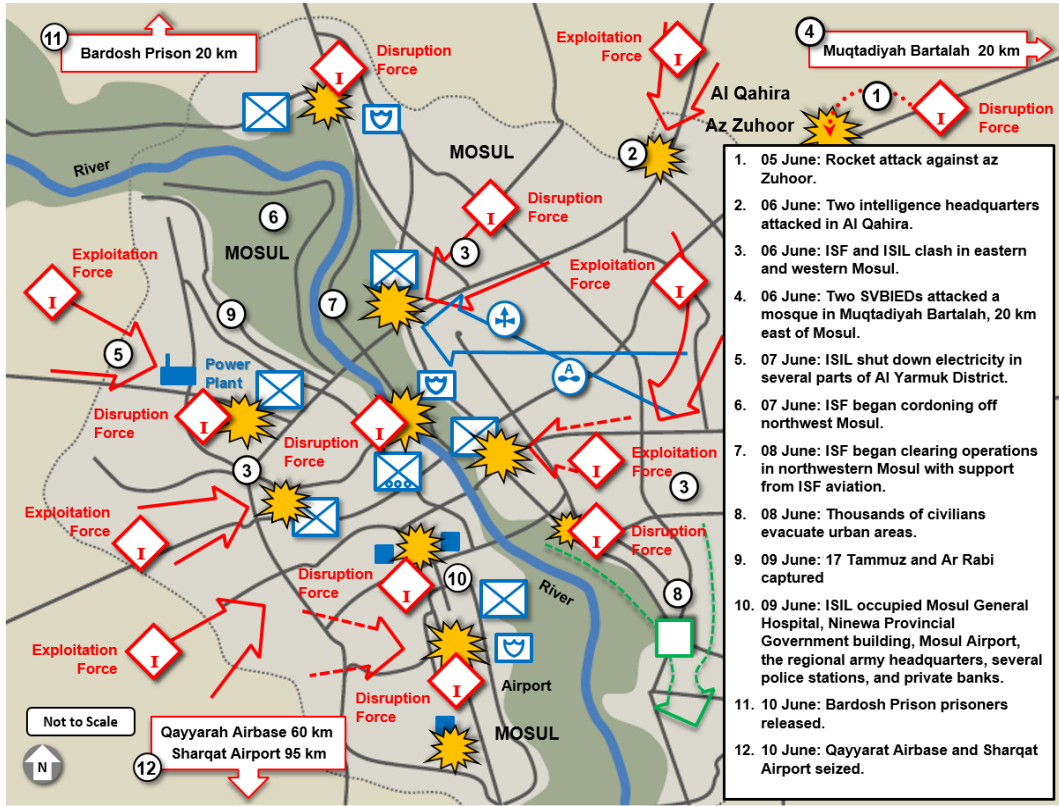
¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Beccaro, “*Modern Irregular Warfare: The ISIS Case Study*”, 218.

¹¹⁷ “Threat Tactics Report: Islamic State of Iraq and the Levant”, TRADOC G-2 ACE Threats Integration (2016): 6.<https://www.documentcloud.org/documents/3212693-Threat-Tactics-Report-Islamic-State-of-Iraq-and.html> (12.03.2019).

¹¹⁸ TRISA and CTID, “*Threat Tactics Report: Islamic State of Iraq and the Levant*”, 2.

merkezleri ile özel bankalar gibi kentteki kilit alanlar kontrol altına alınmış ve kentte geriye kalan Iraklı güvenlik güçlerine son darbe indirilmiştir.¹¹⁹

Şekil 2: Musul kenti üzerinde dağılık saldırı taktiği.¹²⁰

İŞİD'in Musul'u ele geçirmesindeki taktik saldırı eylemi ise şu şekilde karakterize edilmiştir: “Düşman savaş birimlerini izole etmek, komuta-kontrol kademesinin etkisini ve devamlılığını bozmak, birden fazla eylem kuvvetiyle eş zamanlı saldırılar yapmak”.¹²¹

İŞİD, Anbar eyaletinin başkenti Ramadi'yi ele geçirme sürecinde ise bütünleşik saldırı taktiğini kullanmıştır. 2013'ün ikinci yarısında Ramadi üzerinde saldırılarını artıran örgüt, özellikle saldırılarını kentin güneyinde yoğunlaştırmaya başlamıştır. Ramadi'nin ele geçirilme sürecinin başlarında İŞİD, Ramadi çevresindeki bölgeleri tehdit etmeye başlamış ve bu bölgeleri ele geçirmeye çalışmıştır. Öte yandan İŞİD, kente yönelik saldırılarında kum fırtınalarının olduğu zamanları da kullanmış, Irak ve ABD'nin hava güçlerini etkisiz kılmaya çalışmıştır. Yine örgüt kente yönelik saldırılarına başlayınca güvenlik kuvvetleri üzerinde baskısını artırarak, kendisine karşı yapılacak operasyonları engellemeye

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Ibid., 3.

¹²¹ Ibid.,

çalışmıştır. IŞİD, tüm bu taktik saldırılarıyla Irak güvenlik güçlerini oldukları yerde hareketsiz bırakmayı amaçlamıştır.¹²²

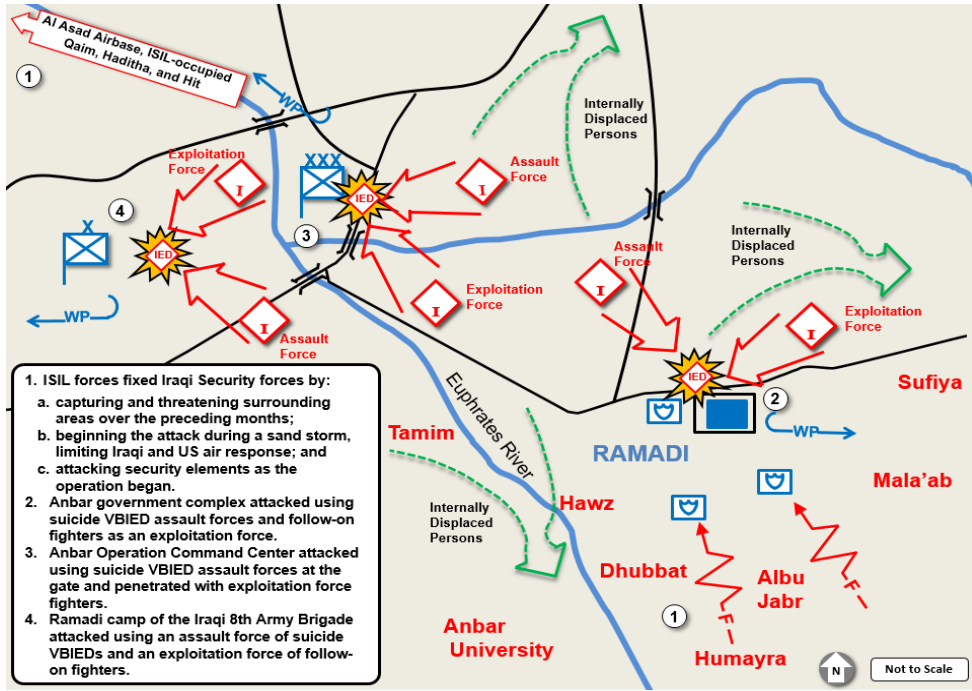
IŞİD kent merkezini ele geçirmeye yönelik kapsamlı saldırısında ilk olarak Ramadi Hükümet Merkezi Kompleksi'ni hedeflemiştir. 14 Mayıs 2015'te zırhlı bir buldozerle hükümet binasının yanında bulunan karakola giden yol üzerindeki beton savunma bariyerlerini temizlemiştir. Buldozer karakola ulaştığında ise, sürücü buldozeri SVBIED olarak patlatmıştır. Yine VBIED'ler ile binaları hedef alan örgüt militanları, altı adet 15 tonluk kamyonu da yolları temizlemek için kullanmıştır. Örgütün sözcüsü saldırısı boyunca en az 27 adet patlayıcı yüklü araç kullandığı ifade edilmiştir. IŞİD, sürekli taciz kuvvetleriyle beraber SVBIED'leri ilk saldırı kuvveti olarak kullanarak Ramadi Hükümet Merkezi Kompleksi'ni ele geçirmiştir. IŞİD'in kent merkezindeki ikinci ana hedefi ise, Anbar Operasyonlar Komuta Merkezi olmuştur. 17 Mayıs 2015'te başlayan saldırılarda, örgüt önceki operasyonlarına benzer olarak SVBIED'leri kullanmıştır. IŞİD, Anbar'daki Komuta Merkezi'ni ele geçirdikten sonra ise bir diğer önemli hedef olan 8. Irak Ordusu Tugayı'nın Ar Ramadi Kampı'na yönelmiştir. Yine benzer taktikleri kullandığı saldırıları sonucunda, kamp örgüt militanları tarafından ele geçirilmiştir.¹²³

IŞİD'in Ramadi kentini ele geçirmesindeki taktikleri değerlendirildiğinde, örgütün hibrit bir askeri savaş stratejisi izlediği görülmüştür. Bu kapsamda örgüt militanları SVBIED'lerce desteklenen saldırı kuvvetleriyle birlikte çevredeki savunmasız konumlara saldırırken, diğer örgüt militanları Irak güvenlik güçlerini hedefleyerek manevra yeteneğinden yoksun bırakmış ve ordunun hareketsiz kalmasını sağlamıştır. Öte yandan ise, birincil hedefleri ele geçirmek için örgütün taciz kuvvetleri ana saldırı kuvvetlerini takip ederek kentin düşmesini kolaylaştırmıştır.¹²⁴

¹²² TRADOC, "Threat Tactics Report: Islamic State of Iraq and the Levant", 5-6.

¹²³ Ibid., 7.

¹²⁴ Ibid.

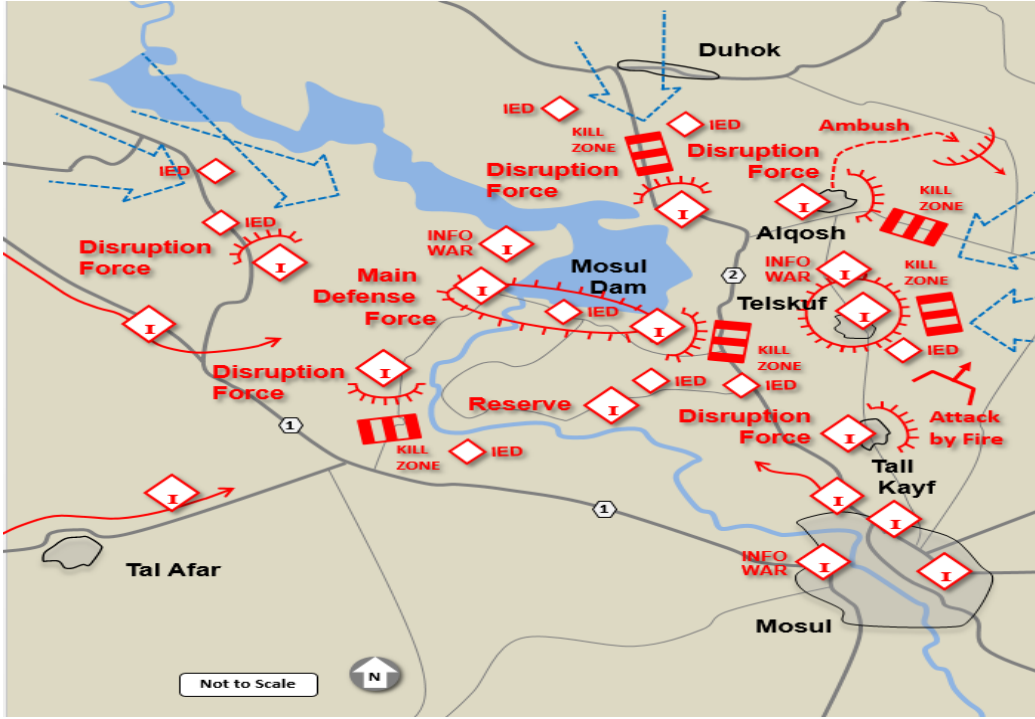

Şekil 3: Ramadi kenti üzerinde bütünlük saldırı taktiği.¹²⁵

IŞİD'in alan savunma taktiğinin bir örneği ise Ağustos 2014'te Musul Barajı çevresinde görülmüştür. Örgüt kent savunması için küçük terörist hücrelerden çeşitli sayıdaki paramiliter birim yapılanmaları oluşturmuş, envanterindeki hafif ve ağır silahlarla birlikte zırhlı araçları ve mobil araçlarını bu yönde seferber etmiştir. Yine bu kapsamda örgüt militanları kendilerine yönelik saldırılarda gizlenme, kamufle olma ve aldatma taktiklerinden yararlanma yoluna gitmiştir. Kent savunması için bireysel gizlenme pozisyonları ve karmaşık savaş pozisyonları üzerine yoğunlaşan örgüt, sayısız engel ve IED'leri muhtemel çatışma alanlarına yerleştirmiştir.¹²⁶

¹²⁵ Ibid., 5.

¹²⁶ TRISA and CTID, "Threat Tactics Report: Islamic State of Iraq and the Levant", 4-5.

Şekil 4: Musul Barajı çevresinde alan savunması.¹²⁷

b. Askeri Olmayan Kapasite Kullanımı

i. Enformasyon ve Propaganda Kapasitesi

IŞİD kısa bir süre içerisinde hibrit bir askeri strateji izleyerek çok geniş alanları kontrol altına almıştır. Bu anlamda IŞİD hem ele geçirdiği topraklardaki halkı bir arada tutmak hem de dünyanın farklı bölgelerindeki insanları kendi topraklarına çekmek için geleneksel ve modern medya araçlarını kullanarak etkin bir iletişim stratejisi oluşturmuştur.¹²⁸ Nitekim bir cihatçı web sitesinde yer alan slogan IŞİD'in neden medya ve propaganda yöntemlerini etkili bir şekilde kullanmak istediğini cevaplar niteliktedir: “Cihad’ın yarısı medya’dır”.¹²⁹ Bu yolla IŞİD yazılı-görsel basın ve internet üzerinden propaganda yaparak kendisini ve felsefesini pazarlamış, kaybettiği militanlarının yerine daha fazlasını koyma şansına sahip olmuştur. Ağar’a göre, IŞİD’in söz konusu medya ve propaganda stratejisi örgütün en büyük silahıdır.¹³⁰

IŞİD tüm enformasyon ve propaganda faaliyetlerini etkin bir biçimde yürütmek için kendi kurumsal yapısı içinde bir medya divanı ya da başka bir ifadeyle bir medya bakanlığı da kurmuştur. Örgütün sözde medya bakanlığı oluşturulan medya stratejisi bağlamında içeriğin üretilmesi, denetlenmesi ve yayımlanmasından sorumlu tutulmuştur. Bu kurumsallaşmayla birlikte yapılması

¹²⁷ Ibid., 4.

¹²⁸ Sertaç Canalp Korkmaz, “Terörün Propagandası: DAESH Terör Örgütü ve Konstantiniyye Dergisi”, ORSAM, Rapor No: 204 (2016): 7.

¹²⁹ Cockburn, *İslam Devleti'nin Yükselişi: IŞİD ve Yeni Sünni Ayaklanması*, 127.

¹³⁰ Ağar, *IŞİD ve Irak*, 256.

planlanan propaganda faaliyetlerinin üzerinde kontrol sağlama amacı güdülmüştür.¹³¹ IŞİD'in bir medya eylemcisine göre, örgütün tüm bu medya faaliyetlerinin amacının kendini devlet olarak kabul ettirme düşüncesi olduğu vurgulanmıştır: “Herkes bilmelidir ki biz, onların düşündükleri kimseler değiliz. Mühendislerimiz, doktorlarımız ve mükemmel medya eylemcilerimiz var. Bir örgüt değiliz, biz bir devletiz”.¹³²

Şekil 5: IŞİD'in iletişim birimlerinden El Furqan Medya tarafından servis edilen “Hilafetin Yapısı” başlıklı videoda örgütün medya organizasyonu.¹³³

Luizard da IŞİD'in başarılı olmasındaki önemli faktörlerden birinin medya yoluyla propaganda faaliyetlerini etkili bir şekilde yürütmesinden kaynaklandığını savunmuştur. Özellikle IŞİD'in Al-Furqan olarak adlandırdığı iletişim birimini etkili olarak kullandığına dikkat çeken Luizard, örgütün çok gelişmiş bir düzeyde propaganda ve iletişim faaliyetlerinden yararlandığını belirtmiştir.¹³⁴ Nitekim IŞİD'in kullandığı Al-Furqan iletişim birimi örgütün liderlerinin resmi açıklamalarını yayımlayan bir medya organı olarak öne çıkarken, 20 Haziran 2014'te sözde hilafet ilanını dünyaya servis etmesiyle adından söz ettirmiştir.¹³⁵

IŞİD, medya yoluyla propaganda faaliyetleri içerisinde haftalık ve aylık olarak çıkardığı dergilere de önem vermiştir. Bu kapsamda IŞİD En-Nebe Dergisi, Konstantiniyye Dergisi, Dabiq Dergisi ve Rumiyyah Dergisi gibi yayınları kullanarak kendi destekçilerini etkileme ve küresel çapta da

¹³¹ Yenal Göksun ve Emin Salihi, “DEAŞ'ın Medya Stratejisi”, (İstanbul: SETA Yayınları 98, 2018): 20.

¹³² Michael Weiss ve Hassan Hassan, *IŞİD: Terör Ordusunun İçyüzü*, çev. Emine Arzu Kayhan (İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2016), 215.

¹³³ Göksun ve Salihi, “DEAŞ'ın Medya Stratejisi”, 20.

¹³⁴ Luizard, *IŞİD Tuzağı*, 106.

¹³⁵ Göksun ve Salihi, “DEAŞ'ın Medya Stratejisi”, 21.

kendine yeni destekçiler kazandırma amacını gütmüştür. İlk olarak örgütün haftalık olarak çıkardığı En-Nebe Dergisi incelendiğinde, bu derginin çoğunlukla IŞİD'in gerçekleştirdiği saldırılar hakkındaki bilgileri okuyucularına ulaştırma amacı taşıdığı görülmüştür. En-Nebe Dergisi'nin hedef kitlesinin IŞİD'in ele geçirdiği topraklarda yaşayan halk olduğu öne sürülmüştür.¹³⁶ IŞİD'in bir diğer propaganda aracı olan Konstantiniye Dergisi ise Türkiye'deki ve Almanya, Belçika, Hollanda, İngiltere ve Fransa gibi dünyanın değişik bölgelerindeki ülkelerde yaşayan ve Türkçe konuşan kitlelere yönelik olarak faaliyet göstermiştir. Örgüt bu dergiyle Türkiye dışında özellikle Avrupa'da yaşayan ve İslamofobik davranışlara maruz kalarak dini anlamda hassaslaşan kitleleri kendi safına çekmeye çalışmıştır.¹³⁷ Öte yandan IŞİD'in En-Nebe ve Konstantiniye Dergilerinden farklı olarak uluslararası propaganda amacıyla İngilizce çıkardığı Dabiq Dergisi'nde, örgütün Irak ve Suriye'de ele geçirdiği topraklarda kurmuş olduğu düzeninin uluslararası kamuoyu nezdinde söylemsel inşasını gerçekleştirmeye dönük bir amaç taşıdığı görülmüştür.¹³⁸

IŞİD Türkçe olarak yayımladığı Konstantiniye Dergisi'nde İstanbul'u hedefleyen bir mit kullanırken, İngilizce olarak yayımladığı Dabiq Dergisi'nde ise Haçlılara karşı mücadele ettiği mitini kullanmıştı. Ancak Türkiye'nin terörle mücadele kapsamında Fırat Kalkanı Harekatı'nı düzenlemesi sonrası Cerablus, Dabik ve el-Bab bölgelerinin IŞİD militanlarından temizlenmesi örgütün medya stratejilerinde değişikliğe gitmesine neden olmuştur. Bu bağlamda IŞİD, Roma'yı hedefleyen bir dil kullanmaya başlamış ve tüm diğer dergi faaliyetlerini Rumiyah olarak adlandırdığı yeni bir derginin çatısı altında toplamıştır.¹³⁹ Rumiyah Dergisi İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, Türkçe, Endonezce, Boşnakça, Uygurca, Kürtçe ve Peştunca gibi pek çok dilde eş zamanlı ve aylık olarak örgüt tarafından yayımlanmaya başlanmıştır.¹⁴⁰

IŞİD 21. yüzyılda teknolojinin gelişmesi ve dünyada internet kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber insanlar arasında popüler olan sosyal medya uygulamalarını başarılı bir şekilde kullanmıştır. Bu bağlamda IŞİD, yaymak üzere hazırladığı görsel, işitsel ve yazılı materyallerini ve uygulama dosyalarını kendine ait "server"larda tutmak yerine internette ücretsiz olarak hizmete sunulan Google Drive, Cloud.mail.ru, Yandex, YouTube, Sendvid.com, Dailymotion.com, Drive.ms, Archive.org, Justpaste.it, Bitly.com ve benzeri platformlara depolamayı tercih etmiştir. Söz konusu tüm materyallerini bu tür platformlarda depoladıktan sonra, bunları Facebook, Twitter, Telegram, WhatsApp, Google+, Instagram, Pinterest, Tumblr, Viber ve WeChat gibi sosyal medya uygulamaları üzerinden yayma amacı

¹³⁶ Ibid., 23-26.

¹³⁷ Korkmaz, "Terörün Propagandası: DAESH Terör Örgütü ve Konstantiniye Dergisi", 11-12.

¹³⁸ Göksun ve Salihi, "DEAŞ'ın Medya Stratejisi", 45.

¹³⁹ Ibid., 53.

¹⁴⁰ Ibid., 20.

gütmüştür. Özellikle Facebook, Twitter ve Youtube gibi küresel anlamda geniş üye sayısına sahip sosyal medya uygulamalarını aktif olarak kullanması ve buna karşılık diğer devletlerin uyguladığı sansür ve kısıtlamaların söz konusu aktiviteleri engellemede tam anlamıyla başarılı olamamaları, örgütün yaydığı mesajlarla daha fazla militana sahip olmasına ve mevcut militanlarının da aktif eyleme geçmesine yol açmıştır.¹⁴¹ Böylece IŞİD, geniş kitlelere yaymak için hazırladığı işitsel, görsel ve yazılı materyallerini sadece bir tıkla milyonlarca insanı etkileme kapasitesine ulaşmış ve bu kapasitesiyle birlikte yumuşak gücünü de hatırı sayılır derecede artırmıştır.

IŞİD'in etkin bir biçimde görsel-yazılı basın ya da sosyal medya uygulamalarını kullanması dışında bilgisayar oyunları ve çizgi filmleri de propaganda malzemesi yaptığı görülmüştür. Bu kapsamda IŞİD, “Grand Theft Auto (GTA)” gibi dünya çapında bilinen ve oynanan bir oyun üzerinden bir fragman çıkarmıştır. Videoda karakterlerin askerlerin üzerine ateş açarken “Allahu Ekber” diyerek bağırma dikkat çekmiştir.¹⁴² IŞİD'in propaganda faaliyetlerinde kullandığı bir diğer dünya çapında bilinen oyun ise “Call of Duty: Modern Warfare 3” olmuştur. Örgüt yayımladığı videoda oyundan devşirdiği Paris'teki Eyfel Kulesi'nin yıkılma sahnelerini içeren görüntüleri servis etmiştir.¹⁴³ Hatta IŞİD militanlarının Irak'taki Kürt güçlerine oyuncak arabalı bombalar kullanarak saldırması “Call of Duty” oyunundan esinlendiğine yönelik yorumları da beraberinde getirmiştir.¹⁴⁴ 2017 itibarıyla ise IŞİD, propaganda yöntemlerine çizgi filmleri de dâhil etmiştir. Hedef kitlesinin çocuklar olarak öne çıktığı örgütün çizgi filmlerinden biri olan “Hâkim ve Cesur”da, bir tiran tarafından yönetilmekten bıkan bir ülkenin hikayesi anlatılmıştır. Hikâyede IŞİD militanları cesur adamlar olarak betimlenmiş ve tiranın kendisine karşı başkaldırmaya cesaret eden bu sözde cesur adamlar hakkında kendi halkına yalan söylediği şeklinde bir izlenim yaratılmak istenmiştir.¹⁴⁵

ii. Ekonomik Kapasite

IŞİD sadece askeri anlamda kontrol ettiği bölgelerde otoriter bir yönetim anlayışı çerçevesindeki yapılanmasıyla değil, aynı zamanda kurduğu bu düzeni devam ettirecek bir savaş ekonomisi ile hüküm sürmeye çalışmıştır. Bu anlamda IŞİD ekonomik gücünü büyük anlamda petrol ve doğal gaz satışına dayandırırken, *ghanima* olarak adlandırdığı hırsızlık ve yağmayı da kapsayan savaş ganimetleri örgütün

¹⁴¹ Ibid., 75.

¹⁴² “IŞİD sonunda bunu da yaptı!”, Habertürk (2014), <https://www.haberturk.com/dunya/haber/1003476-isis-sonunda-bunu-da-yapti#> (11.02.2019).

¹⁴³ Furkan Sakoğlu, “IŞİD, propaganda videosunda Modern Warfare 3 görüntüsü kullandı”, Merlin'in Kazanı (2016), <https://www.merlininkazani.com/isis-propaganda-videosunda-modern-warfare-3-goruntusu-kullandi-haber-88013> (11.02.2019).

¹⁴⁴ “IŞİD'den 'Call of Duty' taktiği!”, Karar (2015), <https://www.karar.com/dunya-haberleri/isisden-call-of-duty-taktigi#> (11.02.2019).

¹⁴⁵ “IŞİD'in yeni propaganda aracı: Çizgi filmler”, BBC (2017), <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39888529> (11.02.2019).

en büyük ve en değerli gelir kaynağı olmuştur.¹⁴⁶ Weiss ve Hassan'a göre IŞİD, sadece terörist bir örgüt olarak değerlendirilmesinin dışında onlarca yıldır devam eden petrol ve silah kaçakçılığının gölge piyasasını kullanma konusunda çok yetenekli bir mafya olarak öne çıkmıştır.¹⁴⁷

IŞİD petrol üretimi anlamında günlük kapasitesi 60.000 varil civarında olan Suriye'de Deyr Ez Zor ve Rakka'daki yedi petrol sahası dışında, Irak'ta Ninova, Anbar, Selahaddin ve Kerkük'te günlük petrol üretme kapasitesi yine 60.000 varil olan on üç petrol sahası üzerinde kontrol sağlamıştır.¹⁴⁸ Suriye'de iki ve Irak'ta bir tane olmak üzere toplamda üç petrol rafinerisi üzerinde de kontrol sağlayan IŞİD, böylece Suriye'deki petrol üretim kapasitesinin yüzde 60'ından fazlasını, Irak'taki petrol üretim kapasitesinin ise yüzde 10'undan biraz azı üzerinde hâkimiyet kurmuştur. Ayrıca Irak'ın en büyük doğalgaz sahası olan Akkas gibi Irak ve Suriye'de pek çok doğalgaz sahasını da ele geçirmiştir.¹⁴⁹ Bu kapsamda bazı kaynaklarda IŞİD'in gelir kaleminde en önemli yeri tutan petrol ticareti ya da kaçakçılığında zirve noktası olarak günde 70.000 varil petrol üretimi yaptığı ifade edilmiş,¹⁵⁰ bazı kaynaklarda ise günde ortalama 34.000 ile 40.000 varil arasında üretim yaptığı ve yıllık bazda petrol gelirinin 500 milyon dolarlara kadar ulaştığı belirtilmiştir.¹⁵¹ IŞİD'in petrol ve doğalgaz ticaretindeki en önemli alıcısı Suriye'deki Esad rejimi olmakla birlikte, petrol ticaretinde 1990'larda BM yaptırımlarından kurtulmak için petrol kaçırmada ustalaşmış Saddamcılarla işbirliği yaptığı da öne sürülmüştür.¹⁵² IŞİD'in toplam gelirleri içerisinde petrol gelirlerinin payı ise yaklaşık olarak yüzde 43¹⁵³ şeklinde verilmiştir.

IŞİD'in bir diğer büyük gelir kalemini ise savaş ganimetleri oluşturmuştur. Hatta IŞİD, savaş ganimetleri için sözde bir bakanlık dahi kurmuştur.¹⁵⁴ Bu kapsamda, IŞİD ele geçirdiği bölgelerde başta bankalar olmak üzere her türlü maddi getirisi olan şeyi değerlendirmiştir. İşgal ettiği bölgelerde hem kamu hem de özel bankaların nakit parasına el koyan örgüt, özel bankalarda yapılan işlemlerden yüzde 10 komisyon da almıştır. Bazı kaynaklara göre IŞİD'in Ninova, Musul, Anbar, Selahaddin ve Kerkük'ü işgaliyle birlikte yarım milyar dolar nakit para ve çok daha fazla dinara el koyduğu belirtilmiş, bazılarına

¹⁴⁶ Weiss ve Hassan, *IŞİD: Terör Ordusunun İyüzü*, 262-267.

¹⁴⁷ Ibid., XXV.

¹⁴⁸ Jean-Charles Brisard and Damien Martinez, "Islamic State: The Economy-Based Terrorist Funding", Thomson Reuters Accelus (2014): 6, http://cat-int.org/wp-content/uploads/2016/06/White-Paper-IS-Funding_Final.pdf (12.02.2019).

¹⁴⁹ Ibid., 6-7.

¹⁵⁰ Weiss ve Hassan, *IŞİD: Terör Ordusunun İyüzü*, 264.

¹⁵¹ "IŞİD'in yıllık petrol geliri 500 milyon dolar", BBC (2015), https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151014_ft_isid_petrol (12.02.2019).

¹⁵² Weiss ve Hassan, *IŞİD: Terör Ordusunun İyüzü*, 264-265.

¹⁵³ "IŞİD: Milyar dolarlık ekonomi", BBC (2015), https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151211_isid_ekonomi_gch (12.02.2019).

¹⁵⁴ "Reuters: IŞİD 'savaş ganimetleri' için bakanlık kurmuş", BBC (2015), https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151228_isid_ganimet_bakanligi (12.02.2019).

göre ise bu rakamın yaklaşık olarak 1.5 milyar dolar olduğu ifade edilmiştir.¹⁵⁵ Ayrıca IŞİD Haziran 2014'te üç Irak birliğinde baskın düzenlediğinde milyonlarca dolar değerinde Amerikan ve diğer yabancı silah donanımlarına el koymuş, Suriye rejimi ile diğer isyancı gruplardan da silah, donanım, tesis ve nakit parayı da ele geçirmiştir. Diğer yandan IŞİD Suriye'deki Mari antik kenti ya da Irak'taki Hatra kalıntılarında olduğu gibi işgal ettiği bölgelerde tarihi eser ve kalıntılarını da yağmalamış, söz konusu eserleri satarak birer kazanç kapısına dönüştürmüştür.¹⁵⁶

IŞİD ele geçirdiği bölgelerde adam kaçırma ve fidye gibi yöntemler kullanarak insan ticareti de yapmıştır. Bu kapsamda örgüt başta yabancıları hedef alarak yabancı hükümetlerden milyonlarca dolar talep etmiştir. Yine işgal ettiği bölgelerde binlerce Yezidi kadını kaçırmış, onları seks kölesi olmaya zorlamış ve kendi militanlarına satmıştır.¹⁵⁷ IŞİD petrol gelirlerinin düşmesiyle beraber ise, Avrupa'ya göçmen kaçaklığı yapmaya başlamış ve diğer organize insan kaçakçısı şebekelerle ortaklıklar kurmuştur.¹⁵⁸ Öte yandan Rusya Federal Uyuşturucu ile Mücadele Servisi Başkanı Viktor İvanov'a göre, IŞİD Afganistan uyuşturucu trafiğinde de önemli bir yol katetmiş ve eroin kaçakçılığında 1 milyar dolara yakın bir parayı kasasına koymuştur.¹⁵⁹

IŞİD Felluce'nin ele geçirilmesinden sonra Şubat 2014'ü takip eden günlerde ise maaş ödemelerinin gerçekleşmesini sağlamak amacıyla zekat, sadaka ve cizye gibi uygulamaları getirerek kendi İslami vergi sistemini yürürlüğe sokmuştur.¹⁶⁰ Bu kapsamda IŞİD, aldığı zekatlarla milyonlarca dolar gelir elde etmiştir: “yıllık tasarruflardan veya sabit sermayeden yüzde 2.5, altından (4500 dolar üzerindeki kıymetler için), besi hayvanlarından (çiftçinin sahip olduğu 100 baş hayvandan 2 baş), hurmadan, ekinlerden (yağmurla sulanan veya akıntı ya da nehir kenarında olanlardan) yüzde 10, (ücretli sulama yapılanlardan) yüzde 5 ve kardan yüzde 2.5 olarak gelir”¹⁶¹

IŞİD, Müslüman olmayanlardan özellikle de Hristiyanlardan ise cizye vergisi almıştır. Bu kapsamda özellikle Hristiyanlardan “zengin ise 4.25 gram altın, orta gelirli ise bunun yarısı kadar altın”

¹⁵⁵ Gökhan Ayalp, “IŞİD'in 1.5 milyar \$'lık yağma ekonomisi”, Milliyet (2015), <http://www.milliyet.com.tr/isid-in-1-5-milyar-lik-yagma/dunya/detay/2143054/default.htm> (12.02.2019).

¹⁵⁶ Weiss ve Hassan, *IŞİD: Terör Ordusunun İçyüzü*, 267.

¹⁵⁷ Ayalp, “IŞİD'in 1.5 milyar \$'lık yağma ekonomisi”.

¹⁵⁸ “IŞİD İnsan Kaçakçılığı Yoluyla Gelir Yetersizliğini Telafi Etmeye Çalışıyor”, Tesnim Haber Ajansı (2017), [https://www.tasnimnews.com/tr/news/2017/02/01/1314782/%C4%B1%C5%9Fid-insan-ka%C3%A7ak%C3%A7%C4%B1%C4%B1%C4%B1%C4%B1%C4%B1-yoluyla-gelir-yetersizli%C4%B1-telafi-etmeye-%C3%A7al%C4%B1%C5%9F%C4%B1yor](https://www.tasnimnews.com/tr/news/2017/02/01/1314782/%C4%B1%C5%9Fid-insan-ka%C3%A7ak%C3%A7%C4%B1%C4%B1%C4%B1%C4%B1%C4%B1%C4%B1-yoluyla-gelir-yetersizli%C4%B1-telafi-etmeye-%C3%A7al%C4%B1%C5%9F%C4%B1yor) (12.02.2019).

¹⁵⁹ “Rusya: IŞİD Afganistan eroin ticaretinden 1 milyar dolar kazandı”, HaberRus (2015), <https://haberrus.com/headline/2015/03/06/rusya-isid-afganistan-eroin-ticaretinden-1-milyar-dolar-kazandi.html> (12.02.2019).

¹⁶⁰ Luizard, *IŞİD Tuzağı*, 23.

¹⁶¹ Weiss ve Hassan, *IŞİD: Terör Ordusunun İçyüzü*, 266.

yıllık vergi almıştır. Öte yandan kestiği haraçlarla insanların eşyalarını çalmış, kendisine karşı savaşan ya da mülteci olan veya aranan insanların ise mallarına el koymuştur.¹⁶²

İŞİD özellikle Körfez ülkelerinden yüklü miktarlarda bağış kisvesi altında paralar da almıştır. Ayrıca örgüt kendi bölgesine girip çıkmak isteyen tırlardan da gümrük vergisi adı altında para toplamıştır.¹⁶³ İŞİD tüm bu savaş ekonomisini yürütürken 21. yüzyılda gelişen teknolojiyle birlikte öne çıkan Bitcoin ve diğer sanal para birimlerini de para alış-verişlerinde kullanmıştır. İŞİD iddialara göre, siber alanda dark web üzerinden kendi hesaplarını yayınlamış ve bu hesaplar üzerinden dıştan gelen bağışları kabul etmiştir.¹⁶⁴ Yine benzer olarak örgütün *Hawala*¹⁶⁵ sistemine de başvurduğu ve dış ticaretini bu yolla gerçekleştirdiği öne sürülmüştür.¹⁶⁶

iii. Siber Saldırı Kapasitesi

İŞİD enformasyon ve propaganda faaliyetlerinin neredeyse tamamını bilgisayarları kullanarak internet üzerinden yürütmüştür. Bu kapsamda örgüt, popüler sosyal medya uygulamalarını etkili bir şekilde kullanmasından dark web üzerinden Bitcoin gibi kripto paralarla alış-veriş yapma yeteneğine kadar çok çeşitli alanlarda boy göstermiştir. Tüm bunların ötesinde halen ne boyutta olduğu tartışılan siber tehdit kapasitesiyle de adından söz ettirmiştir. İŞİD'in bir takım internet hesaplarına siber saldırı düzenlemesi ise bunların birer "siber cihad" girişimi mi olduğu sorusunu akıllara getirmiştir.

Örgütün siber saldırı hedefleri arasında Amerikan Merkez Kuvvetler Komutanlığı (CENTCOM)'nın resmi Twitter ve Youtube hesapları yer almıştır. Korsanlar hackledikleri hesaplardan "Amerikan askerleri arkanızı kollayın / Kişisel telefonlarımızı ve ailelerinizi tanıyoruz" mesajını paylaşmıştır.¹⁶⁷ Bu eylemlerin arkasında İŞİD'e bağlı "Siber Halifelik" adında bir grubun bulunduğu

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Ayalp, "İŞİD'in 1.5 milyar \$'lık yağma ekonomisi".

¹⁶⁴ Micah Zenko, "Bitcoin for Bombs", The Council on Foreign Relations (2017), <https://www.cfr.org/blog/bitcoin-bombs> (12.02.2019).

¹⁶⁵ *Hawala*, en temel anlamıyla alternatif veya paralel bir para gönderme sistemidir. Hawala sistemi, bir yeraltı bankacılık sistemi olarak bilinse de kimi ülkelerde bu sistem legal olarak görülme eğilimindedir. Hawala'da para transferinde para fiziksel olarak yer değiştirmez. Söz konusu sistem genellikle maliyet etkinliği, güvenilirlik, bürokrasinin olmaması, vergiden kaçınmak, kağıtların izinin sürülememesi (çoğunlukla *hawaladarlar* para gönderen ya da alan kişinin bilgilerini saklamadığından bir kayıt dışılık söz konusudur) ve verimlilik (bir veya iki gün içerisinde işlemin gerçekleşmesi) gibi nedenlerden dolayı tercih edilir. İşleyişi genel olarak A yerindeki bir X kişinin kendisine yakın olan hawaladara komisyon ödemek şartıyla B yerindeki Y kişisine para göndermesi şeklinde olur. Böylece Y kişisi B yerine yakın olan hawaladardan yine bir komisyon karşılığında parasını alır. Patrick M. Jost and Harjit Singh Sandhu, "The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering", Interpol General Secretariat, Lyon, (2000). <https://www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/documents/fincen-hawala-rpt.pdf> (14.02.2019).

¹⁶⁶ Laurence Bindner and Gabriel Poirot, "ISIS Financing 2015", Center for the Analysis of Terrorism, (2016): 23-24. <https://cat-int.org/wp-content/uploads/2016/06/ISIS-Financing-2015-Report.pdf> (14.02.2019).

¹⁶⁷ "İŞİD CENTCOM'u hackledi!", CNN Türk (2015), <https://www.cnnturk.com/haber/dunya/isis-centcomu-hackledi> (15.02.2019).

öne sürülmüştür.¹⁶⁸ ABD medyasına göre ise, saldırıyı IŞİD'in en başarılı bilgisayar sihirbazı olarak nitelenen “Siber Halife” lakaplı Birminghamlı Cüneyt Hüseyin (Junaid Hussein), nam-ı diğer Ebu Hüseyin El Britani'nin düzenlediği savunulmuştur.¹⁶⁹

IŞİD korsanlarının bir diğer saldırısı ise Newsweek dergisinin Twitter hesabına olmuş ve hacklenen hesaptan ABD Başkanı Obama ve ailesine yönelik tehdit mesajları yayınlanmıştır.¹⁷⁰ Yine ABD'nin Ohio Eyaleti'nin valisi John Kasich'in internet sitesi dahil birçok site kendisine Team System DZ adını veren korsanlar tarafından hacklenmiş ve “İslam devletini seviyorum / Donald Trump, Müslüman ülkelerde akıtılan her damla kan için hesap verecek” gibi mesajlar yayınlanmıştır.¹⁷¹ Fransa da ise örgüt 200'den fazla ülkeye yayın yapan ve bünyesinde 11 televizyon kanal bulunan TV5 Monde adlı küresel yayın kuruluşuna karşı siber saldırı yapmıştır. Kanalı internet sitelerini, Facebook ve Twitter hesaplarını da ele geçiren korsanlar “Siber Halife” adıyla “Ben IŞİD'im” mesajını yayınlamış ve Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande ve Fransız ordusunu tehdit etmiştir.¹⁷² Türkiye’de ise Kamu Hastaneler Birliği'nin internet sitelerine siber saldırı yapan IŞİD korsanları, örgütü öven marşları paylaşmış ve Türk ordusunun kendisine yönelik operasyonları sürdürmesi halinde devlet sitelerine ve bankalara siber saldırılar düzenleyeceğini açıklamıştır.¹⁷³

Öte yandan IŞİD'in ünlüler ve zenginler ile büyük firmaların ve bankaların VIP müşterilerinin banka hesaplarını hacklemeye çalıştığı da öne sürülmüştür. Örgütün bu daha önce görülmemiş boyuttaki uluslararası dolandırıcılık eylemlerini devam ettirmesi halinde terörizmin fonlanması anlamında dipsiz bir kuyu elde edileceği savunulmuştur. Ayrıca Kaliforniya merkezli IntelCrawler'dan araştırmacılar Irak'ta artan miktarda siber casusluk aracı, botnet ve malware gibi zararlı yazılımlarla karşılaştıklarını ifade etmiş ve Bağdat, Erbil, Basra ile Musul'da yüksek etkinlik tespit etmişlerdir.¹⁷⁴ IŞİD destekçisi korsanların sosyal mesajlaşma uygulaması Telegram üzerinde de kendilerine bir tür cihad e-akademisi forumu oluşturdukları açığa çıkmıştır. 300'ü aşan üye sayısı ile forum üzerinden birbirlerine bilgi ve

¹⁶⁸ “Siber saldırının faili "Siber Halifelik", CNN Türk (2015), <https://www.cnnturk.com/video/dunya/siber-saldirinin-faili-siber-halifelik> (15.02.2019).

¹⁶⁹ Reyhan Güner, “IŞİD'in Siber Halifesi Cüneyt Hüseyin”, Siber Bülten (2015), <https://siberbulten.com/makale-analiz/isidin-siber-halifesi-cuneyt-huseyin/> (15.02.2019).

¹⁷⁰ Polly Mosendz, “Newsweek Twitter Account Hacked By Group Claiming ISIS Affiliation”, Newsweek (2015), <https://www.newsweek.com/newsweek-twitter-account-hacked-isis-affiliated-group-305897> (15.02.2019).

¹⁷¹ “ABD'nin Ohio eyaletinde IŞİD mesajlı siber saldırı”, BBC (2017), <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40402691> (15.02.2019).

¹⁷² “Fransız yayın kuruluşu TV5 Monde'a siber IŞİD saldırısı”, BBC (2015), https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/04/150409_fransa_siber_saldiri (15.02.2019).

¹⁷³ Arif Balkan, “IŞİD'den sağlık kurumlarına 'siber' saldırı”, Habertürk (2015), <https://www.haberturk.com/dunya/haber/1110004-isidden-saglik-kurumlarina-siber-saldiri> (15.02.2019).

¹⁷⁴ Russell Myers, “*Jihadist hackers targeting celebrity and business bank accounts to fund Islamic State terror campaign*”, The Mirror (2014), <https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/jihadist-hackers-targeting-celebrity-business-4057294> (15.02.2019).

materyal akışı yaptıkları tespit edilen korsanların siber terör yaratma arzusuyla hack'leme ve programlama dilleri üzerinde yoğunlaştıkları iddia edilmiştir.¹⁷⁵ Örgütün düzenlediği siber saldırıların sonuçları her ne kadar önemsiz gibi gözükse de ilerleyen zamanlarda bu gibi eylemlerin diğer terör örgütleri tarafından daha yaratıcı ve etkili bir şekilde kullanılabilme ihtimali siber terörizmi gündemde tutacağı benzetilmektedir.

4. Sonuç

İnsanlık tarihi aynı zamanda savaşın da tarihi olmuştur. İnsanlık tarihinin yüzyıllar boyunca devam eden serüveninde insanlar her yeni çağda edindikleri bilgi birikimlerini savaşlara yansıtmışlardır. Dolayısıyla her yeni çağda bilim dünyasında yaşanan gelişmelerle beraber savaşın karakterindeki değişim de tetiklenmiştir. Bu anlamda insanlar her defasında daha etkili, daha fazla caydırıcılığa sahip ya da daha ölümcül silahlarla birbirlerine karşı mücadele etme amacında olmuşlardır. 21. yüzyılda ise, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler savaşın dinamik olan karakterini bir kez daha etkilemiştir. Savaş sahasında geleneksel olarak kullanılan silah ve kapasitenin dışında ekonomik, siber, enformasyon ve propaganda savaş kapasiteleri de en az askeri savaş kapasitesi kadar önem kazanmıştır. Öte yandan savaşlarda devlet dışı aktörler devletlerden daha fazla görünür hale gelmiştir. Ancak yapılan savaşlarda bir tarafın kazanacağı diğer tarafın ise kaybedeceği ve yok olmaya mahkum olacağı şeklinde ortaya çıkan sonuç değişmemiştir. İşte bu sonuç, savaşın var olan doğasının gereği olarak karşımıza çıkmıştır.

Hibrit savaş konsepti de savaşın dinamik olan karakterinin günümüze yansması şeklinde yorumlanabilir. Hibrit savaşlarda konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan ya da düzenli ve düzensiz gibi bileşenleri kategorize etmek daha belirsiz bir hal almıştır. Nitekim günümüzde konvansiyonel olmayan olarak öne sürülen bileşenlerin gelecekte konvansiyonel olarak kabul edilmesinin önünde de hiçbir engel bulunmamaktadır. 21. yüzyılda yapılan savaşlara bakıldığında ise, devletlerin ve devlet dışı aktörlerin sadece askeri savaş kapasitelerine dayanarak birbirlerine karşı mücadele ettiklerini öne sürmek pek mümkün gözükmemektedir. Artık savaşlarda konvansiyonel ya da değil, tüm bileşenler birlikte kullanıldıklarında daha etkili ve belirleyici olmaya başlamıştır.

Devlet dışı silahlı aktör olarak yükselen IŞİD terör örgütü de savaşın dinamik olan karakterinden yararlanmışır. Nitekim IŞİD, hibrit savaş stratejileri kapsamında sadece üzerinde çok durulan askeri kapasitesiyle değil ekonomik, siber, enformasyon ve propaganda savaş kapasiteleriyle mücadele eden hibrit bir tehdit olarak karşımıza çıkmıştır. IŞİD'in yürüttüğü hibrit savaş stratejileri, örgütün hızla gelişmesine ve yükselmesine katkıda bulunmuştur. Bu anlamda IŞİD, askeri kapasitesini kullanarak Irak ve Suriye'de büyük toprak parçalarını kontrolü altına almıştır. Aynı zamanda askeri kapasitesinin yanında önemli bir savaş ekonomisini de yürütmüştür. Ayrıca enformasyon ve propaganda savaş

¹⁷⁵ Cenk Atlı, "IŞİD Üyesi Hacker'ların Siber Savaşa Hazırlanıldığı Ortaya Çıktı", Scroll (2015), <http://www.scroll.com.tr/isid-uyesi-hackerlarin-siber-savasa-hazirlandigi-ortaya-cikti/> (15.02.2019).

kapasitesini etkili bir biçimde kullanmış ve kendine karşı mücadele eden devletleri zor durumda bırakmıştır. IŞİD'in siber saldırı kapasitesi ise, yarattığı etki bakımından sınırlı gibi gözükse de yakın gelecekte terör örgütlerinin siber alanda etkili olabilmek için yeteneklerini geliştirecekleri ve yoğunluklu olarak kullanmayı tercih edecekleri bir tehdit türü olarak karşımıza çıkacaktır. Bu bağlamda IŞİD örneğinden hareketle belirtmek gerekir ki, savaşın değişen karakteri karşı karşıya kalınan tehdidin de karakterinin değişmesine neden olmuştur. Artık devletler kadar devlet dışı aktörler de hedef aldıkları bölgelerde hibrit bir savaş stratejisi yürütecek kapasiteye ulaşmaya başlamışlardır.

KAYNAKLAR

Kitaplar

Ağar, Abdullah, *IŞİD ve Irak*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2015.

Akad, Mehmet Tanju, *Modern Savaşın Temel Kavramları*, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2011.

Chaliand, Gérard, “IŞİD Döneminde Cihatçılık”, *Terörizmin Tarihi: Antikçağdan IŞİD'e*, ed. Gérard Chaliand ve Arnaud Blin, çev. Bülent Tanatar, İstanbul: Nora Kitap, 2016: 592-610.

Clausewitz, Carl Von, *Savaş Üzerine*, çev. Selma Koçak, Doruk Yayınları, 2015.

Cockburn, Patrick, *İslam Devleti'nin Yükselişi: IŞİD ve Yeni Sünni Ayaklanması*, çev. Osman Akınhay, İstanbul: Agora Kitaplığı, 2014.

Deshpande, Vikrant and Mehta, Shibani, “Contextualising Hybrid Warfare”, *Hybrid Warfare: The Changing Character Of Conflict*, ed. Vikrant Deshpande, New Delhi: Pentagon Press, 2018: 25-36.

Güler, Recep Tayyip ve Özdemir, Ömer Behram, “DAEŞ: Ortaya Çıkışı, Yükselişi ve Çöküşü”, *Ortadoğu'da Devlet Dışı Silahlı Aktörler: Terör Örgütleri, Milisler, Vekil Güçler*, ed. Murat Yeşiltaş ve Burhanettin Duran, İstanbul: SETA Kitapları, 2018: 463-494.

Luizard, Pierre-Jean, *IŞİD Tuzağı*, çev. Yasemin Özden Charles, İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2016.

Sun Zi, *Savaş Sanatı: Modern Muharebe Kavramlarıyla Yeni Bir Bakış*, çev. Bülent Okay, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayın Dağıtım, 2017.

Toptaş, Ergüder, *21.Yüzyılda Savaş*, Ankara: Kripto Kitaplar, 2009.

Toptaş, Ergüder, *Gerilla, Kontrgerilla Savaşı: Temel Strateji ve Teknikler*, Ankara: Kripto Kitaplar, 2015.

Weiss, Michael ve Hassan, Hassan, *IŞİD: Terör Ordusunun İçyüzü*, çev. Emine Arzu Kayhan, İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2016.

Makaleler

Balkan, Serkan, “*DEAŞ’ın İHA Stratejisi: Teknoloji Ve Yenilikçi Terörizmin Yükselişi*”, İstanbul: SETA Yayınları 84, 2017.

Beccaro, Andrea, “*Modern Irregular Warfare: The ISIS Case Study*”, Small Wars & Insurgencies, Vol.29, No.2 (2018): 207-228.

Cancian, Matthew F., “*Tactics, Techniques, and Procedures of the Islamic State*”, Military Review (2017): 52-61.

Celso, Anthony, “*Superpower Hybrid Warfare in Syria*”, The Marine Corps gazette, Vol.9 No.2, (2019): 92-116.

Dalton, Melissa G., “*How Iran’s hybrid-war tactics help and hurt it*”, Bulletin Of The Atomic Scientists, Vol.73, No.5 (2017): 312–315.

Göksun, Yenal ve Salihi, Emin, “*DEAŞ’ın Medya Stratejisi*”, İstanbul: SETA Yayınları 98, 2018.

Gray, Colin S., “*Irregular Warfare One Nature, Many Characters*”, Strategic Studies Quarterly, Air University (U.S.). Press, V.1 No.2, (2007): 35-57.

Korkmaz, Sertaç Canalp, “*Terörün Propagandası: DAEŞ Terör Örgütü ve Konstantiniyye Dergisi*”, ORSAM, Rapor No: 204 (2016).

Lanz, Mattie, “*İŞİD ve Bir Baskı Aracı Olarak Su*”, Ortadoğu Analiz, Cilt: 7, Sayı: 66 (Ocak-Şubat): 70-71.

Rusnáková, Soňa, “*Russian New Art of Hybrid Warfare in Ukraine*”, Slovak Journal of Political Sciences, Vol.17, No. 3 – 4, (2017): 343-380.

Sandıklı, Atilla, “*Terörün Geldiği Yeni Boyut: İŞİD Örneği*”, BİLGESAM, Rapor No: 67 (2015).

Yalçınkaya, Haldun, “*İŞİD’in Yabancı Savaşçıları ve Yarattığı Tehdit: Türkiye’nin Tecrübesi (2014-2016)*”, ORSAM, Rapor No: 210 (2017).

İnternet Kaynakları

Atlı, Cenk, “*İŞİD Üyesi Hacker’ların Siber Savaşa Hazırlandığı Ortaya Çıktı*”, Scroll (2015), <http://www.scroll.com.tr/isid-uyesi-hackerlarin-siber-savasa-hazirlandigi-ortaya-cikti/> (15.02.2019).

Ayalp, Gökhan, “*İŞİD’in 1.5 milyar \$’lık yağma ekonomisi*”, Milliyet (2015), <http://www.milliyet.com.tr/isid-in-1-5-milyar-lik-yagma/dunya/detay/2143054/default.htm> (12.02.2019).

Balkan, Arif, “*İŞİD’den sağlık kurumlarına ‘siber’ saldırı*”, Habertürk (2015), <https://www.haberturk.com/dunya/haber/1110004-isidden-saglik-kurumlarina-siber-saldiri> (15.02.2019).

- BBC, “ABD'nin Ohio eyaletinde IŞİD mesajlı siber saldırı”, 2017, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40402691> (15.02.2019).
- BBC, “Fransız yayın kuruluşu TV5 Monde'a siber IŞİD saldırısı”, 2015, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/04/150409_fransa_siber_saldiri (15.02.2019).
- BBC, “IŞİD: Milyar dolarlık ekonomi”, 2015, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151211_isid_ekonomi_gch (12.02.2019).
- BBC, “IŞİD'in yeni propaganda aracı: Çizgi filmler”, 2017, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39888529> (11.02.2019).
- BBC, “IŞİD'in yıllık petrol geliri 500 milyon dolar”, 2015, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151014_ft_isid_petrol (12.02.2019).
- BBC, “Reuters: IŞİD 'savaş ganimetleri' için bakanlık kurmuş”, 2015, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151228_isid_ganimet_bakanligi (12.02.2019).
- Bindner, Laurence and Poirot, Gabriel, ‘*ISIS Financing 2015*’, Center for the Analysis of Terrorism, (2016). <https://cat-int.org/wp-content/uploads/2016/06/ISIS-Financing-2015-Report.pdf> (14.02.2019).
- Bingöl, Oktay ve Varlık, Ali Bilgin, ‘*IŞİD'e Karşı Olası Operasyonun Boyutları: Stratejiler, Riskler, Öneriler*’, Merkez Strateji Enstitüsü, Rapor-002, (2014). https://www.academia.edu/8399948/Merkez_Strateji_Enstit%C3%BCs%C3%BC_I%C5%9E%C4%B0D_Raporu (02.01.2019).
- Brisard, Jean-Charles and Martinez, Damien, ‘*Islamic State: The Economy-Based Terrorist Funding*’, Thomson Reuters Accelus (2014). http://cat-int.org/wp-content/uploads/2016/06/White-Paper-IS-Funding_Final.pdf (12.02.2019).
- CNN Türk, “IŞİD CENTCOM'u hackledi!”, 2015, <https://www.cnnturk.com/haber/dunya/isid-centcomu-hackledi> (15.02.2019).
- CNN Türk, “Siber saldırının faili "Siber Halifelik", 2015, <https://www.cnnturk.com/video/dunya/siber-saldirinin-faili-siber-halifelik> (15.02.2019).
- Conflict Armament Research, ‘*Dispatch From The Field Islamic State Weapons in Iraq And Syria: Analysis of weapons and ammunition captured from Islamic State forces in Iraq and Syria*’, (2014), <http://www.conflictarm.com/dispatches/islamic-state-weapons-in-iraq-and-syria/> (21.02.2019).
- Conflict Armament Research, ‘*Weapons of the Islamic State: A three-year investigation in Iraq and Syria*’, (2017), <http://www.conflictarm.com/reports/weapons-of-the-islamic-state/> (21.02.2019).
- Fars Haber Ajansı, “Eski Baasçılar, IŞİD'in baş ortakları”, 2016, <http://tr.farsnews.com/politics/news/13941118000642> (13.02.2019).

Gerasimov, Valery, ‘*The Value of Science Is in the Foresight New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations*’, Originally published in Military-Industrial Kurier (2013), trans. Robert Coalson, Military Review, (2016):23-29. https://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20160228_art008.pdf (18.01.2019).

Global Strategies, ‘*Hybrid Warfare in the Middle East*’, (2017). <http://www.lse.ac.uk/ideas/Assets/Documents/reports/LSE-IDEAS-Hybrid-Warfare-in-the-Middle-East.pdf> (15.01.2019).

Güner, Reyhan, ‘İŞİD’in Siber Halifesi Cüneyt Hüseyin’, Siber Bülten (2015), <https://siberbulten.com/makale-analiz/isisdin-siber-halifesi-cuneyt-huseyin/> (15.02.2019).

HaberRus, ‘Rusya: İŞİD Afganistan eroin ticaretinden 1 milyar dolar kazandı’, 2015, <https://haberrus.com/headline/2015/03/06/rusya-isis-afganistan-eroin-ticaretinden-1-milyar-dolar-kazandi.html> (12.02.2019).

Habertürk, ‘İŞİD sonunda bunu da yaptı!’, 2014, <https://www.haberturk.com/dunya/haber/1003476-isis-sonunda-bunu-da-yapti#> (11.02.2019).

Hendawi, Hamza; Abdul-Zahra, Qassim and Mroue, Bassem, ‘*ISIS has special forces*’, Business Insider, From Associated Press, (2015), <https://www.businessinsider.com/isis-has-special-forces-2015-7> (04.01.2019).

Hoffman, Frank G. and Mattis, James N., ‘*Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars*’, Proceedings, Vol. 132/11/1,233 (2005). <http://milnewstbay.pbworks.com/f/MattisFourBlockWarUSNINov2005.pdf> (15.01.2019).

Hoffman, Frank G., ‘*Conflict in The 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*’, Potomac Institute for Policy Studies, (2007). http://www.potomacinstitute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf (15.01.2019).

Hoffman, Frank G., ‘*Hybrid Warfare and Challenges*’, Joint Forces Quarterly, Issue 52, (2009): 34–39. <https://smallwarsjournal.com/documents/jfqhoffman.pdf> (15.01.2019).

Jasper, Scott and Moreland, Scott, ‘*ISIS: An Adaptive Hybrid Threat in Transition*’, Small Wars Journal, <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/isis-an-adaptive-hybrid-threat-in-transition> (18.01.2019).

Jost, Patrick M. and Sandhu, Harjit Singh, ‘*The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering*’, Interpol General Secretariat, Lyon, (2000). <https://www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/documents/fincen-hawala-rpt.pdf> (14.02.2019).

Kalaycı, Rıdvan ve Gürler, Recep Tayyip, “*Irak 2014*”, Ortadoğu Yıllığı (2014). http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/56701/28808/3._hafta_zorunlu_okuma-%C4%B1rak-2014-r%C4%B1dvan-kalayc%C4%B1-recep-tayyip-g%C3%BCrler.pdf (02.01.2019).

Karar , “İŞİD'den 'Call of Duty' taktiği!”, 2015, <https://www.karar.com/dunya-haberleri/isidden-call-of-duty-taktigi#> (11.02.2019).

Karar, “Rusya açıkladı: İŞİD militanı sayısı 80 bine yaklaştı”, 2015, <https://www.karar.com/dunya-haberleri/rusya-acikladi-isid-militani-sayisi-80-bine-yaklasti-52974#> (04.01.2019).

Korybko, Andrew and Acedo, Enrique R., “*Hybrid Wars And Geopolitics*”, Geopolitika, (2017). <https://www.geopolitica.ru/en/article/hybrid-wars-and-geopolitics> (18.01.2019).

Korybko, Andrew, “*Hybrid Wars. Testing the Theory – Syria & Ukraine (Part 2)*”, The Greenville Post, <https://www.greenvillepost.com/2016/04/02/%E2%80%A2-hybrid-wars-testing-the-theory-syria-ukraine-part> (18.01.2019).

Korybko, Andrew, “*Venezuela: The Indirect Adaptive Approach To Regime Change*”, Eurasia Future (2019), <https://eurasiafuture.com/2019/01/24/venezuela-the-indirect-adaptive-approach-to-regime-change/> (18.01.2019).

Korybko, Andrew, *Hybrid Wars: The Indirect Adaptive Approach to Regime Change*, Moscow: Project of the Institute for Strategic Studies and Predictions PFUR, 2015. <https://orientalreview.org/wp-content/uploads/2015/08/AK-Hybrid-Wars-updated.pdf> (18.01.2019).

Lewis, Jessica D., “*Al Qaeda in Iraq Resurgent: The Breaking the Walls Campaign*”, Part I, Middle East Security Report 14. http://www.understandingwar.org/sites/default/files/AQI-Resurgent-10Sept_0.pdf (18.01.2019).

Lewis, Jessica D., “*The Islamic State: A Counter-Strategy for A Counter-State*”, Middle East Security Report 21. <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Lewis-Center%20of%20gravity.pdf> (08.04.2019).

Mosendz, Polly, “*Newsweek Twitter Account Hacked By Group Claiming ISIS Affiliation*”, Newsweek (2015), <https://www.newsweek.com/newsweek-twitter-account-hacked-isis-affiliated-group-305897> (15.02.2019).

Myers, Russell, “*Jihadist hackers targeting celebrity and business bank accounts to fund Islamic State terror campaign*”, The Mirror (2014), <https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/jihadist-hackers-targeting-celebrity-business-4057294> (15.02.2019).

Nance, Malcolm W., ‘‘ISIS Forces That Now Control Ramadi Are Ex-Baathist Saddam Loyalists’’, The Intercept, (2015), <https://theintercept.com/2015/06/03/isis-forces-exbaathist-saddam-loyalists/> (02.01.2019).

Nilsson, Niklas, ‘‘Russian Hybrid Tactics in Georgia’’, Silk Road Paper, (2018). <http://isdpeu/content/uploads/2018/01/Russian-Hybrid-Tactics-in-Georgia.pdf> (18.01.2019).

Sakoğlu, Furkan, ‘‘İŞİD, propaganda videosunda Modern Warfare 3 görüntüsü kullandı’’, Merlin'in Kazanı (2016), <https://www.merlininkazani.com/isid-propaganda-videosunda-modern-warfare-3-goruntusu-kullandi-haber-88013> (11.02.2019).

Sciutto, Jim; Crawford, Jamie and Carter, Chelsea J., ‘‘ISIS can 'muster' between 20,000 and 31,500 fighters, CIA says’’, CNN (2014), <https://edition.cnn.com/2014/09/11/world/meast/isis-syria-iraq/index.html> (02.01.2019).

Tesnim Haber Ajansı, ‘‘İŞİD İnsan Kaçakçılığı Yoluyla Gelir Yetersizliğini Telafi Etmeye Çalışıyor’’, 2017, <https://www.tasnimnews.com/tr/news/2017/02/01/1314782/%C4%B1%C5%9Fid-insan-ka%C3%A7ak%C3%A7%C4%B1%C4%B1%C4%9F%C4%B1-yoluyla-gelir-yetersizli%C4%9Fini-telafi-etmeye-%C3%A7al%C4%B1%C5%9F%C4%B1yor> (12.02.2019).

TRADOC G-2 ACE Threats Integration, ‘‘Threat Tactics Report: Islamic State of Iraq and the Levant’’, (2016). <https://www.documentcloud.org/documents/3212693-Threat-Tactics-Report-Islamic-State-of-Iraq-and.html> (12.03.2019).

TRADOC G-2 Intelligence Support Activity (TRISA) and Complex Operational Environment and Threat Integration Directorate (CTID), ‘‘Threat Tactics Report: Islamic State of Iraq and the Levant’’, (2014).

Wilson, Jeremy; Bender, Jeremy and Rosen, Armin, ‘‘These are the weapons Islamic State fighters are using to terrify the Middle East’’, Business Insider, (2016), <https://www.businessinsider.com/isis-military-equipment-arsenal-2016/?r=UK/#t-55-tanks-1> (21.02.2019).

Zenko, Micah, ‘‘Bitcoin for Bombs’’, The Council on Foreign Relations (2017), <https://www.cfr.org/blog/bitcoin-bombs> (12.02.2019).

Aegean Disputes Between Turkey and Greece: Turkish and Greek Claims and Motivations in the Framework of Legal and Political Perspectives

Yusuf AVAR , Yu Chou LIN**

Abstract

There are numerous issues between Greece and Turkey yet the Cyprus and Aegean issues are the most important cases between the two countries. Aegean Sea, a semi-enclosed sea with about 1800 islands, is the longest border between Turkey and Greece. Primary issues of the Aegean disputes are continental shelf, territorial water, the air space, demilitarized status of the eastern Aegean islands, and islets and rocks. A set of interconnected controversies resulted in the Aegean Sea conflicts between Turkey and Greece. The Aegean Sea disputes are extremely complicated and solutions are difficult to reach by both countries because of the sui generis nature of the Aegean Sea structure, and Turkish and Greece different legal perspectives on the same issues in terms of treaty interpretation or international maritime law. In light of nationalism of the both countries and different interpretation of international law, the solutions for the Aegean dispute were stagnant without any progress; nevertheless, for the sake of peace and stability of the Aegean Sea, Turkey and Greece should reach a mutually acceptable solution as soon as possible for the purpose of terminating the current antagonistic situation. The study has shed light on Aegean disputes, the ongoing crisis which occurred many contradictions between Turkey and Greece, and their claims and motivations are explained comprehensively and evaluated in objective way. And it aimed to offer a comprehensive image of the Aegean dispute not just with the legal perspectives but also with the political objectives as well. According to findings, Turkey attempted to seek a solution based on a bilateral re-negotiation with Greece; on the contrary, Greece determined to have recourse to the International Court of Justice (ICJ).

Key words: *Aegean Disputes, Continental Shelf, Territorial Sea/Water, The Air Space, Disputed Islands and Rocks*

Türkiye ve Yunanistan Arasında Olan Ege Sorunu: Hukuki Ve Siyasi Çerçeveden Türklerin Ve Yunanlıların Motivasyonları ve İddiaları

Öz

Türkiye ve Yunanistan arasında birçok sorun var olmasına rağmen taraflar arasındaki en önemli sorunlar Kıbrıs Sorunu ve Ege sorunudur. Ege Denizi yarı-kapalı deniz özelliği ve yaklaşık 1800 adasıyla Türkiye ve Yunanistan arasında en uzun sınırı oluşturuyor. Ege Denizi'nde temel sorunları: kıta sahanlığı, kara suları, hava sahası, Doğu Ege Adaları'nın silahsızlandırılmış statüsü ve adacıklar ve kayalar sorunlarıdır. Birbirine bağlı bir dizi tartışmalar, Türkiye ve Yunanistan arasında Ege Denizi ihtilaflarına yol açtı. Ege Denizi'nin sui generis yapısından ve aynı anlaşmaların ve uluslararası deniz hukukunun hukuki çerçeveden Türkler ve Yunanlılar tarafından farklı yorumlanmasından dolayı Ege sorunu oldukça karmaşıktır ve aynı zamanda iki ülke içinde çözüme ulaşmak zordur. İki ülkenin

*Master Student at Marmara University, European Union Politics and International Relations, yusufavar9@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8507-9579>.

*Master Student at Marmara University, European Union Politics and International Relations, yuchoulintr@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2611-3225>.

milliyetçiliğinden ve uluslararası hukukun farklı yorumlanmasından dolayı Ege soru herhangi bir gelişme olmadan durağan bir şekilde devam ediyor. Ege Denizi'nin istikrarı ve var olan düşmanlığın ortadan kalkması için en kısa zamanda Türkiye ve Yunanistan karşılıklı olarak kabul edilebilir bir çözüme ulaşmalıdırlar. Bu araştırma, Türkiye ve Yunanistan arasında devam eden ve birçok karşıtlar içeren Ege sorununa ışık tutuyor ve tarafların iddiaları ve motivasyonları detaylıca açıklayıp objektif bir şekilde değerlendiriyor. Çalışmada Ege sorunu ile ilgili sadece hukuki iddiaları değil aynı zamanda politik iddiaları da içeren genel bir portre sunmayı amaçlıyor. Bulgulara göre, Türkiye iki ülke içinde gelecekteki faydaları kaybetmeyi önlemek için Yunanistan ile ikili yeniden müzakereci bir temele dayanan çözüm bulmaya çalışıyor ise de Yunanistan sorunu Uluslararası Adalet Divanına taşımayı istiyor.

Anahtar Kelimeler: Ege Sorunu, Kıta Sahaneliği, Kara Denizi/Suları, Hava Sahası, Tartışmalı Adalar, Adacıklar ve Kayalar.

1. Introduction

Turkey and Greece are two adjacent countries, living with each other about centuries. Yet, the relation between Turkey and Greece can be considered as 'rivalries' or 'competitors'. Both countries are the members of the North Atlantic Treaty Organization (NATO); in addition, both countries simultaneously expected to be a member of the EU. However, Greece luckily joined the EU in 1981, but the negotiation of Turkey's accession is still ongoing on the road of thorns.

In the disputes between Turkey and Greece, the Aegean Sea disputes are the most problematic, which occurred the abundant contradictions between the countries¹⁷⁶. This study analyzes the Aegean Sea disputes in terms of the continental shelf, territorial sea/water, the air space, demilitarized status of the eastern Aegean islands, disputed islands and islets and rocks. The Aegean Sea disputes are sophisticated legal and political questions for academic or governments because of its *sui generis* nature as well as Turkish and Greece various arguments. Turkey attempted to seek a solution based on a bilateral re-negotiation with Greece; on the other hand, Greece determined to have recourse to the International Court of Justice (ICJ). Solutions for the Aegean Sea disputes have not been settled yet because of nationalism, antagonism, and mistrust between the parties. In order to sustain a regional peace and security, both countries should improve their relations and reach a consensus peacefully.

According to the documents provided by the Turkish Foreign Ministry, the Aegean Sea is a common sea between both countries. Both countries should respect each other rights

¹⁷⁶Murat M. Erdoğan, Hüseyin Bağcı and Seda F. Kundakçı, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanaklarında Türk - Yunan İlişkileri ve Avrupalılaşıma: 1994-2006* (Ankara: TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, 129, TBMM Basımevi, 2008), 83.

protected by international law so as to secure each vital interest. Therefore, the right of freedom of navigation at the high seas and air space should be intact and any acquisition of new maritime areas thus should be based on the fair, mutual and equitable consents¹⁷⁷.

In this research, the main question is that if Turkey agrees to bring the Aegean issue to the International Court of Justice in accordance with the conclusions of December 1999 Helsinki Summit, it may lose the case against Greece. Our conjecture is that Turkey should persist on the instrument of the bilateral re-negotiation so as to resolve the Aegean Sea disputes; otherwise Turkey will lose the case before the ICJ wholly or partly. The issues, concerning the continental shelf, the extension of territorial sea of the islands, the air space, the disputed islands, islets and rocks concerning their status and the demilitarized obligation will be addressed by turns.

The main aim of this study is to explain clearly Aegean disputes in detail and to fill the vacuum of the academic filed on the basis of legal and political perspectives of Turkey and Greece on Aegean disputes. The hypothesis of the study is that Turkey should persist on the instrument of the bilateral re-negotiation in order to resolve the Aegean Sea disputes; otherwise if the case will be uploaded to the ICJ, Turkey will lose the case before the ICJ wholly or partly. In order to form a comprehensive image, there search is conducted a literature review of the primary sources, such as: speeches, international agreements and foreign policy concepts, and secondary sources such as books and articles.

2. Aegean Disputes

In this section, above-mentioned issues of the Aegean Sea disputes will be underlined. As for the nature of it, the Aegean Sea, a semi-enclosed sea with about 1800 islands, is the longest border between Turkey and Greece. A set of interconnected controversies resulted in the Aegean Sea conflicts between Turkey and Greece. This had posed a great repercussion on the Turkish-Greek relations since 1970s¹⁷⁸ with respect to the continental shelf, the extension of territorial sea of the islands, the air space, the disputed islands, islets and rocks concerning their status and the demilitarized obligation and these issues will be discussed in sequence.

¹⁷⁷T.C. Dış İşleri Bakanlığı, "Turkey's Perception of the Aegean Sea", http://www.mfa.gov.tr/turkey_s-perception-of-the-aegean-sea.en.mfa (12.05.2018).

¹⁷⁸Petros Siousiouras and Georgios Chrysochou, "The Aegean Dispute in the Context of Contemporary Judicial Decisions on Maritime Delimitation", *Laws* 2 (2014), 13.

2.1. Continental Shelf

The dispute of the continental shelf arose on account of Greek and Turkish geophysical explorations to search for oil during the 1963-72. To begin with, the Greek had operated the extraction of oil reserves in 1968. In response to the Greek, Turkey awarded mineral exploration to the Turkish State Petroleum Company Turkey (Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, TPOA) licenses in the Eastern Aegean in regard to natural prolongation continental shelf. Consequently, Greece strikingly condemned Turkish decision and protested against it; on the other hand, Turkey disregarded the Greek objections.

Greece claimed that each island generates the continental shelves in accordance with the 1958 United Nations Convention on the Continental Shelf and the U.N. Convention on the Law of the Sea (UNCLOS). However, Turkey counter-claimed that she is not part of the Convention, thereby there is not legally binding to Turkey herself¹⁷⁹. Accordingly, Turkey expected to resolve it based on bilateral re-negotiations instead of referring the case to the ICJ¹⁸⁰.

Based on Turkish position, the question of the continental shelf shall not be submitted to the ICJ in conformity with the Security Council decision so that it urged both parties to resume direct negotiations with each other immediately. In addition, the ICJ had rejected the Greek claims of right to continental shelf in 1978. Moreover, the both parties signed Bern agreement in 1976 that both parties should reach a delimitation of the continental shelf by negotiations. Nevertheless, Greece abruptly suspended the negotiating process with Turkey in 1981 and started seismic and related activities to launch the drilling operations in the disputed areas of the Aegean continental shelf so as to led to the crisis of 1987¹⁸¹.

According to Article 77 of the UNCLOS, the coastal states have sovereign rights of exploration and exploitation of its continental shelf, which mostly refers that the coastal state can drill for oil and natural gas in practice. Therefore, it is an inherited right for Greece to operate exploration and exploitation of its continental shelf located in the Eastern Aegean Sea. Furthermore, the UNCLOS is a reflection of customary international law that even the non-signing state, Turkey, should be binding on it. Moreover, based on the equidistance principle

¹⁷⁹Carol Migdalovitz, "Greece and Turkey: Aegean Issues--Background and Recent Developments", Congressional Research Service, Library of Congress (1997), 5.

¹⁸⁰Ertuğrul Güven, "Türk-Yunan Uzlaşmazlığında Ege Sorununun Aşılması", *21. Yüzyıl* (2010): 68-69.

¹⁸¹T.C. Dış İşleri Bakanlığı, "Background Note on Aegean Disputes", <http://www.mfa.gov.tr/background-note-on-aegean-disputes.en.mfa> (11.05.2018).

recognized by the ICJ in the 1969 *North Sea Continental Shelf Case*, the median line should be defined between the Greek islands and the Turkish mainland.

By contrast, Turkey contended the four important justifications in response to Greece: (1) the need for an agreement for delimitation, (2) the importance of natural prolongation, (3) the principle of equity; and (4) the legal and political balance to be preserved in the Aegean disputes¹⁸² According to Siousiouras and Chrysochou, the current Turkish position comprised this agenda as follows:

“I. The dispute according to the Turkish view concerns continental shelf areas beyond the 6 mile territorial sea in the Aegean.

II. Turkey claims to stand ready to engage in a dialogue with Greece aiming to achieve an equitable settlement to the best interest of both countries.

III. Turkey highlights the arguably ‘binding’ character of the Bern Agreement on November 11, 1976 with Greece, where the parties decided to hold negotiations with a view to reaching an agreement on the delimitation of the Continental Shelf. Under the terms of this Agreement, the two governments have, *inter alia*, assumed the obligation to refrain from any initiative or act concerning the Aegean Continental Shelf.

IV. Furthermore, despite her denial of the ICJ jurisdiction in 1976, Turkey claims to positively examine the solution of the ICJ, by invoking its decision taken in 1982 in the Tunisia-Libya case, stating that ‘delimitation is to be effected by agreement in accordance with equitable principles and taking into account all relevant circumstances¹⁸³’.

2.2. Territorial Sea

Territorial water is the key water for a State in terms of economic interest and security. Instead of six nautical miles, Greece reserves right to express a 12 nautical-mile limit and codified this right. In 1995, Greek Parliament ratified the U.N. Convention on the Law of the Sea (UNCLOS III), which support the idea of that states have the right to a territorial sea up to 12 nautical miles. In response, Turkey refuted the Greek proclamation and may take any

¹⁸²Nevin Aslı Toppare, “A Legal Approach to the Greek Turkish Continental Shelf Dispute at the Aegean Sea” (Master Thesis, Bilkent University, 2006), 63-64.

¹⁸³Petros Siousiouras and Georgios Chrysochou, “The Aegean Dispute in the Context of Contemporary Judicial Decisions on Maritime Delimitation”, 15.

necessary measures, including military presence (Causus belli: causing war), if Greece exercises its right¹⁸⁴.

According to the international practice, it is common for States to claim twelve-mile zone for her territorial sea. Also, Turkey in the area of the Black Sea had exercised this practice, which implied that Turkey has recognized the practice of twelve-mile zone of territorial sea water. However, Turkey argued that after the Greek extension to the 12 nautical-mile limit would adequately change the territorial sea to 71.5 percent to Greece, 8.8 percent to Turkey and remaining 19.7 percent as high seas¹⁸⁵. Turkey cannot accept it because it would rather deprive Turkish vital interests of the Aegean Sea. Turks fear that Aegean would turn to a “Greek lake” that Turkish ships would be obliged to pass Greek waters¹⁸⁶. Furthermore, they asserted that Turkish Anatolian Coast would be isolated, and it could directly affect the Turkish economy, security and scientific interests¹⁸⁷. However, the Turkish concerns would be without merits that under international law, States have to allow the ‘innocent passage’ of ships through their territorial waters if the purpose of passage is not prejudicial to the peace, good order or security of the coastal state in accordance with Article 17 of the UNCLOS and the CIL recognized by the ICJ. In the present situation, despite the extension of 12 mile may include most of Aegean Sea for Greece, it will not damage the Turkish right to passage.

2.3. The Air Space

International airspace over the high seas is not under the any states. According to the Article 1 and 2 of the 1944 Chicago Convention on civil aviation, the breadth of national airspace has to correspond to the breadth of territorial sea. Persistent abuse of ‘Flight Information Region (FIR)’ is a main conflict on the Aegean airspace¹⁸⁸.

The main airspace issues on the Aegean airspace are extension of Greek airspace, Air Traffic Services problems and responsibility of the sharing NATO Air Defence¹⁸⁹. Turkey believed that the air space control regime makes the disadvantage to them in the case of an attack from air. As a result, Turkey at fourth August of 1974 unilaterally issued NOTAM 714.

¹⁸⁴Stergios Arapoglou, “Dispute in the Aegean Sea the Imia/Kardak Crisis”, (Thesis, Air University, 2002), 7-8.

¹⁸⁵T.C. Dış İşleri Bakanlığı, “Background Note on Aegean Disputes”, (11.05.2018).

¹⁸⁶Stergios Arapoglou, “Dispute in the Aegean Sea the Imia/Kardak Crisis”, 7-8.

¹⁸⁷Stephen Mann, “The Greek-Turkish Dispute in the Aegean Sea: Its Ramifications for Nato and the Prospects for Resolution”, (Thesis, Naval Post Graduate School, 2001), 21.

¹⁸⁸T.C. Dış İşleri Bakanlığı, “Background Note on Aegean Disputes”, (11.05.2018).

¹⁸⁹Gökay Bulut, “Ege Hava Sahası Sorunları, Çözülmüş Olanlar ve Sorunların Geleceği”, *Güvenlik Stratejileri* 8, sy.16 (2008),116.

This NOTAM required “all aircraft approaching Turkish airspace to report their position and flight plan on reaching the Aegean median line, which lay considerably to the West of the FIR line...” Greece argued that this was against International Civil Aviation Organization (ICAO) regulations and retaliated by issuing, NOTAM 1157, which expressed the Aegean airspace unsafe due to conflicting control orders but in the end these NOTAM’s were withdrawn in 1980¹⁹⁰.

Secondly, Greece declared a 10 nautical mile national airspace over territorial waters of 6 nautical miles and furthermore Greece request that Turkey submit flight plans for her military aircraft. These two claims were unacceptable by Turkey¹⁹¹. Turkey feels that the FIR boundary is so close to her land border, and in particular for security issues and purposes, desires a system giving balanced control as well as sufficient mutual early warning of military operations¹⁹².

2.4. Disputed Islands And Islets And Rocks

There are approximately 2.400 islands in the Aegean Sea and most of them are in dispute. There are many small islets and rocks in the Aegean which their ownership is not determined by international treaties. Another issue of the islands and rocks is resulted from their different interpretation of the treaties in light of the ambiguous language embedded in the governing treaties¹⁹³. Human habitation and economic life are not available on the most of them. Greece has tried to change their status by opening some of that geographical characteristic to artificial settlement. Turkey regards this Greek policy as another attempt to establish ‘fait accomplis’ with a view to close-off the Aegean Sea as a Greek lake¹⁹⁴. In this section, these will be discussed into three parts concerning the delimitation of the islands of the Eastern Aegean Sea and the Kardak rocks, and finally the Greek demilitarized obligation by turns.

a) The delimitation of the islands of the Eastern Aegean Sea

In the beginning, Greece alleged that the Strait Region Islands and the Saruhan Islands, except for the islands of *Gökçeada*, *Bozcaada* and *Tavşan* Islands and those were mentioned in Article 15 of the Lausanne Peace Treaty, belong to Greece. Moreover, based on Article 12 (3),

¹⁹⁰T.C. Dış İşleri Bakanlığı, “Background Note on Aegean Disputes”, (11.05.2018).

¹⁹¹Stephen Mann, “The Greek-Turkish Dispute in the Aegean Sea: Its Ramifications for Nato and the Prospects for Resolution”, 22-23.

¹⁹²Stergios Arapoglou, “Dispute in the Aegean Sea the Imia/Kardak Crisis”, 12.

¹⁹³Ufuk Alkan, “Legal and Political Aspects of the Aegean Dispute and Its Implications for Turkey’s Relations with Greece and the European Union”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler* 29, sy.4 (2015), 710.

¹⁹⁴T.C. Dış İşleri Bakanlığı, “Background Note on Aegean Disputes”, (11.05.2018).

it articulated that the islands situated at less than three miles from the Asiatic coast remain under Turkish sovereignty. Namely, Greece has sovereignty over the islands that are *beyond* three miles from the said coast except for the islands of the three and the islands *within* three miles belonged to Turkey. However, Turkey repudiated the Greek interpretation of Article 12 of the said treaty because the islands that were not mentioned in the treaty should remain question and wait until the mutual negotiations.

In response to the Turkish contention, Greek argued that the function of Article 15 of the Lausanne Peace Treaty is merely to enumerate the exemplar in the treaty. Accordingly, if the islands without mentioned in the treaty would be based on the general rule of Article 12 that the islands *beyond* three miles are belonged to Greek. Therefore, Greek argument is based on the contextual treaty interpretation in relations with Article 12 and 15 of the Treaty of Lausanne in consistent with Article 31 of the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties (VCLT).

b) The delimitation of the Kardak rocks (Imia Rocks)

Even Kardak islets are relatively small islets and at first seemed as they have great importance, this dispute need to be negotiated in good faith between Turkey and Greece. Additionally, Kardak islets have a strategic importance given that they are situated around four miles off the coast of Turkey and close to other Greek territory¹⁹⁵.

Sovereignty issue on the Aegean islets sprang up on 25 December 1995 when Turkish freighter, 'FigenAkat' ran aground on Kardak/Imia, a rocky islets, which is located around 5.5 miles from the Greek islands of Kalymnos and 3.8 miles off the Anatolian coast of Turkey. The ship captain radioed for help but rejected to be towed by a Greek tug, claimed that he was aground on Turkish territory and expecting help from Turkey¹⁹⁶. On 29 January 1996, brought one of its army group to the eastern Kardak and raised its flag to the eastern and western Kardak and also air forces started to flied over these rocks. Turkey declared a nota to the Greece, but Greece replied that we are not going to put down our flag and continue as Kardak even not will be a subject of negotiation. Followed this event Turkish Underwater Attacks and Turkish Defense Teams (SAT ve SAS) went to the western Kardak and replaced Turkish flag to the Greek flag. With the mediation of USA, both parties pulled back their armies from the

¹⁹⁵Emily A. Georgiades, "The Imia Islets: A Beginning to the Maritime Delimitation of the Aegean Sea Dispute", *Ocean and Coastal Law* 17, no. 1 (2011), 125.

¹⁹⁶Stergios Arapoglou, "Dispute in the Aegean Sea the Imia/Kardak Crisis", 15.

Kardak¹⁹⁷.

In the matter of the law, Turkey claimed that the Kardak rocks were not belonged to Greece based on two main reasons; firstly, the document regarding the delimitation of Kardak rocks made by Turkey and Italy was not ratified by the Turkish General National Assembly. The ratification has been regarded as an essential element for the binding treaties; thereby treaties without domestically parliamentary ratification generally would be regarded as non-binding documents. In the 1952 *Ambatielos* case¹⁹⁸ rendered by the ICJ, when a treaty provides for ratification, the practice of ratification is an ‘*indispensable*’ condition for bringing into operation. In the present circumstance, Article 7 of the said document explicitly laid down the ratification is necessary and need to be exchanged at Roma. Therefore, the document has no binding force towards Turkey. Secondly, the said document was not registered by the League of Nations, and hence the unregistered documents are considered to be null and void. However, the arguments made by Turkish are questionable. Firstly, according to Article 11 and 12 of the VCLT, even if the said document between Turkey and Italy concerning the Kardak rocks had not been ratified by Turkish parliamentary, and a mere signature by the representatives can be sufficient. Moreover, since the main agreement on 4 January 1932 had been signed and ratified by Turkey, the annexed document as for Kardak rocks was automatically binding to Turkey. Secondly, Article 18 of the Covenant of the League of Nation should be replaced by Article 102 of the UN Charter according to the doctrine of *lex posterior derogat legi priori*, namely, when there is a conflict between two legal sources, a later law prevails an earlier. In this sense, the registration of treaties is not necessary since it is not the main element of the binding treaty as well as the ICJ in the case of *Qatar v. Bahrain*¹⁹⁹ and *Corfu Channel* has recognized this notion²⁰⁰.

c) The Greek demilitarized obligation on the eastern Aegean islands

The 1923 Treaty of Lausanne mandated the demilitarization of several islands which have been given to Greece in eastern Aegean Based on Treaty of Paris in 1947, Italy ceded the

¹⁹⁷Cüneyt Yenigün, “Ege’de Baris Yolunda Donmus Sorunlar”, *Dünya Çalışmaları* (2010), 717.

¹⁹⁸The *Ambatielos* Case (Greece v. United Kingdom) Preliminary Objection judgment of July 1952 I.C.J., http://legal.un.org/riaa/cases/vol_XII/83-153_Ambatielos.pdf (02.06.2018).

¹⁹⁹Case Concerning Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (*Qatar v. Bahrain*) Jurisdiction and Admissibility Judgment Of 1 July 1994 I.C.J., <https://www.icj-cij.org/files/case-related/87/087-19940701-JUD-01-00-EN.pdf> (03.06.2018).

²⁰⁰The *Corfu Channel* Case (Preliminary Objection) Judgment of March 25th, 1948 I.C.J., <https://www.icj-cij.org/files/case-related/1/001-19480325-JUD-01-00-EN.pdf> (07.06.2018).

Dodecanese islands to Greece, which has been mandated for demilitarization as well. Greece began to militarize the islands and after the Cyprus crisis of 1947 accelerated the its program. Militarization of Lemnos and Samothrace, and its extension to the Dardanelles pose a great threat to Turkey. Turkey denounced Greece that what the Greek have done should be regarded as a serious violation of the Lausanne and Paris Treaties. In this section, the Greek justification of self-defense under international law and the challenge on the Turkish legal standing will be examined in turns.

A. The legality of self-defense by Greek

Greece claimed that the purpose of these islands' militarization is a self-defense and furthermore claimed that Lausanne Treaty was superseded by the 1936 Montreux Convention. However, the allegation of self-defense is not legitimate since there is no 'armed attacks' according to Article 51 of the UN Charter. In 1986 *Nicaragua Case*²⁰¹, ICJ ruled that the *scale and effects* of the armed attacks is higher the use of force so as to trigger the justification of self-defense²⁰². However, in the present situation, Turkish Fourth Army in İzmir cannot reach to the threshold of current armed attacks, but a mere routine training²⁰³. On the contrary, the Greek relied on the self-defense to preclude her wrongfulness of breaching the demilitarized obligation because the operation of the Turkish Fourth Army is not a mere training but must be considered the overall fact circumstantially that first, it is a Turkish amphibious special force with highly equipment for the purpose of combats in the Aegean Sea regions; secondly, considering the fact that Turkish official recently aggressive rhetoric underscoring that "*Our warships and air forces are keeping an eye on the area closely to intervene in every way when required*" and "*invading and taking over 18 Greek islands in the Aegean Sea, just as former Turkish PM Bulent Ecevit invaded Cyprus in 1974*"; because these public discourses showed the reasonable fear and concern for the Greek, she has right to claim its right as a 'preventive self-defense' in the manners of conducting a deterrence measures in consistent with the principle of necessity and proportionality so as to deter any potential threats may happen. Nonetheless, there is no denying that the claim on preventive self-defense is still debatable within international community because it is not codified in the UN Charter and being saliently recognized by States. Therefore, Greece has obligation to demilitarize the islands as soon as

²⁰¹Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicar. V. U.S.), 1986 I.C.J. <https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf> (09.06.2018).

²⁰²Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicar. V. U.S.), 1986 I.C.J., (09.06.2018).

²⁰³Carol Migdalovitz, "Greece and Turkey: Aegean Issues--Background and Recent Developments", 3.

possible in order to restore the peace and security of the Aegean Sea since there is no armed attack but a sheer frontier incident and the preventive self-defense is not valid.

B. The legal standing of Turkey before the ICJ

Greece contended that Turkey has no legal standing to contest the demilitarized obligation with regard to the islands that is controlled by the 1974 Paris Peace Treaty, which Turkey is not part of this treaty but Italy. As a result, the only thing that Turkey can do is to push Italy to exercise its right to bring the case to the ICJ. However, Turkey regarded itself in the *erga omnes* legal standing that even if she was not part of the treaty, because she is a third interest party that she may bring the case to the ICJ in order to defend her right. Nevertheless, the ICJ has a confined interpretation on the *erga omnes*, such as the acts of aggression, genocide and rules concerning the basic rights of the human person, including protection from slavery and racial discrimination in the case of the 1970 *Barcelona Traction Case*²⁰⁴ and the 2007 *Bosnian Genocide Case*²⁰⁵. Therefore, the Turkish claim of the *erga omnes* should be inadmissible before the ICJ. To sum up, the issues of demilitarization of the islands had not been resolved until now. This is closely related to the tendency of either side to interpret the governing provisions differently and to overlook certain aspects of them. In fact, resolution of this dispute will create the trust links between Turkey and Greece²⁰⁶.

3. Conclusion

Aegean and Cyprus areas are the important issues between Greece and Turkey. In this study, it is emphasized on Aegean disputes, including continental shelf, territorial water, the air space, disputed islands, islets and rocks. If Turkey agrees to bring the Aegean issue to the International Court of Justice in accordance with the conclusions of December 1999 Helsinki Summit, it may lose the case against Greece. Therefore, Turkey should persist on the instrument of the bilateral re-negotiation in order to resolve the Aegean Sea disputes; otherwise Turkey will lose the case before the ICJ wholly or partly. In other words, Greece would like to resolve the Aegean Sea dispute by the International Court of Justice, instead of the proposition provided

²⁰⁴Affaire De La Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Nouvelle Requête: 1962) (Belgique C. Espagne) Deuxième Phase I.C.J., <https://www.icj-cij.org/files/case-related/50/050-19700205-JUD-01-00-EN.pdf> (02.06.2018).

²⁰⁵Application of the Convention on The Prevention and Punishment of The Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina V. Serbia And Montenegro), Judgment, 2007 I.C.J., <https://www.icj-cij.org/files/case-related/91/091-20070226-JUD-01-00-EN.pdf> (05.06.2018).

²⁰⁶Ufuk Alkan, "Legal and Political Aspects of the Aegean Dispute and Its Implications for Turkey's Relations with Greece and the European Union", 704.

by Turkey that to settle it based on bilateral re-negotiations in accordance with the Bern Agreement.

If Turkey accepts Greek offer, which is to refer the Aegean Sea dispute before the ICJ, it may not only impair the Turkish sovereignty over her territorial sea and continental shelf but also endanger the Turkish mainland security because of the Greek re-militarized operations. For the continental shelf, Greece claimed the 12 miles instead of 6 miles based on the UNCLOS mostly recognized by countries and reflected as a customary international law. However, Turkey still objects it persistently that extension from 6 to 12 miles by Greece, might lead to *casus belli* (cause of war) between both parties.

The air space issue is also complicated and problematic. Greece claims to have 10 air space miles over the 6 miles over the territorial water and requested Turkey to submit its military and civil flights. These claims do not accepted by Turkey as well.

In turn, because of the unclearness of the treaties, in the case of islands, islets and rocks, both sides do not compromise about ownership of these islands, especially the islands without mentioned in the Lausanne Peace Treaty and the Kardak rocks.

De-militarization of the Eastern islands is so important for Turkey. Although the small islets have no economic and habitual usages, Kardak islets had brought the both sides into the war edge.

Aegean disputes have not resolved so far because of the ‘conceptual gaps’ between the both parties in terms of treaties interpretation and different perspectives of interests at stake respectively. Therefore, it is difficult to reach the compromise between the both parties.

In 1999, the Helsinki European Council admitted Turkey to the European Union as a candidate state. The academic commented that it created a positive atmosphere for the settlement of the disputes between the parties through amicable means. Nevertheless, the situation in fact based on the foregoing reasons, the Aegean Sea dispute is the hardest conundrum either for the both countries and the world. All in all, for the sake of the peace, prosperity and stability of the Aegean Sea region, both countries should seek the solutions as soon as possible, whether via bilateral negotiations or the reference to the ICJ.

References

- Affaire De La Barcelona Traction. Light and Poker Company, Limited (Nouvelle Requête: 1962) (Belgique C. Espagne) Deuxième Phase I.C.J., <https://www.icj-cij.org/files/case-related/50/050-19700205-JUD-01-00-EN.pdf> (02.06.2018).
- Alkan, Ufuk. "Legal and Political Aspects of the Aegean Dispute and Its Implications for Turkey's Relations with Greece and the European Union". *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 29, no 4 (2015).
- The Ambatielos Case (Greece V. United Kingdom) Preliminary Objection judgment of July 1952 I.C.J. http://legal.un.org/riaa/cases/vol_XII/83-153_Ambatielos.pdf (02.06.2018).
- Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina V. Serbia And Montenegro), Judgment, 2007 I.C.J. <https://www.icj-cij.org/files/case-related/91/091-20070226-JUD-01-00-EN.pdf> (05.06.2018).
- Arapoglou, Stergios. "Dispute In The Aegean Sea The Imia/Kardak Crisis". Thesis, Air University, 2002.
- Georgiades, Emily A. "The Imia Islets: A Beginning To The Maritime Delimitation Of The Aegean Sea Dispute". *Ocean and Coastal Law* 17, no. 1 (2011): 103-126.
- Bulut, Gökay. "Ege Hava Sahası Sorunları, Çözülmüş Olanlar ve Sorunların Geleceği", *Security Strategies Journal* 8, no 16 (2012): 115-147.
- Case Concerning Maritime Delimitation And Territorial Questions between Qatar And Bahrain (Qatar V. Bahrain) Jurisdiction and Admissibility Judgment Of 1 July 1994 I.C.J. <https://www.icj-cij.org/files/case-related/87/087-19940701-JUD-01-00-EN.pdf> (03.06.2018).
- Charter of the United Nations 1945. <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf> (01.06.2018)
- Migdalovitz, Carol. "Greece and Turkey: Aegean Issues--Background and Recent Developments". *Congressional Research Service*, Library of Congress, 1997.
- Erdoğan, M. Murat, F. Seda Kundakçı and Hüseyin Bağcı. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanaklarında Türk-Yunan İlişkileri ve Avrupalılaştırma 1994-2006*. Ankara: TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, TBMM Basımevi, 2008.
- Güven, Ertuğrul. "Türk-Yunan Uzlaşmazlığında Ege Sorunlarının Aşılması". *21. Yüzyıl* 16, (2010): 61-75.
- Italian-Turkish Agreement: 1932. <http://Www.Astro.Auth.Gr/News/1932.Html> (05.06.2018).
- Mann, Stephen F. *The Greek-Turkish Dispute In The Aegean Sea: Its Ramifications For NATO and The Prospects For Resolution*. Naval Postgraduate School Monterey Ca, 2001.

- Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicar. V. U.S.), 1986 I.C.J. <https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf> (09.06.2018).
- North Sea Continental Shelf Cases (Federal Republic of Germany Denmark V. Netherlands) Judgment Of 20 February 1969 I.C.J. <https://www.icj-cij.org/files/case-related/51/051-19690220-JUD-01-00-EN.pdf> (12.05.2018).
- Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs. “Backround Note on Aegean Disputes”, 2011. <http://www.mfa.gov.tr/background-note-on-aegean-disputes.en.mfa> (11.05.2018).
- Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs, “Turkey’s Perceptions of the Aegean Sea”, 2011. http://www.mfa.gov.tr/turkey_s-perception-of-the-aegean-sea.en.mfa (12.05.2018).
- Siousiouras, Petros and Georgios Chrysochou. "The Aegean Dispute in the Context of Contemporary Judicial Decisions on Maritime Delimitation". *Laws* 3, no 1 (2014): 12-49.
- The Corfu Channel Case (Preliminary Objection) Judgment of March 25th, 1948 I.C.J. <https://www.icj-cij.org/files/case-related/1/001-19480325-JUD-01-00-EN.pdf> (07.06.2018).
- Toppare, Nevin Aslı. "A Legal Approach to the Greek Turkish Continental Shelf Dispute at the Aegean Sea". Master thesis, Bilkent University, 2006.
- Treaty of Peace with Turkey Signed at Lausanne, July 24, 1923 From: *The Treaties of Peace 1919-1923*, Vol. 2, New York: Carnegie Endowment for International Peace, 1924.
- United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982. http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf (05.05.2018)
- Vienna Convention on the Law of Treaties (1969) 1155 UNTS 331. http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf (05.06.2018)
- Yenigün, Cüneyt. “Ege’de Barış Yolunda Donmuş Sorunlar”. *Dünya Çalışmaları* 1, sy. 3 (2010): 707-726.
- Yücel, Acer. *The Aegean Maritime Disputes and International Law*. Routledge, 2017.

Küresel İlişkiler Bağlamında Çin'in Afrika'daki Ekonomi Politikası: Nijerya, Angola, Sudan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti Örnekleri

*Fatih KILIÇ**

Öz

Dünya çapında giderek artan nüfus ve ekonomik refah sebebiyle enerji kaynaklarına bağımlılık oldukça yüksek seviyelere ulaşmıştır. 2040 yılında enerjiye olan talebin %37 oranında artacağı öngörülmektedir. Ancak dünyada keşfedilen enerji kaynakları, artan talebi karşılayamama riski ile karşı karşıyadır. 1,3 milyarlık dev nüfusu, 13.457 trilyon dolar'lık GSMH'sı ile dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisi olan Çin, bu durumdan en fazla etkilenen ülke konumundadır. Bu kapsamda Çin, ekonomik büyümesini sürdürebilmek, enerji ticaretinin sürekliliğini ve güvenliğini sağlayabilmek için çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Alternatif enerji kaynaklarına yatırımlar yapmakta ve doğal kaynak yönünden keşfedilmemiş birçok rezerve sahip olan Afrika kıtası ile yakın ekonomik ilişkiler yürütmektedir. Son yirmi yılda Çin, Afrika'ya büyük miktarda doğrudan yatırım, teknik yardım, hibe, sıfır faizli kredi ve imtiyazlı krediler sağlamıştır. Kuşkusuz, kıtadaki Çin yatırımları Afrika ülkelerinin ekonomik büyümelerine büyük katkı sağlıyor olsa da bu yatırımlar karşılığında sağlanan imtiyazlar nedeniyle Afrika ülkeleri ekonomik açıdan gün geçtikçe Çin'e daha bağımlı hale gelmektedirler. Bu çalışma, Çin ve Afrika ekonomik ilişkilerinde yaşanan değişimi ve günümüzde ulaştığı seviyeyi açıklamayı ve Çin'in Nijerya, Angola, Sudan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti ticari ilişkileri üzerinden Afrika'daki ekonomi politikasının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çin, Afrika, Enerji Kaynakları, Ticari İlişkiler, Ekonomi Politik.

China's Political Economy in Africa in the Context of Global Politics: Examples of Nigeria, Angola, Sudan and Democratic Republic of Congo

Abstract

Due to the increasing population and economic prosperity worldwide, reliance on energy resources has reached fairly high levels. In 2040, the energy demand is projected to increase by 37%. However, the energy sources discovered in the world face the risk of not being able to meet the increasing demand. China, which has a giant population of 1,3 billion, and the world's fastest growing economy with 13.457 trillion dolar of GNP, has been the most affected country in this situation. Within this context, China has made various attempts to maintain its economic growth and to ensure the continuity and security of the energy trade. China invests in alternative energy sources and carries out close economic relations with the African continent, which has many undiscovered reserves in terms of natural resources. Over the past two decades, China has provided large amounts of direct investment, technical assistance, grants, zero-interest loans, and concessional loans to Africa. Although the Chinese investments make a great contribution to the economic growth of African countries, due to the privileges that China gain in return, the economies of these countries are becoming dependent on China. This

* Doktora Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, fkilic40@hotmail.com

study aims to explain the change in the economic relations between China and Africa and the level reached today and contribute to a better understanding of the political economy in Africa through China's trade relations with Nigeria, Angola, Sudan and the Democratic Republic of Congo.

Keywords: *China, Africa, Energy Resources, Trade Relations, Economy Politics.*

1. Giriş

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için enerjiye olan ihtiyaç oldukça büyük önem taşımaktadır. 2040 yılında dünya enerji talebinin ağırlıklı olarak petrol, doğalgaz, kömür ve düşük karbonlu enerji kaynakları üzerinde yoğunlaşacağı ve bu kaynaklara talebin %37 oranında büyüyeceği öngörülmektedir. Ancak hali hazırda dünyada keşfedilen enerji kaynakları dünyanın ihtiyacı olan miktarı karşılayamamaktadır. Bu durum keşfedilmemiş enerji kaynaklarına sahip olan bölgelere karşı ilginin giderek artmasına sebep olmaktadır. Son yıllarda yapılan küresel petrol ve gaz keşiflerinin yaklaşık %30'unun bünyesinde barındıran Sahra Altı Afrika'sı (SSA) bu bölgelerin başında gelmektedir. Sahip olduğu zengin kaynaklardan dolayı uzun süre ABD ve Avrupalı ülkelerin etki alanı altında kalan Afrika kıtası artık bir başka dünya gücü Çin'in kapsama alanına girmiştir.

Uluslararası politikadaki asıl ağırlığını 1978 yılında gerçekleştirdiği ekonomik reformlar sayesinde hissettirmeye başlayan Çin, tüm dünyaya üretim yapan önemli bir pazar konumuna gelmiştir. Çin, 1978-2017 yılları arasında geçen kırk yıllık süreçte Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)'sını 156 milyar dolar'dan 12.238 trilyon dolar'a yükseltmiştir.²⁰⁷ Bu rakamlara göre Çin, nominal GSMH bakımından ABD'nin ardından dünyanın en büyük ikinci ekonomisi ve satın alma gücü paritesine göre de dünyanın en büyük birinci ekonomisi olmuştur.

Fakat bu ekonomik büyümenin doğal bir sonucu olarak hızlı bir kentleşme ve ağır sanayileşme süreci yaşayan Çin'in kömür, doğal gaz ve petrole olan ihtiyacı giderek artmıştır. 1970'lerde enerji ihtiyacını kendi öz kaynakları ile sağlarken, 1990'larda dışa bağımlı bir ülke olmuştur. Çin, enerji ihtiyacının yaklaşık %60'ını dış kaynaklardan karşılayan dünyanın en fazla enerji tüketen ülkesidir. Bu durum Çin'i özellikle Ortadoğu petrol ve doğal gaz kaynaklarına bağımlı hale getirmektedir. Çin'in son yıllardaki enerji talebinde görülen azalmaya rağmen, 2040 yılında dünya enerjisinin dörtte birini tüketeceği öngörülmektedir.²⁰⁸

²⁰⁷“World Integrated Trade Solution (WITS)”, <https://data.worldbank.org/country/china?view=chart> (24.11.2018).

²⁰⁸“BP Energy Outlook 2018 Edition”, <https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-econo>

1990'dan itibaren çift haneli büyüme oranları yakalayan Çin ekonomisi, 2012'de belirgin bir yavaşlama sürecine girmiş ve 2018'de %6,5'e gerilemiştir.²⁰⁹ Ekonomik parametrelere bakıldığında ise 2020'de %5,5'lere gerileyeceği tahmin edilmektedir.²¹⁰ Ancak bu gerilemeye rağmen, Devlet Başkanı Xi Jinping'in 2014'te açıkladığı "yeni normal" (new normal)²¹¹ ekonomik programla, Çin ekonomisinin yeniden orta ila uzun vadede ılımlı fakat belki de daha istikrarlı bir ekonomik büyüme oranları yakalayacağı beklenmektedir. Ayrıca 2013 yılında başlatılan ve Çin ekonomisini karadan ve denizden Asya, Avrupa ve Afrika'ya doğrudan bağlamayı amaçlayan "Tek Kuşak, Tek Yol (One Belt One Road-OBOR)"²¹² ekonomik girişiminin gelişmesine paralel olarak Çin'in enerjiye olan ihtiyacının artış göstermesi kaçınılmaz görülmektedir.

Çin, enerji ihracatının büyük bir kısmını Ortadoğu'dan deniz ticaret yoluyla karşılamaktadır. Bu ticaret yolunda deniz korsanlığı ve uluslararası terörizm gibi güvenlik tehditlerinin oluşması, Çin'i oldukça tedirgin etmektedir. Özellikle Malakka Boğazı'nda yaşanabilecek olası bir tıkanıklığın Çin'in ulusal ekonomik büyümesini büyük bir sekteye uğratabileceği iddia edilmektedir. Enerji arzının güvenliği ve sürdürülebilirliğini tehlikeye atan Orta Doğu'daki karışıklık, Rusya ve Ukrayna arasındaki anlaşmazlık ve İran'a karşı uygulanan ABD ambargosu gibi sorunlar tüm dünyada olduğu gibi Çin'de de ciddi endişeler uyandırmaktadır. Tüm bu endişelerini giderebilmek amacıyla Çin, dünya genelinde alternatif enerji kaynaklarına ulaşma çabasına girişmiştir. Bu kapsamda, gelişmekte olan ve doğal kaynak yönünden keşfedilmemiş birçok rezervi bulunan Afrika kıtası, Çin için oldukça büyük önem kazanmıştır.

Çin-Afrika ilişkileri, özellikle Çin ekonomisinin dünyaya açılmasına müteakiben büyük gelişme göstermiştir. Çin, bu dönemde Afrika kıtasında ciddi ekonomik girişimler başlatmıştır. Çin-Afrika ticaret ve ekonomik iş birliğinin motoru olan yatırım iş birliği, Çin-Afrika İş birliği Forumu (FOCAC)²¹³ sayesinde geliştirilmiştir. 2005'ten bu yana Afrika'da 10.000'den fazla

mics/energy-outlook/bp-energy-outlook-2018.pdf (22.11.2018).

²⁰⁹"China GDP Annual Growth Rate", <https://tradingeconomics.com/china/gdp-growth-annual> (22.03.2019).

²¹⁰"China GDP Annual Growth Rate", (22.03.2019).

²¹¹Bu terim ilk olarak yatırım şirketi Pacific Investment Management Company (PIMCO) tarafından 2007-2009 mali krizini takiben Çin'deki ekonomik büyümeyi tanımlamak için kullanılmıştır.

²¹²Çinin resmi ulusal stratejilerinden birisi olarak gösterilmekte olan "OBOR" projesi, karadan yeni geliştirilen Avrasya Kara Köprüsü yani, özelde Çin-Moğolistan-Rusya, Çin-Merkez Asya, Çin-Batı Asya ve Çin-Hindinin Yarımadası ekonomik koridorlarından oluşmaktadır. Bu proje aynı zamanda Çin sahil şeridinden başlayıp, Güney Çin Denizi ve Hint Okyanusunu kateden, oradan da Avrupa'ya dek uzanan deniz ticaret yollarının emniyet ve etkinliğini artırmak için ortaklaşa başlatılan girişimleri kapsamaktadır.

²¹³FOCAC: Çin ve Afrika İş birliği Örgütü arasında 2000 yılında düzenlenen Bakanlar Konferansı'nda, ekonomik

Çinli firma faaliyet göstermekte,²¹⁴ maliyetleri 66,4 milyar dolar olan 293 adet doğrudan yatırım projesinde 130 bin kişi istihdam edilmektedir.²¹⁵ Çin'in Afrika ile toplam ticaret tutarı yıllık yaklaşık %20 oranında artış göstermektedir.²¹⁶ Çin-Afrika karşılıklı ticareti 2001 yılında 9 milyar dolar düzeylerinde iken 2007 yılında 59 milyar dolar'a,²¹⁷ 2015 yılında 188 milyar dolar'a²¹⁸ ve 2017'de ise yaklaşık 230 milyar dolar'a yükselmiştir.²¹⁹ 2000-2017 yılları arasında Afrikalı hükümetlere verdiği kredi miktarı 143 milyar dolar olmuş ve bu kapsamda Çin, Afrika'nın en büyük kreditörü olmuştur.²²⁰ 2015 FOCAC zirvesinde, Xi Jinping, 2018 sonuna kadar Afrika'ya ticaret, yatırım, altyapı, finansman ve ekonomik yardım kapsamında 60 milyar dolar yatırım yapma sözü vermiştir.²²¹

Çin'in Afrika'daki esas hedefinin her iki tarafın yatırım iş birliği ile yoksulluğun azaltılması, kültürel değişim, eğitim ve altyapı gelişimi arasındaki bağlantıyı kurmak olduğunu²²² savunanlara rağmen, Çin'in Afrika ekonomi politikası ciddi bir şekilde eleştirilmektedir. Çin, Afrika ile olan ilişkilerini genel dış politikasında uyguladığı barışçıl kalkınma ve karşılıklı yarar ilkesi çerçevesinde yürüttüğünü iddia etmektedir. Ancak bazı eleştirmenler, Afrika'daki Çin yatırımlarının çok azının Afrika ülkelerinin sosyo ekonomik refahını geliştirmeye yönelik yapıldığını, ağırlıklı olarak bu yatırımların çift haneli büyümeyi besleyebilmek için ihtiyaç duyulan hammadde alanına gerçekleştirildiğini savunmaktadırlar.²²³

ve sosyal kalkınma programında öngörülen eylemlerin uygulanmasına ilişkin düzenli değerlendirmeler yapmak, üyeler arasında eşit muamele uygulanmasını sağlamak, uzlaşmaları güçlendirmek, fikir birliğini arttırmak, arkadaşlıkları güçlendirmek ve iş birliğini teşvik etmek üzere kurulması kararlaştırılmış bir ortak izleme mekanizmasıdır.

²¹⁴“10,000 Chinese Firms in Africa as Ministry of Commerce Underestimates Number”, <https://www.consultancy.uk/news/13690/10000-chinese-firms-in-africa-as-ministry-of-commerce-underestimates-number> (22.03.2019)

²¹⁵“EY's Attractiveness Program Africa”, 18. [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-attractiveness-program-africa-2017-connectivity-redefined-france/\\$FILE/ey-attractiveness-program-africa-2017-connectivity-redefined.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-attractiveness-program-africa-2017-connectivity-redefined-france/$FILE/ey-attractiveness-program-africa-2017-connectivity-redefined.pdf) (22.03.2019).

²¹⁶“The Closest Look Yet at Chinese Economic Engagement in Africa”, <https://www.mckinsey.com/featured-insights/middle-east-and-africa/the-closest-look-yet-at-chinese-economic-engagement-in-africa> (22.01.2019).

²¹⁷Vivien Foster, William Butterfield and Chuan Chen, *Building Bridges: China's Growing Role As Infrastructure Financier for Africa*, The World Bank, (2009).

²¹⁸Vivien Foster, William Butterfield and Chuan Chen, *Building Bridges: China's Growing Role As Infrastructure Financier for Africa*, (2009).

²¹⁹“The Closest Look Yet at Chinese Economic”, (22.01.2019).

²²⁰“Chinese Loans To Africa”, <http://www.sais-cari.org/data-chinese-loans-and-aid-to-africa> (22.03.2019)

²²¹“The Forum on China-Africa Cooperation Johannesburg Action Plan (2016-2018)”, https://www.focac.org/eng/zywx_1/zywj/t1327961.htm (22.03.2019)

²²²Miria Pigato and Wenxia Tang, “China and Africa: Expanding Economic Ties in an Evolving Global Context”, World Bank Working Paper 95161 (2015), 2.

²²³Larry Hanauer and Lyle J. Morris, *Chinese Engagement in Africa: Drivers, Reactions, and Implications for U.S. Policy*, (Pittsburgh, Rand Corporation, 2014), 6.

Diğer taraftan bazıları ise Afrika ülkelerinin yalnızca ucuz Çin yapımı ürünlerin ithalat pazarları haline geldiğini ve bununda Afrika yerel üretimine büyük zarar verdiğini iddia etmektedirler.²²⁴

Araştırmada Çin'in Afrika'daki doğrudan yatırımları incelenmiş ve bu yatırımların çoğunun Çin'in ihtiyaç duyduğu enerji kaynakları alanında yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca Çin'in bu yatırımlar karşılığında önemli ekonomik imtiyazlar kazandığı ve bunun sonucunda da özellikle hammadde zengini Afrika ülkelerinin giderek Çin'e daha bağımlı hale geldikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu durum, son yıllarda Çin ekonomik büyümesinde görülen düşüşün, Çin ile yoğun ticari faaliyet gerçekleştiren Afrika ülkelerinin ekonomilerinde bıraktığı negatif etkilerden açıkça anlaşılmaktadır. Bu çalışma; Çin'in Afrika'da ekonomi politikası hakkında bilgi sahibi olunmasında büyük katkı sağlayacaktır. İlk bölümde Çin-Afrika ikili ilişkilerinin gelişim süreci incelenecek, ikinci bölümde Çin'in Afrika kıtasında başlattığı genel ticari faaliyetler ve özelde Nijerya, Angola, Sudan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti ile karşılıklı ticari ilişkileri analiz edilecektir. Son bölümde ise ekonomik veriler üzerinden bu ticari ilişkilerin ülkelerin ekonomi politikaları üzerindeki etkileri tartışılacaktır.

2. Çin-Afrika Ticari İlişkilerinin Gelişim Süreci

1950'li yıllarda Afrika kıtası Çin açısından ABD, Avrupalı güçler ve Sovyetler Birliği'nin ideolojik yarış alanı olarak görülmekteydi. Bu dönemde “anti-emperyalizm” ideolojik söylemi ile başlayan Çin-Afrika ilişkileri, 1955 Bandung konferansı²²⁵ çerçevesinde büyük gelişme göstermiştir. İlişkilerin ilk döneminde Çin-Afrika ekonomik ve ticari iş birliği, karşılıklı ticaret ve Çin'in Afrika'ya yaptığı yardım merkezli ilerlemiştir. Sonraki dönemde ise her iki tarafın ortak çabaları sayesinde, farklı alanlarda sürekli genişleyen ve giderek daha zenginleşen bir iş birliğine dönüşmüştür. 1950-1970 arasında Çin, Tanzanya ve Zambiya'yı birbirine bağlayan 1860 kilometrelik demiryolu ve birçok Afrika ülkesinde stadyumlar inşa etmiştir.

1970'lere gelindiğinde ise Afrika ülkeleri kıtadaki sömürgeciliği sona erdirmeye yönelik mücadeleye girişmişler ve Çin'de onların bu mücadelesine destek vermiştir. Çin bağımsızlığını yeni kazanan Afrika ülkelerinin desteğiyle Tayvan ile çekişmesini

224 Qiaowen Zhang and Anna Kangombe, “Chinese Investment in Africa: How the New Normal Can Leverage Agenda 2063 for Sustainable Economic Co-Operation”, African East-Asian Affairs 3, (2016).

225 Endonezya'nın Bandung kentinde 18-24 Nisan 1955'te toplanan ve o dönem yeni bağımsızlığını kazanan Asya-Afrika devletlerini bir araya getiren konferanstır. Bağılantısızlar Hareketinin bir parçasıdır. Tüm tartışmalara ve olumsuz yönlerine rağmen Bandung Konferansı'nın yeni tarihsel bir dönemin (bağılantısızların dünya politikasına ağırlıklarını koymaya başlamaları dönemi) açılmasına katkıda bulunduğu kabul edilir.

sürdürebilmiştir. 1970-1990 yılları arasında pazar odaklı ekonomik reform başlatan Pekin’le ekonomik olarak durgunlaşan Afrika arasındaki ilişkiler, sınırlı siyasi ilişki ve ekonomik yardım düzeyinde kalmıştır. Diğer taraftan Çin’in 1989’da Tiananmen Meydanı Olaylarında²²⁶ göstericileri güç kullanarak bastırması üzerine ABD, silahlarını halka karşı kullandığı gerekçesiyle Çin’e ambargo uygulamış ve Çin bu süreçte Batılılar tarafından diplomatik yalnızlığa itilmiştir. Durumdan istifade eden Tayvan’ın Afrika genelinde diplomatik etkisini artırması ve birçok Afrika ülkesi tarafından 1990’lı ve 2000’li yıllarda resmen tanınması, Çin’in Afrika kıtasında izlediği politikalarda köklü değişiklikler yapmasını zorunlu hale getirmiştir.

Soğuk Savaş’ın sona ermesi ile birlikte Afrika’da sömürge yönetimlerinin çekilmesiyle kıtaya yönelik baskıcı politikalar azalmış ve birçok Afrika ülkesi bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Ancak her ne kadar bağımsızlıklarını kazanmış olsalar da bu ülkeler, homojen olmayan nüfusları, devlet yönetiminde yetişmiş insan kaynağı eksikliği ve ekonomik kaynak yoksunluğu nedeniyle ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Birçoğu otoriter rejimlerle yönetilmeye başlanmış ve iç savaflara sürüklenmişlerdir. Ayrıca denize kıyısı olmayan bazı Afrika ülkelerinin dış ticaret için komşularına muhtaç olmaları, mevcut durumun daha da karmaşık hale gelmesine sebep olmuştur. Bu aşamada birçok yabancı yatırımcı Afrika’daki yatırımlarını durdurma kararı almışlardır. Çin’in Afrika kıtasına ilgisi tamda bu dönemde yoğunluk kazanmıştır. Çin, bölgedeki kaynak zengini ülkelere büyük ölçekli doğrudan yatırımlar, teknik yardım, hibe, sıfır faizli ve imtiyazlı krediler sağlamış ve bu sayede stratejik ekonomik ortaklıklar kurmuştur. Bu ortaklıklar özellikle FOCAC sayesinde kurumsal bir kimlik kazanmış ve büyük gelişme göstermiştir. Taraflar arasında ticaret, yatırım, altyapı ve inşaat gibi alanlarda çok yönlü anlaşmalar yapılmış ve geniş kapsamlı bir iş birliği modeli oluşturulmuştur. Özellikle Çin Halk Bankası, Çin Kalkınma Bankası ve Çin İhracat-İthalat Bankası (China Eximbank) Afrika’nın altyapısında büyük ölçekli yatırımları desteklemektedirler.

Çoğunluğunu özel şirketlerin oluşturduğu Çinli girişimciler 2012 yılı itibariyle SSA’da 3000’e yakın projede faaliyet göstermektedir.²²⁷ Bu şirketler sayesinde birçok Afrikalıya

226 1989 Tiananmen Meydanı Olayları, Çin’de 15 Nisan - 4 Haziran 1989 tarihleri arasında meydana gelmiştir. 1978’den itibaren devam eden ekonomik reformların sonucunda enflasyonun arttığını ve buna bağlı olarak da proletaryanın yaşamını tehdit eden işsizliğin arttığını düşünen öğrencilerin, aydınların ve işçilerin önderliğinde gerçekleşen gösterileri ve ardından yaşananları ifade eder. Bu gösteriler, ÇHC hükümeti tarafından kanlı bir şekilde bastırılmış ve pek çok sivil yaşamını yitirmiştir. Çin resmi kaynaklarına göre ölü sayısı 200-300 arası iken, Çinli öğrenci örgütlerine ve Çin Kızılhaç’ına göre ise bu rakam 2000-3000 arasındadır.

²²⁷Pigato and Tang, “China and Africa: Expanding Economic Ties in an Evolving Global Context”, 14.

çalışma imkânı sunulmaktadır. Afrika’da faaliyet gösteren 650 şirketi kapsayan bir rapora göre; özellikle maden, imalat ve inşaat sektöründe hizmet veren Çinli şirketler, bünyelerinde %80-95 oranında yerel işçi çalıştırmaktadırlar.²²⁸ Diğer taraftan kıtadaki Çinli işçiler, genellikle ya yerel imkânlarla sağlanamayan ya da hızlı tamamlanmasını gerektiren projelerde çalıştırılmaktadırlar.²²⁹ Afrika’daki Çinli işçilerin sayısı 2016 sonunda resmi Çin resmi kaynaklarına göre 227.407 olarak kaydedilmiştir.²³⁰ Çinli işçilerin yoğun olarak bulunduğu ilk beş ülke Cezayir, Angola, Etiyopya, Nijerya ve Kenya’dır.²³¹ Bu beş ülkede çalışan Çinli işçiler, 2016 sonu itibarıyla Afrika’daki tüm Çinli işçilerin % 65’ini oluşturmuşlardır.²³²

Çin-Afrika karşılıklı ticareti 1990’ların sonlarından itibaren hızlı bir artış göstermiş ve 2012’de Çin SSA’nın en büyük ihracat ve geliştirme ortağı olmuştur.²³³ Taraflar arasında ticaret hacmi 1980 yılında 1 milyar dolar iken, 2000 yılında 10 milyar dolar’a ve 2008 yılında ise 88 milyar dolar’a ulaşmıştır.²³⁴ Bu ticaretin 36,5 milyar dolar’ı Çin’in Afrika’ya yaptığı ihracattan ve 51,5 milyar doları ise Afrika’dan Çin’e yapılan ithalattan sağlanmıştır.²³⁵ 2008 uluslararası finansal krizinin etkisiyle Çin-Afrika ticaret hacmi 71 milyar dolar seviyesine gerilemiş olsa da 2009 yılında Çin Afrika’nın bir numaralı ticaret ortağı olmuştur.²³⁶ Çin-Afrika ikili ticaret hacmi 2010 yılında 103 milyar dolar, 2012 yılında 162 milyar dolar ve 2016 yılında tarihinin zirvesine çıkarak 188 milyar dolar olmuştur.²³⁷ Çin gümrük istatistikleri verilerine göre, 2017 yılı Ocak-Aralık döneminde Çin-Afrika ticaretinin ithalat ve ihracat değerleri yıllık % 14,1 artışla 170 milyar dolar olmuştur.²³⁸ Aynı dönem Çin’in genel dış ticaret oranlarındaki artışa kıyasla Afrika’ya ihracatı % 2,7 artışla 94.74 milyar dolar’a, Çin’in Afrika’dan ithalatı ise % 32,8 artışla 75.26 milyar dolara ulaşmıştır.²³⁹ Aynı dönemde gerçekleşen dış ticaret fazlası ise yıllık % 45,2 düşüşle 19.48 milyar dolar olmuştur.²⁴⁰ Özetle Çin, 1990’da SSA toplam

²²⁸Barry Sautman and Hairong Yan, "Localizing Chinese Enterprises in Africa: from Myths to Policies", HKUST Institute for Emerging Market Studies 2015/05 (2005).

²²⁹Barry Sautman and Hairong Yan, "Localizing Chinese Enterprises in Africa: from Myths to Policies", 2005.

²³⁰"Chinese Workers in Africa", <http://www.sais-cari.org/data-chinese-workers-in-africa> (25.10.2018).

²³¹"Chinese Workers in Africa", (25.10.2018).

²³²"Chinese Workers in Africa", (25.10.2018).

²³³"World Integrated Trade Solution (WITS)", <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/SSF/Year/2011/TradeFlow/EXPI/MP/Partner/all/Product/Total> (25.10.2018).

²³⁴"World Integrated Trade Solution (WITS)", <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/2008/TradeFlow/EXPIMP/Partner/SSF/Product/all-groups> (25.10.2018).

²³⁵"World Integrated Trade Solution (WITS)", (25.10.2018).

²³⁶"World Integrated Trade Solution (WITS)", (25.10.2018).

²³⁷"World Integrated Trade Solution (WITS)", (25.10.2018).

²³⁸"Statistics on China-Africa Bilateral Trade in 2017", <http://english.mofcom.gov.cn/article/statistic/lanmubb/AsiaAfrica/201803/20180302719613.shtml> (25.10.2018).

²³⁹"Statistics on China-Africa Bilateral Trade in 2017", (25.10.2018).

²⁴⁰"Statistics on China-Africa Bilateral Trade in 2017", (25.10.2018).

ticaretinin sadece % 1,7'lik bir kısmında pay sahibiyken 2017'de kıtanın toplam ticaretinde % 10'luk bir paya sahip olmuştur.²⁴¹

Çin-Afrika ticaretinin gelişmesi, ticareti yapılan ürünlerin çeşitliliğinde de artışa sebep olmuştur. Örneğin Çin, başlangıçta Afrika'ya temel ihtiyaç malzemeleri ihraç ederken son yıllarda ağırlıklı olarak teknik ürün pazarlamaya başlamıştır. Diğer taraftan Afrika ülkeleri Çin ile gerçekleştirdikleri ikili ticaret sayesinde kaynaklarını kolayca pazarlama imkânı buldukları için tüketim kapasiteleri de buna bağlı olarak devamlı artış göstermektedir. Bu kapsamda son yıllarda Afrika'ya ihraç edilen Çin ürünleri çoğunlukla Afrika'daki tüm sosyal tabakaların tüketim taleplerini karşılayacak yüksek fiyatlı ürünlerden oluşmaktadır. Çin'in Afrika'dan ithal ettiği ürünler genelde ham petrol ve tarım ürünleri ağırlıklı gerçekleşmektedir.

Tarihsel olarak, Çin Doğu Afrika ile daha güçlü ticaret ve yatırım bağlantılarına sahip olmasına rağmen, son yıllarda keşfedilen enerji ve maden kaynakları nedeniyle ilgisini Batı Afrika'ya kaydırmıştır.²⁴² Batı Afrika, Çin pazarında yüksek talep gören bir dizi zengin temel tüketim ürünlerine sahiptir. Bu ürünler; petrol (Gana, Sierra Leone, Moritanya, Çad), uranyum (Nijer), demir (Gine, Sierra Leone, Moritanya), fosfat (Togo, Senegal), altın (Burkina Faso, Gana, Mali), kauçuk (Fildişi Sahili, Liberya), pamuk (Fildişi Sahili, Benin, Burkina Faso, Mali), kakao (Fildişi Sahili, Liberya, Gana) ve kaju fıstığıdır (Gine-Bissau, Benin, Fildişi Sahili).²⁴³ Çin ve Afrika ticaretteki bu çeşitlilikten oldukça memnuniyet duymaktadırlar. Ticaretin devamlılığını sürdürmek ve Afrika'nın kendisi için istikrarlı bir pazar olarak kalabilmesini sağlamak için Çin, Afrika'dan ithal ettiği ürünlere 2010 yılından itibaren yüksek fiyat ve tarife muafiyetleri uygulamaktadır. Örneğin Ocak 2012'den bu yana, Çin ile diplomatik ilişkiler kurmuş olan en az gelişmiş 30 Afrika ülkesine ihraç ettikleri malların %60'ı için sıfır tarife muamelesi yapılmaktadır.

2.1. Çin'in Afrika'daki Doğrudan Yabancı Yatırımları (Yatırım ve Finansman İş birliği)

Çin hükümeti, Çin-Afrika iş birliğinin kalitesini ve seviyesini artırmak için Afrika'ya yatırım yapan Çinli işletme ve finans kurumlarına büyük teşvik ve destek paketleri sunmaktadır.

²⁴¹“Statistics on China-Africa Bilateral Trade in 2017”, (25.10.2018).

²⁴²Miria Pigato and Julien Gourdon, “The Impact of Rising Chinese Trade and Development Assistance in West Africa”, Africa Trade Practice Working Paper Series 4, (2014), 4.

²⁴³Miria Pigato and Julien Gourdon, “The Impact of Rising Chinese Trade and Development Assistance in West Africa”, 4.

Çin, 32 Afrika ülkesi ile ikili yatırım anlaşmaları imzalamış, 45 Afrika ülkesiyle de ortak ekonomik komisyon mekanizmaları kurmuştur.²⁴⁴ Coğrafi olarak, Çin doğrudan yatırımları Nijerya, Güney Afrika, Sudan ve Zambiya’da yoğunlaşmaya devam etmekte ve Çinli imalat firmaları, Etiyopya ve Tanzanya gibi kıtanın farklı ülkelerine yatırımlarını artırmaktadırlar.²⁴⁵ Çin doğrudan yabancı yatırımlarının Afrika’ya akışı 2008’de en üst seviyeye çıkmış ve 2014 yılına kadar istikrarlı bir şekilde artış göstermiştir. Bu dönemde Çin’in Afrika’daki doğrudan yabancı yatırım stoku 491 milyon dolardan 32,4 milyar dolara yükselmiştir.²⁴⁶ Çin’in Afrika’daki doğrudan yatırımları 2015’de madencilik, inşaat, imalat, mali hizmetler, araştırma, bilim ve teknoloji alanlarında yoğunlaşmış ve 82,3 milyar dolara yükselmiştir.²⁴⁷

FOCAC 2015 zirvesinde ise Afrika genelinde özellikle çimento, çelik tesisleri ve enerji üretimi gibi yeni endüstriyel tesislere yatırım yapmak amacıyla 10 milyar dolarlık sanayileşme fonu ayrıldığı deklere edilmiştir.²⁴⁸ FOCAC 2018’de Çin ve Afrikalı ortakları arasında kabul edilen 2019-2021 eylem planına göre Çinli firmalara bu üç yıllık süreçte Afrika’nın özel sektör yatırımlarıyla ilgili politikaları, yasaları ve düzenlemeleri uyumlaştırma çabalarını destekleyecek bölgesel projelerde kullanmak şartıyla ilave 10 milyar dolar kredi sağlanmıştır.²⁴⁹ Bu kapsamda birçok Çinli şirket, Afrika’nın aşağı ve yukarı havzalarına entegre bir endüstri zinciri oluşturmuş ve birçok Afrika ülkesinin ekonomik kalkınmasının ana itici gücü olan enerji ve maden kaynağı işletmeciliğine büyük yatırımlar yapmışlardır. Ayrıca bu şirketler, Afrika’nın çeşitli ülkelerinde bakır ve kobalt cevherlerini çıkarırken buralarda maden işleme ve işletmeleri kurmuşlardır. Ayrıca otoyollar, hastaneler ve diğer kamu binalarının altyapılarını inşa etmişler, yoksulluğun azaltılması ve yerel alanlarda eğitime sponsorluk için çeşitli bağış fonları oluşturmuşlar ve bölgede gelişmiş su arıtma tesisleri kurmuşlardır.

Çin’in Afrika’daki en önemli yatırım alanı imalat sanayisidir. Çin’in Afrika’ya gerçekleştirdiği doğrudan yabancı yatırımları ile 2008 yılında ABD’yi geride bırakmıştır. 2009

²⁴⁴“China-Africa Economic and Trade Cooperation, Information Office of the State Council, the People’s Republic of China”, White Paper (2013), <http://english.scio.gov.cn/> (15.11.2018).

²⁴⁵Pigato and Tang, “*China and Africa: Expanding Economic Ties in an Evolving Global Context*”, 46.

²⁴⁶“Chinese Investment in Africa: New Model for Economic Development or Business as Usual?”, <https://doc-research.org/2018/09/chinas-approach-to-africa/> (22.03.2019).

²⁴⁷“World Investment Report 2018”, <https://unctad.org/en/pages/PressRelease.aspx?OriginalVersionID=461>, (22.03.2019); Deborah Brautigam, Tang Xiaoyang, and Ying Xia, “What Kinds of Chinese ‘Geese’ Are Flying to Africa? Evidence from Chinese Manufacturing Firms”, *Journal of African Economies* 27, (2018): i29-i51.

²⁴⁸“The China Africa Project”, <https://chinaafricaproject.com/focac-2015-making-sense-of-the-numbers/> (22.03.2019).

²⁴⁹“Forum on China-Africa Cooperation Beijing Action Plan (2019-2021)”, https://www.focac.org/eng/zywx_1/zywj/t1594297.htm (22.03.2019).

yılında Çin işletmelerinin Afrika'nın imalat sektöründeki doğrudan yatırım hacmi 1.33 milyar dolar iken bu miktar 2012 yılı sonunda 3.43 milyar dolara²⁵⁰ 2015'te ise 27.4 milyar dolara²⁵¹ yükselmiştir. Çinli şirketler şeker rafinerileri, cam, kürk, medikal kapsül ve otomobil fabrikaları, tekstil ve çelik boru üretim projelerine yatırım yapmışlardır. Diğer taraftan Çin-Afrika iş birliği, finans, ticaret, bilim ve teknoloji hizmetleri gibi alanlarda da genişleyerek devam etmiştir.²⁵²

Çin'in Afrika'nın finans sektörüne yaptığı doğrudan yatırım, 2012 sonunda Afrika'daki toplam yatırım hacminin %17,8'ini oluşturan 3.87 milyar dolara ulaşmıştır.²⁵³ 2015 yılına gelindiğinde ise bu alanda gerçekleşen Çin yatırımı 9,9 milyar dolar'a yükselmiştir.²⁵⁴ Artan finans yatırımı Afrika'da dev projelere imza atılmasının önünü açmıştır. Bu dev projelerden birisi, "Angola Uluslararası Ticaret Merkezi'dir". Tamamlandığında Güney Afrika'nın en büyük ticari lojistik, kongre, yatırım ve servis merkezi olarak hizmet verecek olan bu proje, Çinli şirketler ile yerel işletmeler tarafından ortaklaşa inşa edilmektedir. Diğer taraftan Afrika'da tarım ve yan ürünlerini işleyen ve bu sektör için küçük emtia üretimi yapan çok sayıda küçük ve orta ölçekli Çinli işletme bulunmaktadır. Ürün ve hizmetleri Afrikalıların geçim kaynakları ile yakından bağlantılı olan bu işletmeler, yerel ihtiyaçların karşılanmasında, yerel istihdamın artırılmasında ve Çin-Afrika ticari ilişkilerinin kuvvetlendirilmesinde aktif rol oynamaktadırlar.

2.2. Çin'in Afrika Kredi ve Yardımları

Çin Afrika ülkelerine oldukça yüksek tutarlarda kredi, bağış ve kalkınma yardımları yapmaktadır. Kredi analistlerinin verilerine göre, 2001'de 1 milyar dolar altında olan Çin'in Afrika kredileri, 2012-2017 arası beş yıllık süreçte 10 milyar dolar üzerine çıkmıştır. Çin-Afrika İş birliği forumu ve OBOR-Afrika Birliği ortaklık anlaşmaları sayesinde Çin, Afrika'daki "kazan-kazan" ekonomi politikasını, sanayileşmenin yanı sıra demiryolu, otoyol ve liman projelerine yatırım yaparak genişletmiştir. 2000'den 2017'ye kadar, Çin hükümeti, bankalar ve müteahhitler aracılığıyla Afrika hükümetlerine ve devlete ait işletmelere (KİT'ler) 143 milyar dolar kredi kullandırmışlardır.²⁵⁵ Afrika'da bu kapsamda Çin kredilerinin en fazla yararlanan ülke, bölgenin en büyük petrol üreticisi Angola olmuştur. Angola bu süreçte 42,8

²⁵⁰Forum on China-Africa Cooperation Beijing Action Plan (2019-2021), (22.03.2019).

²⁵¹Deborah Brautigam, at all, "What Kinds of Chinese 'Geese' Are Flying to Africa?", 6.

²⁵²Deborah Brautigam, at all, "What Kinds of Chinese 'Geese' Are Flying to Africa?", 6.

²⁵³Deborah Brautigam, at all, "What Kinds of Chinese 'Geese' Are Flying to Africa?", 6.

²⁵⁴Deborah Brautigam, at all, "What Kinds of Chinese 'Geese' Are Flying to Africa?," 6.

²⁵⁵"Chinese Loans to Africa", <http://www.sais-cari.org/data-chinese-loans-and-aid-to-africa> (25.10.2018).

milyar dolar kredi kullanmıştır.²⁵⁶ Çin'in Afrika'ya dış yardımları 1950'li yıllarda başlamıştır. 1964'te yayınlanan "Diğer Ülkelere Ekonomik ve Teknik Yardım İçin Sekiz İlke"²⁵⁷ adlı deklarasyon ile Çin dış yardımlarının ana çerçevesi belirlenmiştir.

Çin, her ne kadar Birleşmiş Milletlerde yeniden resmi temsiline, dönemin ABD Başkanı Nixon'un verdiği destekle kavuşmuş olsa da bu süreçte yapılan oylamada kendilerine Afrika ülkelerinin sağladığı sayısal destekten ötürü büyük bir memnuniyet duymuştur.²⁵⁸ Bu memnuniyetin göstergesi olarak Çin, kıtaya birçok ekonomik ve teknik ağırlıklı yardımlar gerçekleştirmiştir. Örneğin Tanzania-Zambiya Tren Yolu ve birçok altyapı projelerinin yapımı doğrudan Çin hükümeti tarafından üstlenilmiştir. Bu dönemde Çin, özellikle Afrika'da ulusal ekonomilerini yeni oluşturmaya çalışan ve bağımsızlığını yeni kazanan ülkelere azami yardım sağlamıştır. 1990'lı yılların sonlarına doğru ekonomik büyümesi giderek artan Çin'in bölgeye yardımları artmıştır. 2006 FOCAC Beijing zirvesinde Çin, 2009 yılı sonuna kadar Afrika ülkelerine yapılacak dış yardım tutarının iki katına çıkarılması taahhüt etmiştir.²⁵⁹ Yine aynı zirvede 3 milyar dolar'ı imtiyazlı ödünç verme ve 2 milyar dolar'ı ise tercihli ihracat kredisi olmak üzere 5 milyar dolar kredi sağlanması onaylanmıştır.²⁶⁰ Afrika Kalkınma Fonu'nun kurulması ve az gelişmiş Afrika ülkelerinin ithalat payının artırılması için "sıfır tarife" uygulanması kararlaştırılmıştır.²⁶¹ 2009 ve 2012 yılları arasında Çin dış yardımlarından 51 Afrika ülkesi faydalanmış ve bu ülkelere yapılan yardımlar Çin'in yaptığı toplam dış yardımların % 45,7'sini oluşturmuştur.²⁶²

Aralık 2015'te düzenlenen FOCAC 6. Forumunda, Çin Afrika'ya 5 milyar dolar'ı hibe ve sıfır faizli krediler, 35 milyar dolar'ı imtiyazlı, alıcı kredileri ve ticari finansman olmak üzere

²⁵⁶"Chinese Loans to Africa", <http://www.sais-cari.org/data-chinese-loans-and-aid-to-africa> (25.10.2018).

²⁵⁷"January 15, 1964 The Chinese Government's Eight Principles for Economic Aid and Technical Assistance to Other Countries," History and Public Policy Program Digital Archive (1964), <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/121560> (23.10.2018).

²⁵⁸ABD'nin Çin Kültür Devrimi sonrasında Asya'da güç kaybetmesi ve SSCB'nin Çekoslovakya'da gerçekleştirdiklerini Çin'de uygulamasından duyulan tedirginlik ABD-Çin ilişkilerinde yeni bir dönem açmıştır. Bu süreçte Çin önceliğini BM'ye üye olmaya ve Sovyet tehdidini Batı'yla dengelemeye vermiştir. 1969'da ABD Başkanı olan Nixon ile ABD-Çin ilişkilerinde büyük bir yumuşama dönemi yaşanmıştır. Bu yumuşama döneminde Amerikan ping pong takımı Çin'e davet edilir. Kissinger' in uyguladığı "Ping Pong" diplomasisiyle taraflar arasında ilk temaslar kurulmuş ve 1972'deki Nixon'un gerçekleştirdiği ziyaretle de Tayvan konusu gündeme gelmeden iki ülkenin iş birliği ve ekonomik çıkarları üzerinde konuşulmuştur. Böylelikle ABD, Çin'e yönelik dış politikada uyguladığı sert politikasını yumuşatma kararını almıştır.

²⁵⁹"China's Foreign Aid (White Paper)", (2011), 17, <https://www.eu-china.net/upload/pdf/nachrichten/2011-04-21Chinas-ForeignAid-WhitePaper.pdf>.

²⁶⁰"China's Foreign Aid (White Paper)", 17.

²⁶¹"China's Foreign Aid (White Paper)", 17.

²⁶²"China's Foreign Aid (White Paper)", 17.

toplam 60 milyar dolar tutarında yatırım gerçekleştireceği sözünü vermiştir.²⁶³ Ayrıca Çin, bu dönemde imtiyazlı kredileri artıracaklarını, Afrika ülkelerine ihracat kredisi sigortası sağlayacağını, yeni finansman modelleri yaratarak OBOR projesi kapsamında Afrika işbirliğini kuvvetlendireceğini taahhüt etmiş ve altyapı inşası, enerji ve kaynakların geliştirilmesi, tarım, üretim ve tüm Afrika sanayi zincirinin kapsamlı gelişimi için gerekli destekleme kredilerinin koşullarını iyileştireceğini deklare etmiştir.²⁶⁴ Bu kapsamda Çin, Afrika'ya (imtiyazlı krediler için 20 milyar dolar, hibe ve sıfır faizli krediler için 15 milyar dolar, kalkınma finansmanını destekleyecek özel bir fon için 10 milyar dolar, yatırım projeleri için 10 milyar dolar ve ihracat finansmanı için 5 milyar dolar) 60 milyar dolar'lık bir bütçe ayırdığını açıklamıştır.²⁶⁵

Çalışmanın buraya kadar olan kısmında Çin'in tüm Afrika kıtasındaki girişimleri ve karşılıklı ticari ilişkileri incelenmiştir. Bundan sonraki kısımda ise Nijerya, Angola, Sudan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti ile Çin arasındaki ekonomik ilişkiler detaylı olarak incelenecek, karşılıklı ticaret verileri analiz edilecek ve elde edilen bu veriler ışığında Çin'in Afrika genelinde yürüttüğü ekonomi politikası üzerine bazı değerlendirmeler yapılacaktır.

3. Çin İle Nijerya, Angola, Sudan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti Ekonomik İlişkileri

3.1. Çin- Nijerya Ekonomik İlişkileri

Dünya kanıtlanmış petrol rezervlerinin %10'luk kısmına sahip olan Nijerya, genç nüfusu ile büyüme potansiyeli oldukça yüksek kaynak zengini bir Batı Afrika ülkesidir. Ancak zengin kaynaklara sahip bu ülke dünyanın en fakir 30 ülkesi arasında gösterilmektedir. 1960 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra 1994'e kadar darbelerle idare edilmesi ülke ekonomisinin kötü olmasının başlıca nedenleri arasındadır. Ülkede yaşanan iç savaş ve terörizm nedeniyle hâlihazırda yapılan yatırımların da ülke dışına çıkması, zengin kaynaklara sahip olmasına rağmen Nijerya'yı ekonomik yönden büyük sıkıntılar içerisine sürüklemiştir. Ülke var olan kaynaklarını ithal ederek ekonomik sıkıntılarını giderebilmeyi hedeflemiştir. Bu süreçte Nijerya ekonomik, politik ve diplomatik kalkınma hedefleri doğrultusunda yatırım sağlayabilecek güçlü bir ülkeye ihtiyaç duymuştur. Yükselen ekonomisiyle Çin, Nijerya'nın bu ihtiyacını giderecek ülke olmuştur.

²⁶³“The Forum on China-Africa Cooperation Johannesburg Action Plan (2016-2018)”, https://www.focac.org/eng/zywx_1/zywj/t1327961.htm (22.03.2019).

²⁶⁴“The Forum on China-Africa Cooperation Johannesburg Action Plan (2016-2018)”, (22.03.2019).

²⁶⁵“The Forum on China-Africa Cooperation Johannesburg Action Plan (2016-2018)”, (22.03.2019).

Çin-Nijerya ilişkileri, 1971’de Lagos’la kurulan diplomatik ilişkilere kadar uzanmaktadır. 1967-1970 Nijerya İç Savaşı sırasında Çin’in Sovyet ve ABD destekli Nijerya hükümetine karşı Biafra’ya²⁶⁶ verdiği destek nedeniyle gerilmiş olan ilişkiler, taraflar arasında kurulan bu diplomatik girişimler sayesinde normalleşme sürecine girmiştir. Çin-Nijerya ilişkileri, zamanla düşük faizli krediler, ekonomik yardım ve karşılıklı ticaret politikaları sayesinde hızlı bir gelişme göstermiştir. Nijerya, Çin’in Afrika’daki en büyük ikinci yatırım pazarı ve ikinci büyük ihracat pazarı ve üçüncü büyük ticaret ortağıdır.

2004 yılında mütevazı şekilde başlayan Çin-Nijerya ekonomik ilişkileri, telekom ve enerji sektörlerinde yürütülen sınırlı bir dizi projeyle gelişmiştir. 2006 yılında toplam maliyetleri 5 milyar dolar’ı bulan 2600 MW’lık Mambilla hidroelektrik santrali ve demiryolu projeleri hayata geçirilmiştir. Yine 2006 yılının Ocak ayında, devlete ait Çin enerji şirketi (CNOOC Ltd.), Nijerya deniz aşırı (offshore) petrol sahasının % 45’lik hissesini 2.3 milyar dolar karşılığında satın alındığını duyurmuştur.²⁶⁷ Ayrıca Çin, Lagos ve Kano’yu birbirine bağlayan ve maliyeti 8.3 milyar dolar’ı bulacak olan bir tren yolu inşasını üstlenmiş ve 200 milyon dolar üzerinde devlet kredisi kullanarak Nijerya’nın kırsal bölgelerinde iletişim hatları kurmuştur.²⁶⁸ 2012 yılında Nijerya’daki Çin yatırımları, Çin’in toplam dış yatırımlarının %10’luk kısmını oluşturmuştur. Çin, 2016’da Nijerya imalat sanayisinde üretim yapacak olan 2.81 milyar dolar tutarında bir rafineri projesi²⁶⁹ ve 3.5 milyar dolar tutarında yılda 4 milyon ton çimento üretecek şekilde tasarlanmış bir çimento fabrikasını²⁷⁰ inşa etmiştir. 2017’de başlatılan 2.7 milyar dolar maliyetli 100,000 dairelik konut projesi²⁷¹ ve 2018’de başlatılan 500 milyon dolar maliyetli ve günlük 500 ton üretim kapasitesine sahip olacak yüzen bir cam fabrikası (Harmony Float Glass Factory) projesi, Çin’in Nijerya’daki diğer yatırımları arasındadır.²⁷²

²⁶⁶Günümüzdeki Nijerya’nın güneydoğu bölgesinde yer alan Biafra Cumhuriyeti, 30 Mayıs 1967’de tek taraflı olarak Nijerya’dan ayrıldığını ve bağımsızlığını ilan etmiş, üç yıl süren Biafra Savaşı sonrasında yeniden Nijerya’nın egemenliği altına girmiştir.

²⁶⁷Ali Zafar, "The growing relationship between China and Sub-Saharan Africa: Macroeconomic, Trade, Investment, and Aid Links", The World Bank Research Observer 22, sy. 1 (2007): 120.

²⁶⁸Ali Zafar, "The growing relationship between China and Sub-Saharan Africa: Macroeconomic, Trade, Investment, and Aid Links", 120.

²⁶⁹"Ministry of Commerce of the People's Republic of China", http://project.fdi.gov.cn/1800000091_2_101644_0_7.html, (24.11.2018).

²⁷⁰"Ministry of Commerce of the People's Republic of China", (24.11.2018).

²⁷¹"Ministry of Commerce of the People's Republic of China", (24.11.2018).

²⁷²"Statistics on China-Africa Bilateral Trade in 2017", <http://english.mofcom.gov.cn/article/statistic/lanmubb/AsiaAfrica/201803/20180302719613.shtml> (25.10.2018).

Nijerya'nın doğal gaz kaynakları bakımından da oldukça zengin olması Çin'in oldukça ilgisini çekmektedir. Bu kapsamda Çinli şirketler Nijerya'da sanayi ile entegre serbest ticaret bölgeleri (Ogun Guangdong²⁷³ ve Lekki Serbest Ticaret Bölgeleri) oluşturmuşlar ve General Elektrik (GE) gibi bazı batılı gelişmiş teknoloji şirketlerinin ürünleriyle donatılmış 3 adet 1,5 Gigawatt'lık gaz elektrik santrali kurmuşlardır.²⁷⁴ Çinli ticaret firmaları Nijerya'daki toplam firmaların % 42'sini (%14'ü iş danışmanlığı, %9'u makineler ve ekipman, %9'u tekstil, giyim ve ayakkabı, %5'i kimya endüstrisi, %5'i metal endüstrisi) oluşturmaktadırlar.²⁷⁵ Bu ticaret firmaları dünya çapında Çin mallarını ihraç etmede önemli bir rol oynamaktadır.

Nijerya 375.8 milyar dolarlık Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'sı (GSYH) ile Afrika'nın en büyük ekonomisidir. GSYH büyümesi 2007 ile 2015 arasında %7 olarak gerçekleşmiştir.²⁷⁶ Ancak emtia fiyatlarındaki küresel düşüşle birlikte bu büyüme oranı yavaşlamıştır. Nijerya, yüksek orta sınıf ve genç nüfusu ile tüketme eğilimi oldukça yüksektir. Dünya Bankası verilerine göre 190,9 milyon²⁷⁷ nüfusuyla dünyanın sekizinci en kalabalık ülkesi olan Nijerya'nın 2050 yılına kadar dünyanın en kalabalık üçüncü ülkesi olacağı tahmin edilmektedir. Nijerya üretim sektörü açısından kıtadaki üçüncü sırada yer almaktadır ve Batı Afrika alt bölgesi için büyük miktarda mal ve hizmet üretmektedir. Nijerya tahvilleri 2009-2014 yılları arasında ortalama 6.5 milyon dolar²⁷⁸ değerine ulaşarak oldukça yüksek bir ivme yakalamıştır. Fakat bu değerler para kıtlığı, merkezi otoritenin ve petrol üretim tesislerindeki kontrolün sağlanamaması gibi nedenler yüzünden 2015 yılında 1,1 milyar dolara ve 2017 yılında ise 0.3 milyar dolar'a gerilemiştir.²⁷⁹ Ayrıca Nijer Deltası'nda yaşanan aşırı militan faaliyetler, petrol kaçakçılığı ve bölgenin gelecekteki muhtemel politikalarının belirsizliği gibi olumsuz gelişmeler, yatırımcı ve üreticilerin gözünü korkutmaktadır.

Yabancı gelirlerinin yaklaşık %90'ını oluşturan petrol sektörü, Nijerya ekonomisi için oldukça önemli olmasına rağmen, aslında ülkenin genel canlı ve çeşitlendirilmiş ekonomisinin

²⁷³Ogun-Guangdong Serbest Ticaret Bölgesi, Çin hükümeti tarafından Afrika'da bulunan serbest ticaret bölgelerinin ilk partilerinden birisidir. Bu ticaret bölgesi, Nijerya'nın ekonomik merkezi olan Lagos'a yakın Ogun Eyaletinde yer almaktadır. Batı Afrika'nın en büyük deniz limanı olan Apapa'ya sadece 55 km ve Murtala Muhammed Uluslararası Havaalanı'na 50 km uzaklıktadır.

²⁷⁴Vivien Foster, et al. "China's Emerging Role in Africa", 18.

²⁷⁵Pigato and Tang, "China and Africa: Expanding Economic Ties in An Evolving Global Context", 14.

²⁷⁶"GDP (current US\$)", <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> (23.03.2019).

²⁷⁷"Nigeria", <https://www.google.com/search?q=world+bank+nigeria+population&rlz=1C1SQJLrTR841TR841&oq=world+bank+nigeria+po&aqs=chrome.1.69i57j0l5.11176j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8> (15.03.2019)

²⁷⁸"Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions 2016", https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2016/eng/pdf/ar16_eng.pdf (11.11.2018).

²⁷⁹"Nigeria Economic Outlook", <https://www.afdb.org/en/countries/west-africa/nigeria/nigeria-economicoutlook/> (15.01.2019).

küçük bir parçasını teşkil etmektedir. Ülkede yaşanan olumsuz gelişmeler iç dinamiklerin yeterince kullanamamasına sebep olmuştur. Büyük ölçekli tarım sektörü, hızlı nüfus artışına ayak uyduramamış ve bir zamanlar gıda ihraç eden Nijerya, büyük miktarlarda gıda ürünü ithal eder konuma gelmiştir. Son yıllarda petrol ve emtia fiyatlarında görülen düşüşler, ülke ekonomisinde büyük bir durgunluk yaşanmasına sebep olmuştur. Nijerya bu ekonomik durgunluktan bir an önce kurtulmanın yollarını aramaktadır. Bu kapsamda atılan çeşitli adımlardan birisi Nijerya Merkez Bankası'nın 20 Temmuz 2018'de Çin para birimi "Yuan" ile döviz satımına başladığını duyurmasıdır. Bu gelişme sayesinde iki ülke arasındaki ticaretin yeniden eski günlere gelmesi yönündeki beklentiler artmıştır.

3.2. Çin-Angola Ekonomik İlişkileri

Angola doğal kaynak, petrol ve balıkçılık alanlarında kayda değer zenginliklere sahip bir Orta Afrika ülkesidir. Dünyanın en büyük petrol rezervlerine sahip 20 ülkesi içerisinde yer alan Angola, Afrika'nın ihraç ettiği doğal kaynak ticaretinin önemli bir kısmını elinde tutmaktadır. Angola, Nijerya'nın ardından Afrika'nın en büyük ikinci petrol üreticisidir. İthal ettiği toplam petrolün beşte birini Afrika'dan alan Çin, bu ithalatın büyük bir kısmını Angola üzerinden gerçekleştirmektedir. 2012 yılında Angola'nın Çin'e ihracatı 33.710 milyar dolar, Çin'den ithalatı ise 3.457 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.²⁸⁰ 2015 yılına gelindiğinde ise Angola'nın Çin'e ihracatının yaklaşık 14,3 milyar dolar, Çin'den ithalatının ise 2.825 milyar dolar olarak gerçekleştiği görülmektedir.²⁸¹ Bu ticaret oranlarıyla Angola, Suudi Arabistan'ı geride bırakarak Rusya'dan sonra Çin'in ikinci petrol tedarikçisi olmuştur.

Otuz yıllık bir iç savaşın ardından Angola'nın büyüme oranlarında 1992 yılından itibaren ortalama %20 civarında önemli bir ekonomik ilerleme görülmüştür. Fakat özellikle petrol ithalatı kaynaklı bu etkileyici büyümeye rağmen ülkede uzun yıllardır hüküm süren yaygın yoksulluk ve eşitsizlik, altyapı, yönetim ve yolsuzluk sorunlarının halen devam ettiği görülmektedir. Angola'nın ulaşım altyapısının yeniden yapılandırılmasında, çoğunlukla kamu fonları ve petrol gelirleri kullanılmaktadır. Fakat bu gelirler yetersiz kaldığı için Angola özellikle başta Çin olmak üzere bazı kalkınma ortakları sayesinde bu eksikliklerini gidermeye çalışmaktadır.

²⁸⁰“China Trade at a Glance: Most Recent Values”, <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/AGO/Year/2012/SummaryText> (12.12.2018).

²⁸¹“China Trade at a Glance: Most Recent Values”, (12.12.2018).

Dünyanın diğer bölgelerindeki yatırımlarında olduğu gibi, Çin'in Afrika'daki girişimleri birbiriyle sıkı bir bağlantı içeren ticaret, finans ve yatırımlardan oluşmaktadır. Angola modeli olarak bilinen bu sıkı ilişki genellikle Çin Eximbank aracılığıyla zengin doğal kaynaklara sahip olan hükümetlere sağlanan imtiyazlı krediler ile yürütülmektedir. Bu kredi, kaynaklara erişim hakları konusunda yapılan uzun vadeli bir anlaşma ile güvence altına alınmaktadır. Çinli firmalar daha sonra ülkenin doğal kaynak sahalarına (örneğin petrol sahaları, madenler, işleme tesisleri, ulaşım ağları, vb.) erişimi geliştirecek büyük altyapı projeleri için rekabet ederler. Bu kapsamda Angola'da başlatılan Çin yatırımları ülkenin gelişmesinde önemli bir paya sahiptir.

Çin Angola'da çeyrek asır süren iç savaş sebebiyle yerle bir olmuş resmi binaları, hastaneleri onarmak ve ekonomide hayati önem taşıyan alt yapıyı yeniden inşa etmek amacıyla 2006 yılında ek 2 milyar dolar'lık bir finansal destek sağlamıştır.²⁸² Çin, Angola'ya sadece finansal alanda destek sağlamakla kalmamış aynı zamanda ülkeye yetmişmiş iş gücü transferi gerçekleştirmiştir. Angola'nın hemen her bölgesinde birçok projede (resmi kurum binası, konut, hastane ve okul inşaatları, demiryolları modernizasyonu, yol ve fiber optik ağ projeleri) Çinli firmalar ve işçiler çalışmaktadırlar.²⁸³

Angola 2015'te ağırlıklı olarak petrol, doğalgaz, iletişim ve ulaştırma alanlarında 4,4 milyar dolar'lık bir dış yatırım almıştır. Bu yatırımın büyük bir kısmı ise Çinli firmalar tarafından sağlanmıştır. Çin ve yerel işletmeler tarafından ortaklaşa başlatılan ve tamamlandığında Güney Afrika'daki en büyük ticari, lojistik, kongre, yatırım ve servis merkezi olarak hizmet verecek olan "Angola Uluslararası Ticaret Merkezi" bu yatırımlara verilebilecek en önemli örnektir.²⁸⁴ Ayrıca Çinli şirketlerin destekleriyle Angola'daki küçük Cuito Canavale kasabasında yapılan "Sinohydro" projesiyle birçok iletişim hattı ve alt yapı istasyonları kurulmuş ve bölgede yaşam süren 5000 kişiye erişim imkânı sağlanmıştır.²⁸⁵ Çin Angola'da gerçekleştirdiği yatırımlar karşılığında bazı imtiyazlar da elde etmiştir. Örneğin Çinli Sinopec Group firması, 1,5 milyar dolar karşılığında Angola'nın Marathon Oil Corporation açık deniz petrol ve gaz sahası 31. Bloğunun %10'luk hissesini satın almıştır.²⁸⁶ Angola'nın Çin'e olan

²⁸²Zafar, "The growing relationship between China and Sub-Saharan Africa", 119.

²⁸³Zafar, "The growing relationship between China and Sub-Saharan Africa", 119.

²⁸⁴ "China-Africa Economic and Trade Cooperation, Information Office of the State Council, the People's Republic of China", White Paper (2013), <http://english.scio.gov.cn/> (15.11.2018).

²⁸⁵"Boosting the Power Sector in Sub-Saharan Africa: China's Involvement", IEA Partner Country Series, IEA, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264262706-en> (19.11.2018).

²⁸⁶Pigato and Tang, *China and Africa: Expanding Economic ties in An Evolving Global Context*, 16.

yüksek dış borcu, ülkenin gelişmesinin önündeki en büyük engel olarak görülmektedir. İki ülke arasında 1983'te kurulan diplomatik ilişkilerden itibaren Çin, Angola'ya 60 milyar dolardan fazla borç vermiştir.²⁸⁷ 2017'nin sonunda, Angola'nın Çin'e olan borcu 21,5 milyar doları bulmuştur.²⁸⁸ Bu tutar, Angola'nın dış borcunun yaklaşık yarısına tekabül etmektedir.

3.3. Çin–Sudan Ekonomik İlişkileri

Çin'in petrol ithalatının %5'ini tek başına karşılayan Sudan Kuzey Afrika ülkesidir. 1990'lı yıllarda ülkede yaşanan iç savaş merkezi kontrolün kaybolmasına yol açmış, bunun sonucunda Sudan'a gelecek yatırımlar durmuş ve hali hazırda faaliyet gösteren birçok yabancı işletme ülke dışına çıkmışlardır. Aynı dönemde petrol sektörünün Çin ekonomisinde kilit rol oynamaya başlamasıyla İki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler görülmemiş bir seviyeye yükselmiştir. Sudan'ın içinde bulunduğu durum birçok yabancı yatırımcı tarafından uzaktan izlenirken bu dönemde Sudan'da Çin yatırımları hız kazanmıştır. Böylece Çin, Sudan'da en büyük denizaşırı petrol projesine sahip ülke konumuna gelmiştir.

2000 yılında Çin Ulusal Petrol Şirketi'nin inşa ettiği yıllık 2,5 milyon ton ham işleme kapasitesine sahip Khartoum Rafinerisi ile Sudan, uzun süredir devam eden ithal petrol ürünlerine bağımlılığından kurtulmuştur.²⁸⁹ Petrol ihracatının ana pazarı konumunda olan Çin, Sudan petrolüne toplamda 15 milyar dolardan fazla yatırım yapmıştır. Çin'in denizaşırı petrolünün yarısı Sudan'dan gelmektedir.²⁹⁰ 2006 yılında Sudan'dan Çin'e yapılan petrol ihracatı 4,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.²⁹¹ Bu ihracat, Sudan'ın toplam petrol ihracatının %82'sini, Çin'e yaptığı ihracatın ise %98'ini oluşturmuştur.²⁹²

Bu ihracattan elde edilen gelirler Sudan ekonomisinin bel kemiğini oluşturmaktadır. Yapılan karşılıklı anlaşmalar doğrultusunda Sudan, ülke ihtiyacının büyük bir kısmını Çin'den ithal etmektedir. İthal ettiği ana ürünler gıda, makine ve teçhizatı, motorlu taşıtlar, kimyasallar, işlenmiş ve tekstil ürünleridir. İki ülke arasındaki ticari ilişkilere ait verilere göre, 2000-2006 yılları arasında makine ve teçhizat ithalatı %20,8'den %34,8'e, motorlu taşıt ithalatı %10'dan %18,5'e yükselirken, başta buğday ve un olmak üzere gıda ithalatı % 23'ten % 9,8'e

²⁸⁷Yigal Chazan, "Angola's Debt Reliance on China May Leave it Short-Changed", The Financial Times <https://www.ft.com/content/fb9f8528-6f03-11e8-92d3-6c13e5c92914> (27.11.2018).

²⁸⁸Yigal Chazan, "Angola's Debt Reliance on China May Leave it Short-Changed", (27.11.2018).

²⁸⁹"CNPC in Sudan", <http://petrochinaintl.com.cn/csr/xhtml/PageAssets/CNPC%20in%20Sudan.pdf>, (22.12.2018).

²⁹⁰Ali Zafar, "The Growing Relationship Between China and Sub-Saharan Africa", 120.

²⁹¹"World Integrated Trade Solution (WITS)", <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/2009/TradeFlow/EXPIMP/Partner/SSF/Product/all-groups> (25.10.2018).

²⁹²"World Integrated Trade Solution (WITS)", (25.10.2018).

gerilemiştir.²⁹³ Çin'den yapılan ithalat, 2000 yılında toplam ithalat değerinin % 6'sına tekabül eden 102 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiş, 2006 yılında ise toplam ithalatın %20,8'ini oluşturarak 1,7 milyar dolara yükselmiştir.²⁹⁴

Sudan doğrudan yabancı yatırımları 2000 yılında 392 milyon dolar seviyesindeyken 2012 yılında tarihinin zirvesine yükselmiş ve 2,3 milyar dolara ulaşmıştır.²⁹⁵ Ancak Güney Sudan'ın 2011'deki ayrılığı, Sudan ekonomisini güçlü bir şekilde etkilemiş²⁹⁶ve bu ayrılık sebebiyle Sudan'a yapılan doğrudan yatırım tutarları 2017 yılında 1.065 milyar dolar'a gerilemiştir.²⁹⁷ Çin'in Sudan'daki doğrudan yardım ve yatırımları 1990'ların sonunda oldukça yüksek bir ivme yakalamıştır. 1970'lerde sadece yol, köprü ve kamu binaları inşaatı alanındaki küçük yatırımlara odaklanırken 1990'lı yılların sonunda, petrol çıkarma alanlarına çok büyük miktarda doğrudan yatırımlar gerçekleştirmiştir. 2003-2010 yılları arasında Çin Ulusal Petrolleri (Petronas), Sudan'ın Block 1/2/4, Block 3/7 ve Block 15 bölgelerinde toplam maliyetleri 1 milyar dolar'ı bulan birçok sıfırdan yatırım projeleri başlatmıştır.²⁹⁸ Yine bu süreçte yapılan yatırımlardan bir diğeri ise Çin Petrol Mühendisliği ve İnşaat Şirketi tarafından gerçekleştirilen petrol sahalarını Kızıldeniz'deki Port Sudan'a bağlayan 1610 km uzunluğunda bir boru hattı inşa projesidir. Bu proje' de yaklaşık 10,000 Çinli işçi çalışmaktadır.²⁹⁹

2015 Ekim tarihli yapılan bir rapora³⁰⁰ göre Sudan, özellikle Güney Sudan'ın ayrılışıyla kontrolündeki petrol sahalarından yaklaşık %75'ini kaybetmiştir. Bu durum ülkenin GSYH'sinde büyük bir düşüşe, bütçe gelirlerinin yarısından fazlasında kayba ve ihracatta da üçte ikilik önemli bir azalma yaşanmasına yol açmıştır. Tüm bu gelişmeler Çin-Sudan ikili ekonomik ilişkilerini derinden etkilemiştir. 2015 yılında Sudan, Çin'e %56,43'lük bir ortaklık payı ile 3.153 milyar dolar'lık bir ihracat gerçekleştirirken, aynı yıl Çin'den ithalatı %22,76'lık bir ortaklık payı ile 1.915 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.³⁰¹

²⁹³“World Integrated Trade Solution (WITS)”, (25.10.2018).

²⁹⁴“World Integrated Trade Solution (WITS)”, (25.10.2018).

²⁹⁵“World Integrated Trade Solution (WITS)”, (25.10.2018).

²⁹⁶“Foreign Direct Investment, Net Inflows (BoP, current US\$)”, <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=SD> (19.11.2018).

²⁹⁷“Foreign Direct Investment, Net Inflows (BoP, current US\$)”, (19.11.2018).

²⁹⁸“CNPC in Sudan”, <http://petrochinaintl.com.cn/csr/xhtml/PageAssets/CNPC%20in%20Sudan.pdf>, (22.12.2018), 6.

²⁹⁹David Blair, "Oil-Hungry China Takes Sudan Under its Wing," The Telegraph 23 (2005).

³⁰⁰The World Bank Sudan Enterprise Survey (ES) 2014”, <http://microdata.worldbank.org/index.php/catalog/2354> (12.12.2018).

³⁰¹“World Integrated Trade Solution (WITS)”,

<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/SUD/Year/2012/SummaryText> (14.12.2018).

Ekonomi politiğin doğası gereği Çin, Sudan petrolünün %75'lik bir kısmını elinde bulunduran Güney Sudan'la ekonomik ilişkileri hızla geliştirmekte ve doğrudan yatırımlarının büyük bir kısmını bu bölgeye aktarmaktadır. Petrol hatlarının güvenliği için boru hatlarının toprakları üzerinden geçtiği Sudan'la ilişkileri de canlı tutmaya çalışsa da bu ülkeyle aralarındaki ticarete yaşanan düşüş ilişkilerin eskisi gibi olmadığını göstermektedir.

3.4. Çin–Demokratik Kongo Cumhuriyeti İlişkileri

Bağımsızlığını 19 Şubat 1960 yılında kazanan Orta Afrika ülkesi Kongo Cumhuriyeti, Çin tarafından 1961'de resmi olarak tanınmıştır. Aynı yıl içerisinde Kongo Cumhuriyeti'nin Tayvan ile diplomatik ilişki kurması sebebiyle Çin, büyükelçisini geri çağırarak ve Kongo ile diplomatik ilişkilerini askıya almıştır. 1971 yılında ülkenin yönetimi değişmiş ve adı Zaire Cumhuriyeti olarak kabul edilmiştir. Bu süreçte iki ülke arasında ilişkiler, liderlerin karşılıklı ziyaretleriyle yeniden canlandırılmıştır. 1997'de ülkenin adı Demokratik Kongo Cumhuriyeti (DKC) olarak değiştirilmiş ve Çin-DKC ilişkileri bu tarihten itibaren daha kapsamlı olarak genişlemiştir. 1973 ve 1988'de iki ülke aralarındaki işlemlerde nakit ödeme esasına dayalı ikili ticaret anlaşmalarına ilave olarak 1980 ve 1989'da “Kültürel, Yüksek Öğrenim ve Bilimsel Araştırmalarda İşbirliği” anlaşmalarına imza atmışlardır.³⁰² Çin hükümeti, DKC hükümeti arasında 1998'de madencilik ve iş sektörlerinde Çin-Kongo ortak projelerini de içeren, karayolu ve demiryollarının geliştirilmesinden, hastanelerin, sağlık merkezlerinin ve üniversitelerin inşasına kadar birçok altyapı projeleri için karşılıklı yatırım anlaşması imzalamışlardır.³⁰³

Çin-DKC ekonomik ilişkileri özellikle 1990'lı yıllarda büyük gelişme göstermiştir. 1991 yılında Çin ve DKC arasında toplam 68.34 milyon dolar'lık ticaret gerçekleşmiştir. Bu ticaretin 63.34 milyon dolar'lık kısmı Çin'den DKC'ye yapılan ihracat, 5.080 milyon dolar'lık kısmı ise IRC'den Çin'e yapılan ithalat şeklinde olmuştur.³⁰⁴ 2003'ten itibaren Çin, DKC'ye ihraç ettiğiinden daha fazlasını ithal etmeye başlamıştır. Bu dönemde iki ülke arasında toplamda 51,7 milyon dolarlık ticaretin 25,4 milyon dolar'ı Çin'den DKC'ye ihracat 26,3 milyon doları ise DKC'den Çin'e yapılan ihracat şeklinde gerçekleşmiştir.³⁰⁵ 2014 itibariyle DKC, Çinli ortaklarıyla arasındaki ticaret hacmini ikiye katlamış ve taraflar arasında gerçekleşen 4.185 milyar dolarlık ticaretin 1.362 milyar doları Çin'den DKC'ye ihracat 2.823 milyar doları ise

³⁰²“Congo (DKC)”, <http://www.china.org.cn/english/features/focac/183553.htm> (12.12.2018).

³⁰³<https://investmentpolicyhub.unctad.org/IIA/CountryBits/56#iiaInnerMenu>,(12.12.2018).

³⁰⁴<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/COG> (14.12.2018).

³⁰⁵<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/COG> (14.12.2018).

DKC'den Çin'e ihracat şeklinde olmuştur.³⁰⁶ Bu ticaret verilerinin yakalanmasında Çin'in DKC'deki yabancı yatırımlarının büyük payı vardır.

Çin'in DKC'ye doğrudan yatırımları özellikle 2000 yılından sonra hız kazanmıştır. Özellikle 2008 ekonomik krizinden sonra Afrika'ya 2010-2014 yılları arasında yapılan doğrudan yatırım oranlarında %22'lik bir artış yaşanmıştır. Yapılan bu yatırımların çoğu doğal kaynak bakımından zengin olan Afrika ülkelerine yapılmıştır. Bu süreçte Orta Afrika'nın kaynak zengini olan ülkesi DKC, Çin için önemli bir pazar haline gelmiştir. Geleneksel olarak DKC ihracatının ana pazar merkezi olan AB, son on yıllık süreçte yerini Çin'e bırakmıştır. Çin 2007'de maden sektörüne 350 milyon dolar, metal sektörüne 223 milyon dolar ve 2010 yılında kimyasal sanayi sektörüne 184 milyon dolar tutarında doğrudan yatırımlarda bulunmuştur.³⁰⁷ 2014 sonu itibariyle yapımına devam edilen ve toplam taahhüt bedeli 3.72 milyar dolar olan 14 adet Çin-DKC ortak madencilik projesinde yerel ve bölgesel kaynaklardan istifade edilmekte ve Kongolu köyleri birleştiren kilometrelerce yeni yollar yapılarak bölgenin ekonomik olarak gelişmesi sağlanmaktadır.³⁰⁸

DKC'nin ekonomik olarak gelişmesinde Çin doğrudan yatırımları ve Çine yapılan ihracat büyük önem taşımaktadır. Fakat DKC tarafından ihraç edilen ürünlerin bakır, altın ve maden ağırlıklı olması, DKC'yi ihracatta başta Çin olmak üzere birkaç ülkeye bağımlı hale getirmektedir. Özellikle Çin ekonomisinde yaşanan dalgalanmalar DKC'nin ekonomik gelişimini doğrudan etkilemektedir. Çin'in GSYH'sinde görülen %1'lik bir azalma DKC'nin Çin'e gerçekleştireceği toplam mal ihracatında neredeyse %2'lik bir düşüşe sebep olmaktadır ve bu düşme DKC'nin GSYH'sinde %0,33'lük bir azalma yaşanmasına sebep olmaktadır.³⁰⁹ Nitekim 2011-2016 yılları arasında Çin ekonomik büyümesinde görülen %3'lük düşüş doğrudan DKC ekonomik büyüme oranlarına yansımış ve DKC'nin 2015 büyüme oranı %6,9'a gerilemiştir.³¹⁰

³⁰⁶<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/COG> (14.12.2018).

³⁰⁷"The World Bank Sudan Enterprise Survey (ES) 2014",
<http://microdata.worldbank.org/index.php/catalog/2354> (12.12.2018).

³⁰⁸Claude Kabemba, "China-Democratic Republic of Congo Relations: From a Beneficial to a Developmental Cooperation", African Studies Quarterly 16 (2016).

³⁰⁹Claude Kabemba, "China-Democratic Republic of Congo Relations: From a Beneficial to a Developmental Cooperation", 2016.

³¹⁰Claude Kabemba, "China-Democratic Republic of Congo Relations: From a Beneficial to a Developmental Cooperation", 2016.

4. Sonuç Yerine: Çin'in Afrika'daki Ekonomi Politikası Üzerine Bir Değerlendirme

Çin'in dış politika yaklaşımı, barış içinde bir arada yaşama (peaceful coexistence), barışçıl kalkınma (peaceful development), karşılıklı yarar (mutual benefit) ilkesi çerçevesinde ekonomik ilişkiler kurma ve çatışmaların barışçıl bir şekilde çözümünü desteklemek (peaceful resolution of conflicts) temelleri üzerine inşa edilmiştir. Bu politika 1954'te dönemin Başbakanı olan Zhou Enlai tarafından geliştirilen, bölgesel bütünlük, egemenlik konusunda karşılıklı saygı, müdahale etmeme, karşılıklı saldırmazlık, eşitlik ve karşılıklı yarar ilkeleriyle zenginleştirilmiştir. 1960'lı yıllarda Çin-Afrika ilişkileri başlangıçta ideolojik temelli ilerlemiştir. Çin, bu süreçte yönetiminden memnun olmadığı birçok Afrika ülkesindeki liderlere karşı yerel halkın isyan hareketlerini desteklemiştir. Çin'in bu girişimleri birçok Afrika ülkesinde tepkilerle karşılanmış ve bu ülkeler Çin ile aralarındaki diplomatik ilişkilerini kesmişlerdir. Ancak Çin bu süreçte Afrika kıtasının kalkınmasına yönelik önemli yardımlar başlatarak bozulan ilişkileri yeniden düzeltmeyi başarmıştır. Çin'in 1971 yılında BM'de kalıcı üyeliğini tekrar kazanmasıyla Çin-Afrika ilişkileri farklı bir aşamaya taşınmıştır.

Çin, 1978 ekonomik reformu sayesinde dünyada adından söz ettirmeye başlamış ve Afrika'yla arasındaki ilişkileri ekonomik temelli "kazan kazan (win-win)" ilkesi doğrultusunda gelişme göstermiştir. Fakat Afrika kıtasının Soğuk Savaş dönemi boyunca ABD ve Sovyetler Birliği'nin etki alanında olması nedeniyle Çin, bölgede yeteri kadar etkili bir politika yürütememiştir. Çin'in kıtada ağırlığını hissettirmesi 1990'lı yılların başı yani Soğuk Savaş'ın sonlandırıldığı dönemde gerçekleşmiştir. Özellikle 2000'li yılların başlarında dünyanın en önemli ekonomilerinden birisi haline gelen Çin, büyümesini sürdürmek için oldukça büyük miktarda enerjiye ihtiyaç duymuş ve doğal kaynak bakımından zengin Afrika'yla ilişkilerini tamamen ekonomi odaklı bir politika kapsamında yürütmeye başlamıştır. Elbette bu süreçte Afrika ülkelerinin ekonomik olarak gelişmeye ihtiyaç duyması Çin'in işini daha da kolaylaştırmıştır.

Çin Afrika ülkeleriyle ilişkilerinde kendi ulusal karakterinin önemli bir parçası olarak gördüğü "müdahale etmeme (non-intervention)" ilkesini uygulaması Afrikalı ülkelerde memnuniyetle karşılanırsa da bu politika hem ABD hem de Avrupalı ülkelere tenkit edilmiştir. Örneğin 2003 yılında patlak veren "Darfur Krizi"³¹¹ esnasında Çin bu sorunun Sudan'ın iç

³¹¹2003 yılında Sudan'da yaşanan Darfur Krizi; hükümetin bölgenin kalkınmasını dikkate almaması üzerine bölgede yaşayan etnik ve dini gruplar arasında çıkan gerginliğe oldukça sert müdahale etmesidir. 2004 yılında BM Güvenlik Konseyi Darfur'a bir araştırma komisyonu göndermiştir. Komisyonun 2005 yılında konuyla ilgili olarak hazırladığı raporda Darfur'da yaşananların bir savaş suçu olduğu belirtilmiştir. ABD'nin girişimiyle BM Güvenlik

meselesi olduğunu ileri sürmüş, BM'nin müdahalesini veto etmiş ve Sudan'la ilişkilerini sürdürmüştür. Çin ayrıca 2010 yılında Libya'da çıkan iç savaşa müdahale etmek amacıyla 26 Şubat 2011 tarihinde BM Güvenlik Konseyince düzenlenen tasarıya ret oyu vermiştir. Tüm bu gelişmeler sonrasında Çin'in menfaatleri doğrultusunda Afrika kıtasında anti-demokratik rejimlere karşı sessiz kaldığı gerekçesiyle dünya çapında eleştirilere maruz kalmıştır.

Çin-Afrika karşılıklı ticaretinin son 20 yılda istikrarlı bir şekilde artması Çin'in bölgede yürüttüğü ekonomi temelli dış politikasının başarılı sonuçlar verdiğini göstermektedir. Bu dönemde gerçekleştirilen karşılıklı ticaretin ülke GSMH'larına doğrudan yansıdığı görülmektedir. Çin'in ekonomisi büyüme eğiliminde iken ticaret yaptığı Afrika ülkeleri içinde işler gayet yolunda gitmektedir. Bunun en iyi ispatı Çin ile ticaret yapan Afrika ülkelerinin GSMH'larında görülen artışlardır. 2017 yılı itibariyle Nijerya'nın GSMH'sı 376 milyar dolar (en yüksek değer 2014'te 568,5 milyar dolar), Angola'nın GSMH'sı 124 milyar dolar, Sudan'ın GSMH'sı 117,5 milyar dolar ve DKC'nin GSMH'sı 37 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.³¹²Ne var ki Çin-Afrika ilişkileri her zaman pozitif yönde ilerlememektedir.

Çin bölgenin petrol ve doğal kaynak bakımından zengin olan ülkelere daha çok yatırım yapmakta, bu ülkelere imtiyazlı krediler, hibe veya sıfır faizli krediler sunmakta ve bunların karşılığında ise bu ülkelerdeki yatırımlarda çeşitli haklar elde etmektedir. Çin'in elde ettiği imtiyazlar birçok Afrika ülkesinin Çin'den bağımsız bir dış politika yürütememesine sebep olmaktadır. Çünkü bu ülkelerin çoğu iç savaşlarla oldukça yıpranmışlar ve istikrarsız bir coğrafyada yaşam mücadelesi vermektedirler. Gelişmelerini büyük ölçüde ürün pazarlamaya bağlayan bu ülkeler için Çin ekonomisinden bağımsız bir ulusal ekonomi politikası yürütmek neredeyse imkânsız bir hal almaktadır. Bu sebepten bölgelerinde ABD ve Avrupalıların yatırımlarını sınırlandırdığı bir dönemde Afrika ülkeleri Çin'e hayati derecede bağımlı hale gelmektedirler. 2010 yılı başlarında yıllık ortalama %10 oranında büyüme oranı yakalayan Çin'in 2015 yılında GSYH'si %6,9'dan, 2016'da %6,7'ye, 2017'de %6,5'e gerilemiş ve 2018'de ise %6'ya³¹³düşeceğinin tahmin edilmesi Çin yatırımlarının yoğun olduğu ülkelerde tedirginlik yaşanmasına sebep olmaktadır. Çünkü Çin ekonomik büyümesinde yaşanan her düşüş, Çin'in ithalatını doğrudan etkileyecek ve bu durum da dolayısıyla ekonomik

Konseyi'nde Darfur'a müdahale edilmesi yönünde karar alınmış ancak Çin, Sudan hükümetinin rızası olmadan Darfur'a bir müdahalede bulunulması kararına karşı çıkmış ve Sudan'ın bu krizi kendi sınırları içerisinde çözmesi gerektiğini öne sürmüştür.

³¹²<https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=SD> (24.12.2018).

³¹³ "African Economic Outlook", https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/African_Economic_Outlook_2018_-_EN.pdf (24.12.2018)

büyümlerini Çin'e yapılacak olan ithalata sabitleyen ülkelerin ciddi sıkıntılar yaşamalarına yol açacaktır.

Kaynakça

- “China GDP Annual Growth Rate”, <https://tradingeconomics.com/china/gdp-growth-annual> (22.03.2019).
- “China’s Foreign Aid (White Paper)”, 2011, 17. <https://www.eu-china.net/upload/pdf/nachrichten/2011-04-21Chinas-ForeignAid-WhitePaper.pdf>.
- “Chinese Investment in Africa: New Model for Economic Development or Business as Usual?”. <https://doc-research.org/2018/09/chinas-approach-to-africa/> (22.03.2019).
- “CNPC in Sudan”. <http://petrochinaintl.com.cn/csr/xhtml/PageAssets/CNPC%20in%20Sudan.pdf>, (22.12.2018)
- “EY’s Attractiveness Program Africa”, <https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-attractiveness-program-africa-2017-connectivity-redefined-france/FILE/ey-attractiveness-program-africa-2017-connectivity-redefined.pdf> (22.03.2019)
- “Fifth Ministerial Conference of FOCAC Opens Further China-Africa Cooperation”. <http://www.focac.org/eng/dwjbzjzhys/t954274.html> (14.01.2019).
- “Information Office of the State Council, the People’s Republic of China, White Paper 2013”. <http://english.scio.gov.cn/> (15.11.2018).
- “The China Africa Project”. <https://chinaafricaproject.com/focac-2015-making-sense-of-the-numbers/> (22.03.2019).
- “The Forum on China-Africa Cooperation Beijing Action Plan (2019-2021)”. https://www.focac.org/eng/zywx_1/zywj/t1594297.htm (22.03.2019).
- “The Forum on China-Africa Cooperation Johannesburg Action Plan (2016-2018)”. https://www.focac.org/eng/zywx_1/zywj/t1327961.htm (24.11.2018).
- “World Investment Report 2018”. <https://unctad.org/en/pages/PressRelease.aspx?OriginalVersionID=461> (22.03.2019).
- “African Economic Outlook”. https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/African_Economic_Outlook_2018_-_EN.pdf (24.12.2018).
- “Nigeria Economic Outlook”. <https://www.afdb.org/en/countries/westafrica/nigeria/nigeria-economic-outlook/> (15.01.2019).
- Blair, David. “Oil-hungry China Takes Sudan Under its Wing”, *The Telegraph*. <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/sudan/1488520/Oil-hungry-China-takes-Sudan-under-its-wing.html> (12.01.2019).
- Brautigam, Deborah, Tang Xiaoyang, and Ying Xia. “What Kinds of Chinese ‘Geese’ Are Flying to Africa? Evidence from Chinese Manufacturing Firms”. *Journal of African Economies* 27 (2018): i29-i51.
- Brautigam, Deborah. *The Dragon’s Gift: The Real Story of China in Africa*. Oxford University Press, 2009.
- Campbell, Horace. “China in Africa: Challenging US Global Hegemony”. *Third World Quarterly* 29, sy. 1 (2008): 89-105.

- Chazan, Yigal. “Angola’s Debt Reliance on China May Leave it Short-Changed”. The Financial Times <https://www.ft.com/content/fb9f8528-6f03-11e8-92d3-6c13e5c92914> (27.11.2018).
- China Africa Research Initiative. “Chinese Loans to Africa”. <http://www.sais-cari.org/data-chinese-loans-and-aid-to-africa> (25.10.2018).
- China Africa Research Initiative. “Chinese Workers in Africa”. <http://www.sais-cari.org/data-chinese-workers-in-africa> (25.10.2018).
- “Congo (DKC)”. <http://www.china.org.cn/english/feat+ures/focac/183553.htm> (12.12.2018).
- “10,000 Chinese Firms in Africa as Ministry of Commerce Underestimates Number”, <https://www.consultancy.uk/news/13690/10000-chinese-firms-in-africa-as-ministry-of-commerce-underestimates-number> (22.03.2019).
- DeGhetto, Kaitlyn, Jacob R. Gray, and Moses N. Kiggundu. “The African Union’s Agenda 2063: Aspirations, Challenges, and Opportunities for Management Research”. *Africa Journal of Management* 2, sy. 1 (2016): 93-116.
- Dent, Christopher M. *China and Africa Development Relations*. New York: Routledge, 2010.
- “January 15, 1964 The Chinese Government’s Eight Principles for Economic Aid and Technical Assistance to Other Countries”. <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/121560> (22.01.2019).
- Economics, BP Energy. “BP Energy Outlook 2018 Edition”. <https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-economics/energy-outlook/bp-energy-outlook-2018.pdf> (25.12.2018).
- Eisenman, Joshua. *China and the Developing World: Beijing’ Strategy for the Twenty-First Century*. New York: ME Sharpe, 2007.
- “China-Africa Economic and Trade Cooperation (2013)”. <http://english.gov.cn/archive/whitepaper/2014/08/23/content281474982986536.htm> (11.01.2019).
- “Forum on China-Africa Cooperation Beijing Action Plan (2019-2021)”. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1593683.shtml (11.01.2019).
- Foster, Vivien, William Butterfield, and Chuan Chen. *Building Bridges: China’s Growing Role As Infrastructure Financier for Africa*. The World Bank, 2009.
- “China’s Foreign Aid (2011)”. <https://www.eu-china.net/upload/pdf/nachrichten/2011-04-21Chinas-ForeignAid-WhitePaper.pdf> (25.10.2018).
- Guerrero, Dorothy Grace, Firoze Manji and Firoze Madatally Manji, eds. *China’s New Role in Africa and the South: A Search for a New Perspective*. Oxford: Fahamu/Pambazuka, 2008.
- Hanauer, Larry, and Lyle J. Morris. *Chinese Engagement in Africa: Drivers, Reactions, and Implications for US Policy*. Rand Corporation, 2014.
- Harneit-Sievers, Axel, Stephen Marks, and Sanusha Naidu, eds. *Chinese and African Perspectives on China in Africa*. Oxford: Fahamu/Pambazuka, 2010.
- Holslag, Jonathan. “China’s New Mercantilism in Central Africa”. *African and Asian Studies* 5, no 2 (2006): 133-169.
- Holslag, Jonathan. “How China’s New Silk Road Threatens European Trade”. *The International Spectator* 52, no 1 (2017): 46-60.
- <https://data.worldbank.org/country/china?view=chart> (24.11.2018).

- <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=SD> (19.11. 2018).
- “Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions (2016)”.
<https://www.imf.org/en/Publications/Annual-Report-on-Exchange-Arrangements-and-Exchange-Restrictions/Issues/2018/08/10/Annual-Report-on-Exchange-Arrangements-and-Exchange-Restrictions-2017-44930> (15.11.2018).
- Kabemba, Claude. “China-Democratic Republic of Congo Relations: From a Beneficial to a Developmental Cooperation”. *African Studies Quarterly* 16, 2016.
- Lahtinen, Anja. *China’s Diplomacy and Economic Activities in Africa: Relations on the Move*. Springer, 2018.
- “The Closest Look Yet at Chinese Economic Engagement in Africa”. <https://www.mckinsey.com/featured-insights/middle-east-and-africa/the-closest-look-yet-at-chinese-economic-engagement-in-africa> (22.01.2019).
- “Statistics on China-Africa Bilateral Trade in 2017”. <http://english.mofcom.gov.cn/article/statistic/lanmubb/AsiaAfrica/201803/20180302719613.shtml> (25.10.2018).
- “Boosting the Power Sector in Sub-Saharan Africa: China’s Involvement, IEA Partner Country Series”. Son güncelleme 27 Aralık, 2018. <https://doi.org/10.1787/9789264262706-en> (24.11.2018).
- Pannell, Clifton W. “China’s Economic and Political Penetration in Africa”. *Eurasian Geography and Economics* 49, no 6 (2008): 706-730.
- Pigato, Miria and Julien Gourdon. “The Impact of Rising Chinese Trade and Development Assistance in West Africa”. *Africa Trade Practice Working Paper Series* 4, 2014.
- Pigato, Miria and Wenxia Tang. “China and Africa: Expanding Economic Ties in an Evolving Global Context”. *World Bank Working Paper* 95161, 2015.
- Power, Marcus, Giles Mohan, and May Tan-Mullins. *China’s Resource Diplomacy in Africa: Powering Development?*. Boston: Palgrave Macmillan, 2012.
- Rotberg, Robert I., ed. *China into Africa: Trade, Aid, and Influence*. Washington: Brookings Institution Press, 2009.
- Sanderson, Henry, and Michael Forsythe. *China’s Superbank: Debt, Oil and Influence-How China Development Bank is Rewriting the Rules of Finance*. Solaris South Tower: John Wiley & Sons, 2012.
- Sautman, Barry, and Hairong Yan. “Localizing Chinese Enterprises in Africa: From Myths to Policies”. *HKUST Institute for Emerging Market Studies*, 2015.
- Sun, Irene Yuan, Kartik Jayaram, and Omid Kassiri. *Dance of the Lions and Dragons: How are Africa and China Engaging, and How Will the Partnership Evolve?*. McKinsey, 2017.
- Taylor, Ian. *China And Africa: Engagement and Compromise*. New York: Routledge, 2007.
- Van Dijk, Meine Pieter, ed. *The New Presence of China in Africa*. Amsterdam University Press, 2009.
- World Bank. “Foreign Direct Investment, Net Inflows (BoP, current USdolar)”.
<https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=SD> (19.11.2018).
- World Bank. “Nigeria”. <https://www.google.com/search?q=world+bank+nigeria+population&rlz=1C1SQJLtrTR841TR841&oq=world+bank+nigeria+po&aqs=chrome.1.69i57j0l5.11176j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8> (15.03.2019).

- World Bank. “Sudan Enterprise Survey (ES) (2014)”. <https://unctad.org/en/Docs/diaeia2011d1en.pdf> (14.12.2018).
- World Bank. “The World Bank Annual Report 2018 (English)”. <http://documents.worldbank.org/curated/en/630671538158537244/The-World-Bank-Annual-Report-2018> (14.12.2018).
- World Bank. “World Integrated Trade Solution”. <https://wits.worldbank.org/> (14.01.2019).
- Worldbank. “China Trade at a Glance: Most Recent Values”. <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/AGO/Year/2012/SummaryText> (12.12.2018).
- Worldbank. “GDP (current USdolar)”. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>, (23.03.2019).
- Worldbank. “The World Bank Sudan Enterprise Survey (ES) 2014”. <http://microdata.worldbank.org/index.php/catalog/2354> (12.12.2018).
- Zafar, Ali. “The Growing Relationship Between China and Sub-Saharan Africa: Macroeconomic, Trade, Investment, and Aid Links”. *The World Bank Research Observer* 22, sy. 1 (2007): 103-130
- Zezeza, Paul Tiyambe. “The Africa-China Relationship: Challenges and Opportunities”. *Canadian Journal of African Studies* 48, no 1 (2014): 145-169.
- Zhang, Qiaowen, and Anna Kangombe. “Chinese Investment in Africa: How the New Normal Can Leverage Agenda 2063 for Sustainable Economic Co-Operation”. *African East-Asian Affairs* 3, 2016.

Violence and Human Development: A Perspective from Amartya Sen

Gerry Flores ARAMBALA*

Abstract

Political violence is a broad term that is often identified with acts of violence perpetuated by individuals or the state with the lone purpose of achieving political goals. Political violence may come in two modes, either as political terrorism or counter terrorism. The former is determined as the aggressive manipulation of an individual's judgments by threats and intimidations to achieve political change. The latter presupposes the preventive measures the government is doing in fighting against all forms of terrorism, which inevitably lead to war. This paper is intended to examine how both of these forms of political violence affect the development of an individual, following Amartya Sen's capability approach. This paper will argue, in the end, that the best way of solving arm conflicts is democratic dialogue. This paper, following Sen, adheres to the idea that any attempt of solving violence by resorting to war is futile. War in all its form is destructive to the claim of individual development. The government that readily engages into war without having to consider first any democratic dialogues in solving arm conflicts is not fulfilling its task of protecting and prioritizing the development of the people. In war there is no individual development.

Key words: *Capability Approach, Counter Terrorism, Human Development, Political violence, Sen, Terrorism, War*

Şiddet ve İnsani Kalkınma: Amartya Sen'in Fikirleri Üzerinden Bir Bakış³¹⁴

Öz

Siyasi şiddet, siyasi amaçlara ulaşmak amacıyla bireyler veya devlet tarafından uygulanan şiddet olarak tanımlanan geniş bir kavramdır. Siyasi şiddet, siyasi terörizm veya terörle mücadele olarak iki şekilde ortaya çıkabilir. İlki, bireylerin siyasi kararlarının değişime uğraması için tehdit ve göz korkutma ile agresif manipülasyonu anlamına gelir. İkincisi ise, hükümetin terörün her çeşidiyle mücadele etmek için başvurduğu ve/fakat kaçınılmaz biçimde savaşa yol açan önleyici tedbirleri içeriyor.

Bu makale, tanımlanan siyasi şiddet biçimlerinin her ikisini de Amartya Sen'in "Yetenek yaklaşımı" (Capability approach) kullanarak incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın sonucunda silahlı çatışmaları çözenin en iyi yolunun demokratik dialog olduğu ileri sürülmektedir. Bu makale, şiddeti çözmek için nihayetinde savaşa başvurmasının faydasız olduğu görüşünü savunuyor. Savaşın her biçimi bireysel kalkınma çabaları üzerinde tahripkâr bir etki yaratır. Bu nedenle demokratik diyalogu ilk çözüm olarak dikkate almayı silahlı bir çatışmaya giren hükümetler, halkın korunması ve kalkındırılması hakkındaki öncelikli görevlerini yerine getirmiyorlar demektir. Savaşta bireysel gelişimden söz edilemez.

Anahtar Kelimeler: *Amartya Sen, Anti terör, İnsani Kalkınma, Sava, Siyasal Şiddet, Yetenek Yaklaşımı.*

* Philosophy Department, La Salle University-Ozamis, gerry.arambala@lsu.edu.ph

³¹⁴ Turkish translation of the Abstract has been added by editorial team of the Journal

1. Introduction

On May 23, 2017 the entire country was terrorized when the news about Marawi city being under siege by ISIS inspired-group broke out. “Marawi, the capital of Mindanao’s Lanao del Sur province and whose mostly Muslim 200,000 population make the city the biggest Islamic community”³¹⁵, was instantly transformed into a war zone as the government troops fought to recapture the city from the “Maute terrorists who were then about 700 in number with the inclusion of some Abu Sayyaf members.”³¹⁶ The ferocious fight –which lasted for six months and which reduced the city into a pile of rubble and dust– claimed almost 1000 lives and caused the diaspora of more than 200, 000 inhabitants.³¹⁷ The war was further intensified as the government forces opted to bomb the entire city in the hope of hastening the eradication of the terrorists group. The persistent bombing has not only cut short the lives of the enemies of the state but it likewise caused the total destruction of the entire city. More than 50,000 families are made homeless because of the government’s attempt to hasten the liberation of the city from the Maute group.³¹⁸ And on October 16, 2017, President Rodrigo Duterte announced the liberation of the city from the Maute-ISIS group following the death of their leaders. The war is finally over and the city is again free. But despite of this joyous fact, there hides another terror that every inhabitant of the city must face. Such terror is no longer caused by any terrorist group, but is induced rather by the aftermath of the war. It is not hidden from us how devastating the war in Marawi was. It did not just destroy the enemies but it likewise destroyed the entire city and together with it the hope of the people of Marawi.

Terrorism is absolute evil. It deprives innocent civilians of the good life they envisioned to possess. Terrorists, in this regard, are aimed to cause absolute terror and instill fear in the minds of the people. They raise their personal concerns and selfish-interests to the government by intimidation and violence. Terrorists direct their attention on harassing and killing civilians

³¹⁵ Joseph Hincks, “The Battle for Marawi City,” [Article online], Time.com/marawi-philippines-isis/, Accessed on: October 18, 2017.

³¹⁶ Ryan Rosauo, “Marawi Siege Turning into a War of Attention,” [Article online], <http://newsinfo.inquirer.net/913119/marawi-siege-turning-into-a-war-of-attribution#ixzz4vSAG7Ghw>, Accessed on: October 18, 2017.

³¹⁷ Associated Press, “The Fight for Marawi and a Painful Window on War,” [Article Online], <https://www.voanews.com/a/marawi-philippines-painful-war/3895615.html>, Accessed on: October 18, 2017.

³¹⁸ Nawal, Allan, Divina Suson, Jeffrey Maitem, “Evacuees Can’t Go Home yet even if Marawi Conflicts Ends.” [Article online]. <http://newsinfo.inquirer.net/937539/evacuees-cant-go-home-yet-even-if-marawi-conflict-ends#ixzz4vSVjyTEd>. Accessed on: October 18, 2017.

to achieve their goal of a radical political change. This vulgarity on the part of the terrorists often leads to war. The government, in preventing the proliferation of acts of terrorism, engages into war against terrorists. Counter-terrorism is the expedient way of solving the problem of terrorism. It is intended ultimately to destroy and to stop terrorism in general. Its main project is to eliminate all terrorists and to protect the innocent civilians who may become possible targets of terrorist attacks. Moreover, with the use of advance weaponry in the war against terrorists, counter-terrorist measures are made precise and effective in exterminating the enemies. But it is also from the use of these advance military technologies that the counter-terrorist measures are, more often than not, causing larger destructions and far more deaths than the terrorists themselves.

This paper is not intended to discuss and evaluate the moral valuing of both proponents of war. Rather, what this paper argues is that in either case the individual development is compromised. This is so because both instances of political violence are destructive to the project of human development. War, in all its forms, is in contradiction to human development. It denies the individual subject of the opportunity to be capacitated to project for the life he values living. In a place that is constantly ravaged by wars, the welfare of the civilians is always jeopardized. War ultimately denies the individual of his substantive freedom. It forces the human person to live in a dehumanizing state of existence of absolute fear and poverty. Development, as the extension of the individual capabilities or freedoms, is devalued in times of war. This is so because in a war afflicted area all opportunities for development are closed. Development as the expansion of individual liberty is devalued in a community whose state of peace and order is always threatened by the presence of war and terrorism.

2.Terrorism and War

The debate on the justifiability of either case of political violence must not ultimately be identified on the basis of our conventional understanding of terrorism and war. It is rather unpersuasive to argue that terrorism is unjustifiable for it deliberately targets innocent civilians in pursuing its goals of effecting radical political changes. While war against terrorism is justified for it ultimately seeks to protect the people from being terrorized. Although it is true that all acts of terror are condemnable and that counter terrorism, which leads to war, is in some sense good for its intention is to protect the population from terrorism. But if we are to compare the deaths and the extent of the damage that these two instances of political violence caused to the populace, we will realize that “the actions of states opposing terrorist groups have frequently

killed far more civilians than have terrorists.”³¹⁹ This is not to say that the former is justified while the later is in contrary not. What is being presupposed is that our conventional understanding of the differences between both instances of political violence is limiting. In order to properly engage into the debate one must begin with the necessity of comparing the number of deaths and the actual extent of the damage that is caused in either instance of violence. The comparison should not lead us to determine which is far more justifiable between them; rather it must push us to realize that violence is detrimental to the development of the people. Violence should not be perceived as the sole alternative to solving political conflicts and disputes.

The necessity of reexamining our notion of terrorism springs from the fact that it cannot be determined under a specific definition. Defining terrorism is a notoriously difficult task due to its multiplicity of forms. “There are different kinds of terrorism as there are of war.”³²⁰ To define terrorism as simply the deliberate killing of innocent civilians is insufficient to determine the nature of such phenomenon. The description tends to disqualify the moral equivalence of the atrocities that anti-terrorist acts proliferate in the process of obliterating terrorist groups. The conventional definition of terrorism as “the random killing of innocent people, in the hope of creating passive fear”³²¹ is necessarily limiting. It tends simply to limit terrorism as an act that is proper to non government individuals whose interest simply is to terrorize the people, with the aim of causing political change. Micheal Walzer sees this as problematic, for even states are capable of causing terror. The bombings of Heroshima and Nagasaki in 1945 that have caused the deaths of thousands of innocent civilians and terrorized the entire nation, surely, as Walzer argues, were an act of terrorism.³²² Although it is true that by nature terrorism posits a “continual threat to individuals’ sense of safety and well-being”³²³, for it holds hostage the innocent civilians who are part of the government which they are opposing. Walzer asserts “It is the extension of violence or the threat of violence from individual to groups that is the special feature of terrorism.”³²⁴ But to simply limit such capacity of terrorizing innocent civilians to non-state individuals is unpersuasive. Surely, terrorism is political violence and so too the

³¹⁹ Viginia Held, “Terrorism and War”, *The Journal of Ethics* 8, no 1 (2004), p.61.

³²⁰ Viginia Held, “Terrorism and War”, p.61.

³²¹ Micheal Walzer, “Terrorism and Just War”, *Philosophia* 34, no 1 (2006), 3.

³²² Micheal Walzer, *Terrorism and Just War*, 3.

³²³ Judith A. Richman, Lea Cloninger, Kathleen M. Rospenda, “Terrorism and Mental Health outcomes: Broadening the Stress Paradigm”, *American Journal of Public Health* 98, no 2 (2008), p.113.

³²⁴ Micheal Walzer, “Terrorism and Just War”, 7.

state's counter terrorist measures is a form of political violence. The Marawi siege was one of the many instances of terrorism. It was an act of deliberate devaluation of the people of Marawi with the lone intention of forcing the government to yield to the Mautes' demands for political change. So too was the bombing of some cities in Germany during the early 1940s by the allied forces. Although the intention maybe of only killing the German soldiers who were sympathetic to Hitler and the deaths of thousands of innocent civilians were perceived to be the collateral damage of war. But the fact of the matter remains, that there were civilians who were killed and were terrorized by the act. Certainly I would say that such act was in fact an act of terrorism. War as acted by the state takes in some sense the same violence embraced by terrorists in pursuing their goals of political change. The differences merely lie on the execution of their intended goals. Terrorists tend to deliberately attack civilians while counter terrorist acts tend to not deliberately kill civilians. Micheal Walzer explicates:

The terrorists hold that there is no such thing as 'collateral' or ... secondary damage. All damage for them is primary, and they want to do as much damage as they can: The more deaths, the more fear. So anti-terrorists have to distinguish themselves by insisting on the category of collateral damage, and by doing as little of it as they can.³²⁵

Counter- terrorism justifies its violence with the presupposition that the deaths and the extent of the damage it caused in the process of fighting against terrorists were non-deliberate that is they were not intentionally willed but are sheer collateral damages of war. The government, in this regard, is justified in waging war against terrorists even if it would entail the deaths of innocent civilians. Walzer greatly disagrees with this position. For it is neither persuasive nor ethically sound to claim that the primary act of obliterating the enemies is willed while the secondary act of harming innocent civilians in the process is unintended. There should be, he argues, two intentions. The first is the immediate annihilation of the terrorists and the second is to protect the innocent civilians during the war.³²⁶ In view of this, the government must take absolute care to avoid harming the people and to make sure that only minimal damage is caused. But what transpires is often the contrary for more often than not, counter-terrorist acts are far more destructive and careless in pursuing its cause of annihilating the enemies.

It is enough to reflect upon the destruction of Marawi city, after the government forces opted to bomb the entire city in wanting to eliminate the Maute group, to understand how anti-terrorist acts can compromise the safety and welfare of civilians in a war zone. Counter-

³²⁵ Micheal Walzer, "Terrorism and Just War", 7.

³²⁶ Micheal Walzer, "Terrorism and Just War", 7.

terrorism is therefore a form of political violence. The killing and the terror it caused to civilians is likely to be the same as the killing and the terror that terrorists effect to their victims. A government that uses violence to suppress those non-government actors' demands for political change by way of unjustified violence is guilty of the same terroristic tendency. "And sometimes they are more at fault because alternative course of action were more open to them."³²⁷ This is so because, "terrorism that kills civilians to oppose a government policies does not distinguish between those who support and those who oppose the government. But neither does counter-terrorism that kills civilians distinguish between those who support and those who do not support terrorist groups."³²⁸

I do not intend to argue that terrorism is justifiable, for it cannot be justified, nor do I claim that counter-terrorism is an absolute evil. What is simply being presupposed is in either case casualties are imminent. Innocent civilians are often the victims of war. In war, the civilians are devalued and are striped off of their welfare and wellbeing. There is nothing good that can be deduced from violence. Violence should be taken as the last resort if all possible options are taken but to no avail. The government must take the initiative to engage into a democratic dialogue, being the one who is in power to do so, with the "non-state actors". This is so because "democracy is more effective than counter-terrorism."³²⁹ In a truly democratic society war is never an option; grounded by the fundamental principles of equality and liberty, the state would see to it that each individual's call for development is listened to in a public deliberation of political projects and development. And it is precisely this lack of democratic discourse that, more often and than not, have forced these non-state agents to rebel against the present structural injustices. In Mindanao for instance, its long history of wars and terrorism is attributed to the sad history of lumad oppressions that were proliferated by the country's powerful oligarchs who looted the region of its resources and thrown out the lumads from their ancestral domains.

3. Capabilities and Human Development

Amartya Sen, in wanting to reformulate the notion of development, proposed his capability approach theory as a philosophical and ethical framework where everyone can begin to discuss what truly development is about. He rejected the conventional notion of development

³²⁷ Viginia Held, "Terrorism and War", 71.

³²⁸ Viginia Held, "Terrorism and War", 67.

³²⁹ Viginia Held, "Terrorism and War", 69.

that centers on welfare economics. Development, as expressed in wellbeing utility, is reduced to sheer satisfaction of preferences realized in the sheer acquisition and consumption of resources. Although Sen does not absolutely deny the instrumental value of commodities for the wellbeing of the person, but what he is against with is its tendency to reduce the human being as a means for development, rather than an end in-himself. In welfare economics development is ultimately identified with the sum total of the economic growth of a country as determined by its GNP and the GDP. For welfare economics therefore the main objective of development is economic growth and man being simply an instrument for its realization is reduced to a sheer means. Man in this sense is dehumanized. The main objective therefore of the capability approach is to elevate man from his commodification in giving him his lost dignity in the process of economic development. The capability approach takes its primary presuppositions from an Aristotelian and Marxist assertion of man being rational and economical. For Sen, man is by nature rational. Man is capacitated to freely choose the life he finds reasonable to live. Likewise, since man is an economic being his development must spring from him being freed from the commodification factors of welfare economics. The capability approach is intended simply to making development truly human. This is realized by Sen with his insistence on the necessity of freedom as the proper space for development. Putting freedom as the primary element for wellbeing directs us to the end that constitutes development rather than to some means. Sen expresses the point thus:

If freedom is what development advances, then there is a major argument for concentrating on that overarching objective, rather than on some particular means, or some specially chosen list of instruments. Viewing development in terms of expanding substantive freedoms directs attention to the ends that make development important, rather than merely to some of the means that, inter alia, play a prominent part in the process.³³⁰

The insistence on the necessity of seeing development as the expansion of individual substantive freedom is coming from the very project of humanizing development. The capability approach conceives freedom as the essential element for man to truly develop. Development in this regard is identified with the capability of man to freely choose the state of existence he finds reasonable to live and to do things he finds reasonable to do. It centers not on the things he possesses and will possess, but on what he can be and do without him being constraint and coerced by external factors foreign to him being rational and free. Severine

³³⁰ Amartya Sen, *Development as Freedom* (Oxford: Oxford University Press, 1999), 3.

Deneulin further explicates that: “By situating the evaluative space of quality of life in the capability space, that is, in what individuals are able to be or do, Sen’s capability approach implies that individuals are to be considered as the very subjects of development.”³³¹ Development for Sen is not value neutral as simply being an instrument for human flourishing –the way welfare economics would portray development –but rather it is value laden, for it presupposes the primary development of the individual person’s freedom. Furthermore Sen argues:

Development requires the removal of major sources of unfreedom: poverty as well as tyranny, poor economic opportunities as well as systematic social deprivation, neglect of public facilities as well as intolerance or overactivity of repressive states.³³²

What Sen is conveying is that in order for a real development to happen, one’s substantive freedom must first be developed. This is so because the non-development of the individual’s substantive freedom would eventually lead to capability deficit or poverty. Poverty for instance is seen not simply as the lack of income nor of the absence of job. It is rather seen as a complex pathology that encloses all other aspects of human existence, such as personal heterogeneities, social, environmental and political aspects that may have contributed to the individual’s capability deficit. Poverty in this regard is caused absolutely by the lack of development of the individual’s substantive freedom. David Crocker simplifies the point of Sen in saying that: “Development ultimately aims at improving the kinds of lives human beings are living.”³³³ Such is made possible by the expansion of the individual’s capabilities to do and to be in order to attain certain functionings or actual doings and beings which he finds valuable.³³⁴ Human development therefore is determined by the individual’s capacity to attain certain functionings which he finds reasonable to possess. That is, of whether the person is really free to choose for the kind of existence and the sort of actions to take in pursuing the good life. “Evaluating the wellbeing of a person may include assessing their wellbeing achievement and their wellbeing freedom, which concerns their actual freedom to live well and be well; their freedom to enjoy various possible states of wellbeing associated with different ways of

³³¹ Severine Deneulin, *Beyond Individual freedom and agency: Structures of Living Together in the Capability Approach*, In. *The Capability Approach: Concepts, Measures and Application*. Ed. S Alkire; F Comim; M Qizilbash. pp. 105-124 (Cambridge : Cambridge University Press, 2008), 106.

³³² Amartya, Sen, *Development as Freedom*, 4.

³³³ David Crocker, “The Foundations of Sen and Nussbaum’s Development Ethic”. *Political Theory* 20, no 4 (1992), 586.

³³⁴ Frances Stewart, *Capabilities and Human Development: Beyond the Individual –the critical role of social institutions and social competencies* United Nations Development Programme Human Development Report Office (2013), 3.

functionings.”³³⁵ The evaluative necessity of freedom in the determination of development rests in the presupposition that freedom is not just the primary end of development but it is likewise its principal means.³³⁶ That is developing individual substantive freedom allows for an authentic human development to transpire. It is when the individual is truly free that one can project for the life the person deems reasonable to live. A poor farmer living in his old dilapidated house sick and hungry is well protected by his negative freedom, on account that no one would try to ransack his house and rob him of his properties, but with his state of capability deficit his negative freedom maybe of less importance, if not totally insignificant. What he needs at the present moment is to be freed from the constraints of avoidable morbidity, had it had been the state policies protected and upheld his basic entitlement to positive health. The realization of the substantive freedom of the individual is always linked with the state’s instrumental function of protecting and furthering the claims of development. Democracy for this matter will come as the proper state structure, with its fundamental principles of equality and liberty, that will upheld the development of positive individual freedom with its political schemes directed towards such goal.

4. Democracy and Political Violence

By placing special emphasis on the necessity of individual freedom, seen as the evaluative measure for the determination of development, Sen’s capability approach presupposes that human beings are the primary ends of development. Sen explicates that: “Development is to be assessed in terms of whether the freedoms that individuals have are enhanced and development is to be achieved through the free agency of individuals.”³³⁷ The capability approach, though insisting on the necessity of individual freedom being a vital aspect for human flourishing, does not disqualify the vital role that any society or institutional arrangements play in the realization of human development. Despite of Sen’s emphatic insistence on the vitality of individual freedom –being both the end and the means of development– the capability approach does not isolate the individual from the social milieu he belongs. That is, “Sen’s capability approach does not separate the thoughts, choices and the actions of individual human beings from the society in which they live, since individuals are quintessentially social creatures.”³³⁸ What this means is the freedom and agency that everyone

³³⁵ Jeffrey Spring, Rights and Well-Being in Amartya Sen’s Value Theory. *J Value Inquiry* 45, (2011), 4.

³³⁶ Amartya Sen, Development as Freedom, 10.

³³⁷ Amartya Sen, Development as Freedom, 4.

³³⁸ Severine Deneulin, Beyond Individual Freedom and Agency, 106.

enjoys are determined by the social structures that an individual subject is part of. His modes of choosing and acting are always determined by the collective consciousness that is prevalent to the social milieu he finds himself in. That is the individual subject may have freedom to act in accordance to what he thinks good and reasonable for him, but his “choices are heavily influenced by norms and institutions (market as well as social).”³³⁹ This is so because: “Individual freedoms are inescapably linked to the existence of social arrangements, and our opportunities and prospects depend crucially on what institutions exist and how they function.”³⁴⁰

Development for Sen is quintessentially a social enterprise. That is, although the capability approach centers its notion of development on the substantive freedom of the individual subjects –being the lone criterion for measuring development– but its fulfillment rests in the kind of social institution that will help realize its goals. And the type of government that is fit to serve this purpose of realizing the goals of human development is, for Sen, a democratic social arrangement. Democracy is the best if not the only institution that truly allows the development of the individual subject’s substantive freedom. In a functioning democracy everyone is recognized as having political and civil rights which serve as the fulcrum for development. Sen explicates the importance of political and civil rights in the pursuit of development by insisting on the instrumental role that these entitlements are directed to. He asserts that:

In that context, we have to look at the connection between political and civil rights, on the one hand, and the prevention of major economic disasters, on the other. Political and civil rights give people the opportunity to draw attention forcefully to general needs and to demand appropriate public action. The response of a government to the acute suffering of its people often depends on the pressure that is put on it. The exercise of political rights (such as voting, criticizing, protesting, and the like) can make a real difference to the political incentives that operate on a government.³⁴¹

Democratic freedom, which is basically expressed with the individual subject’s exercise of his political rights, is quintessentially vital for the development of the person. Democratic freedom basically allows the individual to insist for his right to development. That is, it allows the individual person to insist for his right over some political incentives (such as: to live a life that is good, to be healthy, to be educated, to be allowed to partake into political engagements,

³³⁹ Frances Stewart, *Capabilities and Human Development*, 6.

³⁴⁰ Amartya, Sen, *Development as Freedom*, 142.

³⁴¹ Amartya Sen, “Democracy as Universal Value”, *Journal of Democracy* 10, no 3 (1999),6.

to appear in public without being shamed, and the like) that are proper to him being part of a democratic institution. So that in essence, political rights do serve a positive role in the development of the person in general. The proliferation of the individual political rights is possible only if one is part of a democratic political arrangement. This is so because for Sen, it is only in a democracy that everyone's rights and freedom are protected. The reason for this is democracy values "first, the intrinsic importance of political participation and freedom in human life; second, the instrumental importance of political incentives in keeping governments responsible and accountable; and third, the constructive role of democracy in the formation of values and in the understanding of needs, rights, and duties."³⁴² Democracy, in this regard, is directed upon realizing individual freedom by allowing the individual subject to exercise his freedom to insist for development to actively take part in any institutional arrangements that he deems relevant to him being free and rational. In a real democracy, everyone is capacitated to freely choose the life they find reasonable to live. More so, in a real democracy war and conflict do not exist. This is so because as Sen explicates:

The practice of democracy gives citizens an opportunity to learn from one another, and helps society to form its values and priorities. Even the idea of "needs" including the understanding of "economic needs," requires public discussion and exchange on information, views, and analyses. In this sense, democracy has a constructive importance, in addition to its intrinsic value for the lives of the citizens and its instrumental importance in political decisions.³⁴³

In a war infested area the protective role of democracy diminishes to its minimum of simply becoming a night watcher. The instrumental value of democracy rests in its keeping and recognizing each and everyone's political rights to development. It enriches the individual by recognizing the intrinsic value of his political freedom, which is for Sen, part of his freedom in general. Moreover, it further allows the individual to insist on expressing his needs and is guaranteed of all political attention. Lastly it allows the opportunity for a social and political discourse on matters that the individual deems necessary and relevant for his wellbeing.³⁴⁴ All these functions of democracy are intended towards the development of the individual members of the state. And it is the moral obligation of a democratic government to sustain and keep such instrumental role. But what transpires the moment a state is engaged in war, as discussed in the first section of this paper, is the contrary. The protective role of democracy loses its

³⁴² Amartya Sen, "Democracy as Universal Value", 8.

³⁴³ Amartya Sen, "Democracy as Universal Value", 8.

³⁴⁴ Amartya Sen, "Democracy as Universal Value", 8.

instrumental value in the time of war. For instead of allowing the individual to flourish by recognizing his intrinsic value, it rather reduces the individual subjects (innocent civilians) in the war zone as sheer objects of war that is as casualties of war. The protection of the civil and political rights of civilians in war is no longer the priority of the government. The civilians are reduced to sheer expendables of casualties of war.

Wars do not exist in a truly democratic society. This is so because in a truly functioning democracy, everyone's needs and concerns are heard. The work of a truly democratic society as Sen argues is to prevent major economic disasters and to secure social security with the intention of directing all its institutional schemes towards realizing development. Terrorism is a complex phenomenon that cannot simply be reduced to religious struggle, rather it is linked with some other aspects of human existence that were not listened to in the past and which escalated into a political rage for revenge. Violence should be the last alternative to take in resolving political conflicts. There is no human development in war because there is only the devaluation of man. Although development is identified with the individual's capacity to choose certain functionings, thus making it entirely subjective. But that does not mean that the society and hence the state in general has no part in realizing the project of development. The availability of certain functionings can affect the expansion of our freedom. Opportunities, as economic wellbeing and functionings, must be present in order for individuals to develop. In a state of political violence there are no such things as opportunities. The scarcity of food and other basic commodities is what is prevalent in a state that is at war. Development in this regard is impossible. Moreover, development which is the expansion of the individual's capacity to be and do cannot be realized if there is meager, if not absolutely lacking, amount of economic wellbeing. In war, the human person is no longer the end nor the primary means of development, he has now become an object of war, devalued and whose political rights are disrespected.

5. Conclusion

The reexamination of our conventional understanding of terrorism –as not just presupposing the intentional harming of the innocent civilians, but likewise the unintended harm caused by the state in its fight against terrorism– has brought us to a vital realization that in as much as both instances of political violence are destructive; they tend to compromise the project of human development in general. The necessity of having an institutional arrangement that is directed towards the proliferation of human development springs from the nature of development as quintessentially social. For Sen, institutions play a vital role in the promotion and proliferation of individual development. An institutional arrangement is functional if it caters the needs of the people most especially the poor. Furthermore, because our ways of doing and choosing are essentially determined by the social milieu we belong, we are constantly affected by the social structures of the society we come from. In order to safeguard our project of development we need an institution that allows us to freely engage in the process of formulating political arrangements that are intended solely in protecting our interests. Democracy is the institution that is fitted for the job. Its main objective is to protect the people and to lead everyone to their development. But what transpires when the same state engages in war is the absolute contradictory. The people whom it is suppose to protect are devaluated and striped off of their political rights and their intrinsic value. They become sheer casualties of war which the government is justified in killing. In a truly functioning democracy wars do not exist. Political conflicts are resolve not through war but though rational discourse, where upon everyone is given the chance to partake in the political processes that is relevant to them.

References

- Associated Press. The Fight for Marawi and a Painful Window on War. [Article Online], <https://www.voanews.com/a/marawi-philippines-painful-war/3895615.html>. (Accessed on: October 18.10.2017).
- Crocker, David. The Foundations of Sen and Nussbaum's Development Ethic. *Political Theory* 20, no 4 (1992): 584-612.
- Deneulin, Severine. Beyond Individual freedom and agency: structures of living together in the capability approach to development. University of Bath Online Publication Store: Cambridge University Press. (2008):105-124.
- Held, Virginia. "Terrorism and War", *The Journal of Ethics* 8, no 1 (2004) 8: 59-75.
- Hincks, Joseph. "The Battle for Marawi City," [Article online], Time.com/marawi-philippines-isis/, Accessed on: October 18, 2017.
- Nawal, Allan, Divina Suson, Jeffrey Maitem. "Evacuees Can't Go Home yet even if Marawi Conflicts Ends." [Article online]. <http://newsinfo.inquirer.net/937539/evacuees-cant-go-home-yet-even-if-marawi-conflict-ends#ixzz4vSVjyTEd>. Accessed on: October 18, 2017.
- Judith A. Richman, Lea Cloninger, Kathleen M. Rospenda. "Terrorism and Mental Health outcomes: Broadening the Stress Paradigm", *American Journal of Public Health* 98, no 2 (2008): 323-329.
- Rosauro, Ryan D. "Marawi Siege Turning into a War of Attrition,"[Article online], <http://newsinfo.inquirer.net/913119/marawi-siege-turning-into-a-war-of-attrition#ixzz4vSAg7Ghw>, (Accessed on: October 18.10. 2017).
- Sen, Amartya. *Development as Freedom*. Oxford: Oxford University Press, 1999.
- Sen, Amartya. "Democracy as Universal Value", *Journal of Democracy* 10, no 3 (1999): 3-17.
- Spring, Jeffrey. Rights and Well-Being in Amartya Sen's Value Theory. *J Value Inquiry* (2011) 45, pp. 13-26.
- Stewart, Frances. *Capabilities and Human Development: Beyond the Individual –the critical role of social institutions and social competencies* United Nations Development Programme Human Development Report Office (2013).
- Walzer, Michael. "Terrorism and Just War", *Philosophia* 34, no 1 (2006): 3-12.

BOOK REVIEW

Atatürk in the Nazi Imagination (Kindle edition), By. Stefan Ihrig, The Belknap Press of Harvard University Press, 2014, 320 p.

ISBN: 0674368371

Christopher TRINH*

In this groundbreaking work, Stefan Ihrig explores what has been a previously unexplored aspect of studies on Nazi Germany. Through examination of German press and statements from Nazi figures, Ihrig contributes greatly to a field where there is little literature. Originally released in 2014, this work warrants a reconsideration, in light of recent developments in global politics – the rise of right wing populism, populist leadership and tensions toward immigrant and minority groups. Turkey has not escaped these trends either. The title of the book is obviously provocative, even more so, in light of recent developments.

Ihrig's research find these recurring themes through studies of German right wing press of the time and the statements of Nazi officials, from the start of the Turkish nationalist struggle, to the second world war. The research focuses on German right wing press, usually outside of the era's mainstream, where he finds largely positive depictions of Turkey and of Mustafa Kemal Atatürk. Ihrig's central thesis is that early German Nationalists and the later Adolf Hitler Nazi regime saw Turkey's independence struggle and nation building efforts as critically influential to how they would build their reich. Second is Atatürk's leadership and character was seen as a model "führer" upon which Hitler could base his own rule. In short, the Nazis saw Atatürk's Turkey the example of national struggle, elimination of national enemies and gaining international recognition which they would aspire to follow.

The idea that Germany use Atatürk's Turkey as an example is prevalent in the press that Ihrig studies. Chapter one describes how the German press took a keen interest in the Turkish independence struggle, Ihrig goes as far to describe their fascination with the struggle as a form of "*hypernationalist pornography*." This corresponds with Germany's position at the end of the first world war, which was similar to Turkey's; having been defeated by the allies and forced into accepting humiliating treaties (Sevres and Versailles). Turkey was able to resist the demands of Sevres treaty and establish an independent nation through armed, nationalist struggle.

In chapter four, Ihrig states that German interpretation of specific nation building efforts could also be a model for the Nazi German state. These referred to Atatürk's regime's abolishment of the Ottoman imperial rule, which the Nazis saw as antithetical to Turkey's

* Doctoral Candidate School of Humanities and Social Sciences, LaTrobe University,
trinh.c@students.latrobe.edu.au.

nationalist principles. Turkey's efforts during and after the war to handle foreign sympathiser elements of society, specifically Greek and Armenian populations, as essential to purify the nation. These interpretations had some influence into how Germany would later deal with its own "internal enemies. That Turkey was able to attain victory against the hated allies through an organic nationalist movement and an independent state on their own terms sent the German right wing press into rapture. They saw the struggle as an example of what Germany must do.

Ihrig establishes that the German press was enthusiastically in support of using Turkey as an example. In chapter 2, Ihrig finds that the specifically pro-National socialist press suggested going further, in their demands "give us an Ankara government!" Here, Ihrig suggests that it was Atatürk's nationalist struggle, and not Benito Mussolini's march on Rome which was the primary inspiration for the failed "beer hall putsch" of 1923. Evidence he cites is of Hitler mentioning Atatürk before he did Mussolini in the post attempt trial. By the time the Nazis had attained power in 1933, their and German media's fascination with Turkey had not subsided. Only now, the German state was seen to be on the right track which Atatürk's Turkey had set out a decade earlier

The second major theme of the book is the way in which the German press and Nazi figures depicted Atatürk himself. Central to these depictions was how Atatürk could be a model leader for the Nazi state. Hitler, in an interview with Turkish Newspaper Milliyet, had described Atatürk as "his shining star," a significant statement which was repeated throughout Hitler's career. In his trial for leading the Munich beer hall putsch, Hitler had cited Atatürk's nationalist struggle in his defence. Ihrig argues the significance of this, as Hitler had placed it above Mussolini's march on Rome. Ihrig argues that Atatürk had a greater influence, relative to Mussolini than the existing literature suggests. Most tellingly in citing Hitler's statement "in this respect, Atatürk was a teacher; Mussolini was his first, and I his second student." Atatürk, as Hitler's "shining star" would have a crucial influence on the type of leadership Hitler wanted to convey.

German literature, echoed Hitler's sentiments. In Atatürk, the German media and publications had found their ideal leader and example. Ihrig cites the proliferation of Atatürk biographies in Germany being greater in number than anywhere else in the world outside of Turkey. In chapter 4, Ihrig describes how Atatürk was elevated to a level of near saint. Atatürk was, a warrior, a saviour and a man who embodied the Turkish nation itself. The Turkish state at the time was only possible through Atatürk's will. German publications of the time place Atatürk on an equal footing with Hitler and Mussolini. The purpose of these publications was to draw parallels between Atatürk and Hitler. In doing so, Ihrig argues, this could legitimise the cult around Hitler and his rule.

Through reading these publications and statements, Ihrig comes to the conclusion that Atatürk and the Turkish republic of the time had a great influence on Nazi ideology, actions and leadership. As a result, critics could easily use this to support arguments of Atatürk as a dictator or war criminal. However, Ihrig takes great pains to argue that most of the Nazi view of Atatürk and Turkey was largely constructed to serve their own agenda. Publications carefully selected and interpreted the Turkish narrative, while ignoring many realities. Therefore, such

comparisons cannot be used to slander Atatürk, or draw parallels between Nazi atrocities and the Turkish struggle. Ihrig argues that national socialism and fascism as practiced by the Nazi regime has some roots in Atatürk and Turkey, however he makes a strong statement in conclusion that

“we must always be wary of alleged traditions and continuities. More often than not, they are constructed and imagined, rather than real.”

This study has made a significant contribution to studies on fascism through exploring a previously little studied aspect of history and through the examination of sources outside of the mainstream. In an age where fascist sentiments are becoming ever prevalent, works such as Ihrig’s study have become more necessary.

BOOK REVIEW

End of an Era: How China's Authoritarian Revival is Undermining its Rise (1st Edition).
By [Carl Minzner](#). New York, Oxford University Press, 2018, xxiii+255p. ISBN: 978-0-19-067208-9.

Maitituoheti ATAWULA

In recent years, China is getting more and more aggressive and assertive both in foreign and domestic behaviors. On the one hand, Chinese domestic security situation is continuously deteriorating, and the stability maintenance measures are becoming hard as well; on the other hand, China's disputes with its neighbors or with other main competitors, like India, Japan and US, are escalating and Chinese foreign policy is changing their moderate tone increasingly. These abrupt developments in Chinese long-lasting moderate behaviors, foreign and domestic alike, surprised many people and draw wide attentions. As interests in learning what happening in China today arise, scholars tried to understand and explain these new developments in this country. As outcomes of such efforts, some valuable works are being presented to the public, responding to those questions: what is happening in China today? Why is happening? Which direction will China take? What are the possible scenarios for China's future? The book under review by Carl Minzner is one of them.

Carl Minzner is a Law Professor at Fordham University Law School, whose works focus on Chinese legal institutions. He is an expert in Chinese law and governance, and has written extensively on these topics in both academic journals and the popular press. Although Professor Minzner is a specialist on the Chinese legal system, but this is not ,as he says (p. xvi), a book about law.

It takes for the author over a decade to write this book. Most of general ideas for this book originated while the author was at the congressional-executive commission on China from 2003 to 2006, as a senior counsel. Others were developed between 2006-2007, while he was a fellow at the Council on Foreign Relations, joining Public Intellectuals Program from 2011 to 2013. He was able to meet a much wider range of experts from different research areas under that program and went to China among them. Aimed at encouraging midcareer academics to communicate with general public, the program played a crucial role in prompting the author to write this book (p. ix).

In this book, Carl Minzner puts forward that China's Reform Era is over. To support this hypothesis, he discusses how over the last decade changes in China's society, economy, politics and ideology led to the end of the Reform Era, endangering the country's further development. In this regard, The book presents a shocking message, making use of its author's decades of China-watching expertise, which reflect on mounting problems in China today, and the

Party-state's responses to them. Meanwhile, the book not only explains the End of an Era, but predicts a darkening possibilities with serious scenarios for the future of China and the world.

As the author states, “This book draws on nearly two decades of conversations with a range of Chinese citizens and activists outside the party-state, officials inside it, and academics with a foot in both worlds” (p. x). According to the author, they are who will shape the direction that their country will take, and more than anyone, they are deeply aware of the dangerous shifts that are beginning to take place within China. They also see how the system is beginning to slide. In part, this work represents an effort to combine and to reflect back their views as to what is happening.

In the beginning of this book, the author retrospectively scans Chinese long history of modernization and reform. In this way, he focuses on long process of political changes and law reform in china from fall of the Qing dynasty in 1912 to the end of Reform Era started in 1978 by Deng Xiaoping, the second top leader after Mao in the communist China history (p. xv). In the early 20th century, China witnessed some efforts to carry out democracy and rule of law. But these efforts failed because of conservative counter-reaction. “In the 1980s, China’s leaders embraced legal reform as a key part of their efforts to transition away from the political chaos of the Maoist era toward a more institutionalized model of governance, this was the birth of the Reform Era – an era of political stability, rapid economic growth and relative ideological openness to the outside world”. Now, the Reform Era is beginning to end as law is becoming less and less relevant to the Chinese future, as indicated by the author (p. xvi). Some tentative efforts during 1950s to build stable mechanisms of governance failed in the face of Mao Zedong’s distrust of institutionalized constraints on the exercise of power and his fear of political rivals. So, the author regards, this is not surprising and this is not first time in the Chinese history. But this has consequences, as warned by the author in his words, “When prospects for gradual reform are stifled, pressure for revolutionary change rises”. According to him, now, this cycle is repeating itself again (p. xvii).

This book has several aims. First, it seeks to explain what is taking place in China today. In this respect, the author tries to demonstrate what China really experiencing right now: the end of Chinese Reform Era, in which China transitioned out the Maoist era (1949-1976) in the late 1970s and early 1980s (xvii). Second, this book seeks to explain the complex interplay between state and society that has developed in China during the Reform Era. Third, this book attempts to think through various possibilities as to what might happen in China and how outsiders might respond (p. xviii).

The book is comprised of six chapters (pp. 17-161), plus an introduction before the main body and a conclusion after it, except additional sections like acknowledgments and preface. Lots of notes and index section (pp. 197-255) are also included in the end of the book. As mentioned above, the main body of this book is organized in the six chapters which are divided into various subtitles, broadly discussing current direction, dynamics underlying this direction and possibilities to explain what is exactly happening in China today.

The *introduction* (pp. 1-15) of this book is very meaningful for its wonderful starting. It begins with recalling the long journey of the Chinese rulers’ search for legitimacy by taming the natural

resources or protecting people from natural disasters throughout the Chinese history. In this section, the author especially mentions the Yangtze and Yellow River – the two long and big rivers in China. Generations of modern Chinese rulers such as Sun Yat-Sen, Chiang Kai-shek and Mao Zedong all also dreamed of taming the rivers (p. 1). However, the historical ambition was finally realized under Chinese leadership in the Reform Era, after Mao in the Communist China, the Chinese “red dynasty”. According to the author, the two rivers have played a critique role in the Chinese political life. So, every dynasty in China in history tried to tame them to get legitimacy and show its power. The Chinese Communist Party (CCP) successfully completed Three Gorges Dam project, the two-decade-long construction over the Yangtzi River, showing its capability and power. For the CCP, this is not only economic project. In some regards, it’s a big national security policy to guarantee regime security, getting legitimacy and demonstrating power. Seeing this project as a great success for the Chinese authoritarian regime, the author explains its importance to the CCP, citing Confucius: “the ruler is the boat, the people the water. The water can support the boat, it can also sink it. The ruler should consider this, and realize the risks.” (p. 2). Although big infrastructures such as river dam and railway are demonstrated by government as a political success, they have some shortages. In different perspective, therefore, the Three Gorges Dam project is one of the most weaknesses of China in several ways: political, economic and military, as Minzner reminds (p. 3-4). As implications of recession in Chinese society, the section mentions civil riots, being reduced in humanity and values and increasing trends toward religion in large scale in today’s China, following the social order getting worse, with several examples (pp. 5-6). Some specific information about subsequent chapters are also predicted in this section (p. 8-15).

Chapter 1, “Overview: The End of Chinese Reform Era” (pp. 17-35) goes through the whole Reform Era from “The Birth of Reform” to “Counter-Reform Era”. China started wide range of reform movements in 1978 under the second generation leadership of the CCP, which was headed by Deng Xiaoping, the second top leader in the People’s Republic of China (PRC). Under the Reform, China has realized great achievements in social, economic and political areas. Especially the Chinese economic “miracle” attracted a lot of attentions and shocked many. But in recent years, as the space of the Chinese economic growth slows, social riots and political discontents arose. Following this, state behaviors, foreign and domestic alike, are getting aggressive and stability maintenance measures are being hard. Why are these happening? To explain these new developments in this country, the chapter surveys all of the reform process by analyzing the underlying reasons. The main reason lies in lack of political reform, as shown by the author: “since 1989, Beijing has firmly adhered to one core principle: uphold the rule of the CCP at all cost” (p. 18). According to the author, political reform in china has stopped in 1989, after Tiananmen Square protests. The Chinese Reform then has been realized in economic area, not the political area. The chapter concludes that Chinese Reform Era, which is characterized by economic growth and social stability, is over, as China enters economic recessions.

Chapter 2, “Society and Economy: The Closing of the Chinese Dream” (pp. 37-66) talks to the readers about generations of the Chinese youth pursuing for their dreams. While young generations in the imperial China tried to realize their dreams through education (p. 38); the

Chinese youth in communist China wished to be equal under socialism (p. 49). Although one generation's dream was different from another, every generation in the Chinese history had a main dream which holds them loyal to the state. In the Chinese history, when young people lost their hopes, to high extent, there were revolutionary changes. As the author underlines, "China's rise was intimately tied to offer citizens hope for a better future" (p. 65). So, the Chinese leaders are now looking for a new hope to inspire citizens. This can be seen from efforts by Xi Jinping since his coming to power in 2012. Xi Jinping is promoting his own version of The Chinese Dream (zhongguo meng) (p. 59). In this context, the chapter analyzes increasing social instabilities and political discontents in China in recent years, binding them to the Chinese youth's losing hopes for future.

Chapter 3, "Politics: Internal Decay and Social Unrest" (pp. 67-112) is dedicated to analyze the main social and political issues in the Chinese society. It mentions the political institutionalization process in China as a long unperfected journey, dating from late Qing dynasty to the present. Political institutionalization has become "the core governance problem" in China for several centuries. Every government in China searched for solutions, but "one step forward, one step back" (p. 73). Institutionalizations helped governments to control society, so every government tries to maintain the stability through institutions, such as independent judicial system. But independent institutions create risks to authoritarian leaders, so every authoritarian leadership does not like more institutionalization, fearing of losing full control of state power. To address this problem, Chinese authoritarian regimes has had an additional petitioning system, besides their non-independent judicial systems in history. In this chapter, the author argues the petitioning systems as a problem and describes it as a long historic issues backing to Qing dynasty. Meanwhile, he discusses official response to the petitions, the government's attitude increasingly getting tougher and this is driving peaceful protests to violence fueling radicalization (p. 86). The petitioning system in China today, in other words, is tool in hands of the CCP to monitor its local officials. But it is a main obstacle in face of rule of law and judicial independence, as shown by Minzner (p. 89). Besides the failure of institutionalization reform throughout history in China, basically, three main issues facing the Chinese society today are discussed in this chapter: 1) increasingly aging of the Chinese population, 2) environmental pollution, 3) corruption inside the CCP (p. 79).

Chapter 4, "Religion and Ideology: What Do We Believe?" (pp. 113-141) focuses on an essential problem facing the Chinese society today: faith famine. Everyone who is familiar with China knows that there is an enormous hungry for faiths, religions or any other beliefs alike, among the Chinese people today. In this chapter, the author describes this situation as "an ideological vacuum caused by the collapse of the communism as a belief system", after "decades-long repression of tradition" (p. 113). In front of these new trends, The Chinese government, on the one hand, partially loosens the tight control of religions, reviving the Chinese traditions; on the other hand, it tries to remodel the Marxist ideology, hoping it benefits to control of society. Realizing these purposes, the Chinese authorities allow religions to practice, but control them, and don't allow any religion to become a political opposition organizing a political entity. The CCP wants religions to harmonize sacred teachings with party doctrine, requiring Catholics to deny the Pope, or Muslims to eat during the Ramadan fast. So

government-led religious organizations lost credibility among believers. This led to rise of underground religious sects as well (p. 130). To explain this trends, the chapter outlines the big picture of various faiths and religious evolutions in China, categorizing them into three basic zones: the gray zone (unregistered faiths), the black zone (repressed beliefs) and the red zone (state supported sects).

Chapter 5, “China in Comparative Perspective” (pp. 143-160) looks at China from comparative perspectives, regional and global. First, the chapter begins with recalling some positive views raised in 1990s, after the collapse of the Soviet Union, about peaceful transition from authoritarian regime to democracy, including China. Then, it compares China to new democracies in the region, like Taiwan and South Korea, regarding their democratization processes as a “successful East Asian Model” (p. 152). Furthermore, other several countries’ democratization processes, ranging from India to Mexico, are also discussed from global perspective in this chapter (p. 154). “For many, China is the prime example of a nation in the middle of authoritarian modernization. The Chinese economy has extended tenfold since 1978.” (p. 144). However, regardless its amazing economic growth, China didn’t show any implications for democratic transition, while its neighbors such as Taiwan and South Korea have completed this processes successfully with theirs less economic growth than China today. China’s economy passed that of Taiwan and South Korea, but China is getting more authoritarian. In this way, China was different from “the East Asian Model”. Why? The chapter tries to answer this question. The author argues that only economic growth is not enough for successful democratic transition, it also needs some “limited political liberalization at a relative early stage” (p. 152), like was in Taiwan and South Korea. In China, even the limited political liberty did not exist at all. So China followed another path. The author regards, in this way, China today resembles the late-nineteenth-century Russia (p. 158).

Chapter 6, “Possible Futures” presents several scenarios for China’s future, but none of them is positive. Some darker possibilities for the Chinese future, such as “demise of liberal dream” (p. 162), “continued authoritarian rule” (p. 164), “populist nationalism” (p. 166), “the dynastic cycle: redux” (p. 169) and “regime collapse” (p. 172), are discussed in this chapter. The chapter also criticizes America for its superficiality in assessing other countries as a whole rather than separating governments from their people and hence reminds US foreign policy makers of a new approach towards China. According to the author, “regime change should not be America’s business” (p. 185) and neither should support the existing regime; instead, the United States must have stronger “liberalism at home” (p. 187). The increasing new trends toward radicalization of viewpoints, like as nationalism, nativism and mutual distrust, both in China and America, are also mentioned in the end of this chapter.

The *conclusion* of this book is meaningful too, with its unique end, as its *introduction* was. While the *introduction* begins with recalling the Three Gorges Dam project, “as an analogy for Beijing’s late Reform Era response to escalating social and political pressures”; the *conclusion* ends with reminding another Chinese water construction project: Dujiangyan, “one of the oldest and unique water diversion and irrigation projects in the world... completed around 256 BC”, as a choice representing an alternative model of the Chinese governance (p. 194). The section

mainly stays on the tie between state and society, highlighting interactions among them (p. 192). In this section, lack of institutionalizations in China is mentioned once again as a main problem, indicating that the Reform Era was a golden opportunity for China to slowly complete institutionalization. But this opportunity was gone as the Reform Era is over.

Finally, the book, *End of an Era: How China's Authoritarian Revival is Undermining Its Rise* by Carl Minzner is an insightful work that offers a comprehensive picture of the diverse and significant transformations in China, after the beginning of the Reform Era in 1978, putting the period in the whole Chinese modernization history. Because of lack of background information about China, for common readers, who are not familiar with China, can be difficult to understand some events mentioned in this book and to find the ties between them. It also seems to be a range of radical assumptions to some scholars and students of China studies admired by the Chinese economic “miracle”. However, both of them benefit from this book. The book provides most important information about China for common readers, while it presents an analysis framework for scholars to understand and explain the developments in China. With these characteristics, the book is a must-read for China-watchers, but highly recommended for people who want to get a realistic view of China’s future. In summary, the book is a valuable read for all those interested in understanding what is happening or will happen in China.